

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus 2021–2024

Sipoon kunta

Käsitelty hyvinvointijaostossa 27.2.2025 ja 16.4.2025

Käsitelty kunnanhallituksessa xx.xx.2025

Käsitelty valtuustossa xx.xx.2025

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	1
1 Johdanto.....	2
2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Sipoossa	5
2.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet	5
2.2 Terveydenedistämisaktiivisuus eli TEAviisari	12
2.3 Yhteenvedo hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteista	13
3 Sipoolaisten hyvinvointi	14
3.1 Indikaattorit ja muu väestön hyvinvointia kuvaava tieto	14
3.2 Sipoon toimintaympäristö	15
3.2.1 Sipoo alueena	15
3.2.2 Talous ja elinvoima	17
3.2.3 Väestö.....	19
3.2.4 Toimintaympäristön PESTEL-analyysi.....	21
3.3 Sipoolaisten hyvinvointi ikäryhmittäin.....	23
3.3.1 Kaikki ikäryhmät.....	23
3.3.2 Lapset, nuoret ja lapsiperheet.....	27
3.3.3 Työikäiset	38
3.3.4 Ikäihmiset.....	40
3.4 Turvallisuus.....	43
3.5 HYTE-kerroin eli valtionosuuden hyte-lisäosa	47
4 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet valtuustokauden aikana	50
4.1 Sipoon kuntastrategia sekä laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025.....	50
4.2 Muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat ja ohjelmat.....	51
4.3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet vuosina 2021–2024	53
4.3.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet koko kunnan tasolla.....	53
4.3.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet toimialoittain.....	55
4.4 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö.....	64
5 Yhteenvedo ja johtopäätökset	66
6 Käsittely toimielimissä	68
Liitteet	69

Tiivistelmä

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on kunnan lakisääteinen asiakirja. Valtuustokauden 2025–2029 hyvinvointikertomus ja -suunnitelma valmistellaan kahdessa osassa. Ensimmäinen osa on laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024. Siinä kuvataan kunnan hyvinvoinnin edistämisen rakenteet, sipoolaisten hyvinvoinnin tila sekä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet kuluneen valtuustokauden aikana. Se toimii tulevan valtuustokauden kuntastrategian sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tietopohjana. Toinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029, joka laaditaan syksyllä 2025. Siinä määritellään tulevan valtuustokauden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa ja -suunnitelmassa huomioidaan arjen turvallisuuden näkökulma.

Kuluneen valtuustokauden aikana tapahtuneet rakenteelliset uudistukset, kuten sote-uudistus ja kunnan organisaatiouudistus, ovat vaikuttaneet kunnan **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) rakenteisiin**. Kunnan toimialoilla ja palveluissa on paljon laadukasta toimintaa, mutta koko kunnan yhteisissä rakenteissa, käytäntöjen systemaattisuudessa ja tiedolla johtamisessa on kehitettävää. Sipoon kunnassa on aloitettu koko kunnan tasoisen hyte-kokonaisuuden rakentaminen. Kun suunnitelmalliseen hyte-työhön panostetaan, Sipoon on tulevaisuudessa mahdollista saada nykyistä suurempaa kunnan hyte-työhön perustuvaa valtionosuutta.

Sipoo on kuntana elinvoimainen kasvukunta, jossa moni väestön sosioekonomista asemaa kuvaava mittari on koko maan keskiarvoa paremmalla tasolla. Pitkät etäisyydet ja haja-asutus haastavat palveluiden saatavuutta. Myös Sipooassa väestö vanhenee, mutta muutos ei ole yhtä suuri kuin muualla Suomessa.

Sipoolaisten hyvinvointi on yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Sairastavuutta on huomattavasti vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajista yli 90 prosentilla oli hyvä osallisuuden kokemus. Myös Sipoon turvallisuustilanne on verrattain hyvä.

Kun sipoolaisten hyvinvointia tarkastellaan ikäryhmittäin, **lasten ja nuorten** hyvinvoinnin haasteet korostuvat. Vaikka lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin taustatekijät ovat yleisesti ottaen hyvällä tasolla, erityisesti nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Lasten hyvinvoinnin haasteita ovat ylipainon yleistyminen ja vähäinen liikkuminen. Kouluterveyskyselyn mukaan sipoolaiset nuoret voivat huominkin kuin suomalaiset nuoret keskimäärin. Mielen hyvinvoinnin haasteet ovat yleistyneet entisestään varsinkin tytöillä. Huomattavan moni sipoolainen lapsi ja nuori on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien fyysistä väkivaltaa.

Työikäisten hyvinvointia koskevaa tietoa on saatavilla vain vähän. Sipooassa työllisyystilanne on hyvä ja sipoolaisten työkykyisyys selvästi parempaa kuin Suomessa keskimäärin. **Ikääntyneiden** hyvinvoinnin suhteen keskeistä on tukea ikääntyneiden aktiivisuutta, toimintakykyä ja saavutettavaa asumista.

Sipoon kunnan kaikilla toimialoilla on toteutettu kuntalaisten **hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimenpiteitä** valtuustokauden 2021–2025 aikana. Kuluneen valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman tavoitteet olivat laajoja ja yleisellä tasolla kuvattuja. Siksi niiden toteutumisen arviointi on haasteellista, eivätkä ne ole varsinaisesti suunnanneet kunnan toimintaa. Tulevaisuudessa tavoitteet tulisi laatia tunnistettujen hyvinvointihaasteiden pohjalta ja määritellä riittävän konkreettisesti.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen laajempi versio löytyy Sähköinen hyvinvointikertomus -työkalusta: [SIPOON KUNNAN LAAJA HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSKERTOMUS 2021–2024](#)

1 Johdanto

Mitä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on aktiivista ja tavoitteellista, asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukevaa ja edistävää toimintaa, jota tehdään kaikessa kunnan toiminnassa. Erilaisilla toimilla tuetaan kuntalaisten työ- ja toimintakykyä, edistetään ja ylläpidetään hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta, vahvistetaan mielenterveyttä, pyritään kaventamaan väestöryhmien hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäistään sairauksia, tapaturmia, väkivaltaa ja syrjäytymistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulma on mukana kunnan kaikissa palveluissa. Työtä tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla. Kunnan oman työn lisäksi hyödynnetään muiden toimijoiden osaamista asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Myös asukkailla on oma tärkeä roolinsa kunnan tarjoamien hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. [Kuntalain 1 §:n](#) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. [Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:ssä](#) määritellään tarkemmin kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät. Lisäksi monissa erityislaeissa on säädöksiä, jotka koskevat kunnan roolia kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä.

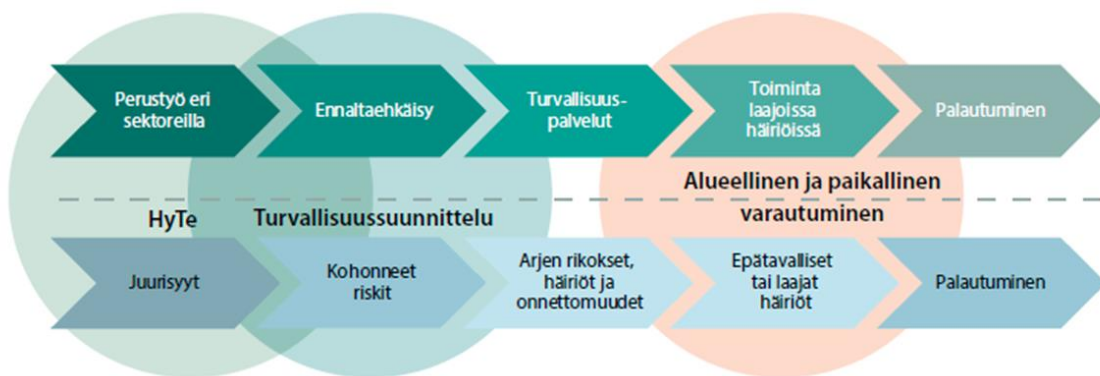
Kuva 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö kunnassa

Arjen turvallisuuden edistäminen on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä sekä arjen turvallisuuden edistämisellä on monia yhtymäkohtia. Väestön hyvinvointi ja arjen turvallisuus kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa, ja niitä edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Siksi myös hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua yhdistetään, jolloin osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä huomioidaan arjen turvallisuuden edistäminen.

Turvallisuuden arvoketju kuvaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelun sekä alueellisen ja paikallisen varautumisen yhtymäkohtia ja eroja. **Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen** sekä **turvallisuussuunnittelu** kattavat perustyön eri sektoreilla ja ennaltaehkäisevän työn. Niillä pyritään vaikuttamaan turvallisuusriskien juurisuihin ja kohonneisiin turvallisuusriskeihin. Arjen turvallisuuden edistämistä tehdään erityisesti näiden kokonaisuuksien yhteydessä.

Turvallisuussuunnittelun ja alueellisen ja paikallisen varautumisen välimaastoon sijoittuvat turvallisuuspalvelut, joilla pyritään reagoimaan arjen rikoksiin, häiriöihin ja onnettomuuksiin. **Alueellista ja paikallista varautumista**, niin kutsuttua raskaampaa turvallisuutta, tarvitaan, kun varmistetaan toiminta epätavallisissa ja laajoissa häiriöissä sekä palautumisvaiheessa.

Kuva 2. Turvallisuuden arvoketju

Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus?

[Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n](#) mukaan kunnan tulee seurata kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnan on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnan tulee valmistella valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus on kunnan eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Raportti kokoaa yhteen kunnan tekemän työn hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa. Sitä käytetään tietopohjana seuraavan valtuustokauden kuntastrategian ja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa huomioidaan myös arjen turvallisuuden näkökulma. Siksi raportti on nimetty hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseksi.

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024 sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029

Tulevan valtuustokauden laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma valmistellaan kahdessa osassa.

Ensimmäinen osa on laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024. Se sisältää katsauksen kunnan hyvinvointityön rakenteisiin, kuntalaisten hyvinvointiin sekä kuluneella valtuustokaudella toteutettuihin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin. Ensimmäisen osan käsittelee ja hyväksyy keväällä 2025 kautensa päättävä valtuusto.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen laatimisesta on vastannut hyvinvointipäällikkö yhdessä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kanssa. Työryhmässä ovat edustettuina kaikki kunnan toimialat. Kertomuksen valmistelussa tietoa on kerätty laajasti eri tahoilta: kaikilta kunnan toimialoilta, järjestöiltä, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilta, vaikuttamistoimielimiltä sekä kuntalaisilta työikäisille ja ikääntyneille suunnatulla hyvinvointikyselyllä.

Toinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029. Siinä määritellään tulevan valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet, tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet. Toisen osan käsittelee ja hyväksyy kesäkuussa 2025 kautensa aloittava valtuusto. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma valmistellaan syksyllä 2025. Suunnitelman valmistelussa on tarkoitus osallistaa laajasti toimialoja, luottamushenkilöitä, kuntalaisia ja muita sidosryhmiä.

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus 2021–2024 kuvaa sipoolaisten hyvinvointia

Laajassa hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa kuvataan kattavasti sipoolaisten hyvinvointia ja sen edellytyksiä sekä kunnan hyvinvoinnin edistämistyötä kuluneen valtuustokauden aikana.

Luvussa 2 kuvataan Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet, joiden avulla kunta tekee hyvinvoinnin edistämistyötä. Luvussa 3 tarkastellaan sipoolaisten hyvinvointia toimintaympäristön näkökulmasta ja ikäryhmittäin. Lisäksi syvennytään sipoolaisten turvallisuuteen liittyvään tietoon ja niin kutsuttuun HYTE-kertoimeen, joka kokoaa yhteen sipoolaisten hyvinvoinnin tilannekuvaa ja jonka pohjalta Sipoolle maksetaan kunnan hyvinvointityöhön perustuvaa valtionosuutta. Luvussa 4 kuvataan kuluneella valtuustokaudella toteutetut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet.

Luku 5 sisältää hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen yhteenvedon ja johtopäätökset. Luvussa 6 kuvataan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen käsittelyprosessi toimielimissä. Liitteisiin on koottu kunnan kokoamaa tietoa väestön hyvinvoinnista sekä muita hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteitä.

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus on laadittu laajempänä sähköisenä versiona ja tiiviimpänä asiakirjaversiona. Sähköiseen versioon on koottu kaikki hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattorit sekä hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen tekstit lyhentämättöminä. Asiakirjaversioon on koottu sipoolaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisimpien indikaattoreiden kuvaajat, ja kertomuksen tekstejä on tiivistetty.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sähköinen versio löytyy Sähköinen hyvinvointikertomus -työkalusta:

[SIPOON KUNNAN LAAJA HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSKERTOMUS 2021–2024](#)

2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Sipoossa

Tässä luvussa kuvataan Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) rakenteet, joiden pohjalta kunnan hyvinvointityö rakentuu. Luvussa 2.1 kuvataan rakenteet, jotka määrittävät Sipoon hyte-työn vastuita, koordinaatiota, verkostoyhteistyötä ja tiedolla johtamista. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on koottu kunnan itsearvioinnit hyte-rakenteista, ehkäisevästä päihdetyöstä, turvallisuustyöstä, kotoutumisen edistämisestä sekä yhdenvertaisuuden edistämisestä. Itsearviointien laatimiseen ovat osallistuneet kaikki kunnan toimialat. Koonti kaikista laadituista itsearvioinneista on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 11).

Luvussa 2.3 kuvataan Sipoon terveydenedistämisaktiivisuutta TEAvisarin tulosten pohjalta. Luvussa 2.3 kootaan yhteen rakenteita koskevat johtopäätökset.

2.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Sipoon toimielinorganisaatiossa

[Sipoon kunnan hallintosäännön](#) mukaan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (hyte) huolehtiminen on kunnanhallituksen hyvinvointijaoston tehtävä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevat päätökset tehdään kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista asioista pyydetään tarvittaessa lausuntoja muilta toimielimiltä.

Sipoon hallintosääntö uudistetaan keväällä 2025, minkä jälkeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä ehkäisevän päihdetyön vastuu on arjen ja vapaa-ajan valiokunnalla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Sipoon henkilöstöorganisaatiossa

Sipoon kunnan henkilöstöorganisaatiossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio- ja johtamisvastuu sijoittuu arjen ja vapaa-ajan toimialalle hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuitenkin poikkihallinnollista ja läpileikkaavaa toimintaa, joka on kunnan kaikkien toimialojen yhteinen tehtävä ja vastuu.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio ja verkostoyhteistyö

Hyvinvointipäällikkö vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiosta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen prosessien johtamisesta. Hyvinvointipäällikön tehtäviin kuuluvat muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden, toimintatapojen ja käytäntöjen suunnittelu, kehittäminen, toimeenpano ja koordinaatio, hyvinvointikertomuksen ja muiden lakisääteisten suunnitelmien valmistelun koordinaatio sekä kenttää koskeva viestintä. Hyvinvointipäällikkö toimii hyvinvointijaoston esittelijänä sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen valmistelijana.

Sipoon kunnan **johtoryhmä** toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmänä. Johtoryhmässä käsitellään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asioita tarpeen mukaan. Johtoryhmä ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän toimintaa.

Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä on keskeinen kunnan hyte-työn koordinaatiota tukeva työryhmä. Työryhmässä ovat edustettuina kaikki kunnan toimialat. Puheenjohtajana toimii hyvinvointipäällikkö. Työryhmän jäsenet toimivat omien toimialojensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyshenkilöinä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän tehtäviä ovat muun muassa

- kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön koordinaatio ja valmistelu
- hyvinvointikertomustyön valmistelu ja koordinaatio vuosittain ja valtuustokausittain
- hyvinvointitiedon seuranta
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien työryhmien kokonaisuuden koordinaatio
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeva sisäinen ja ulkoinen viestintä.

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä toimii hyte-ryhmän alaisuudessa ja vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä. Se toimii myös [nuorisolain 9 §:n](#) mukaisena nuorisotyön monialaisen yhteistyön ohjaus- ja palveluverkostona.

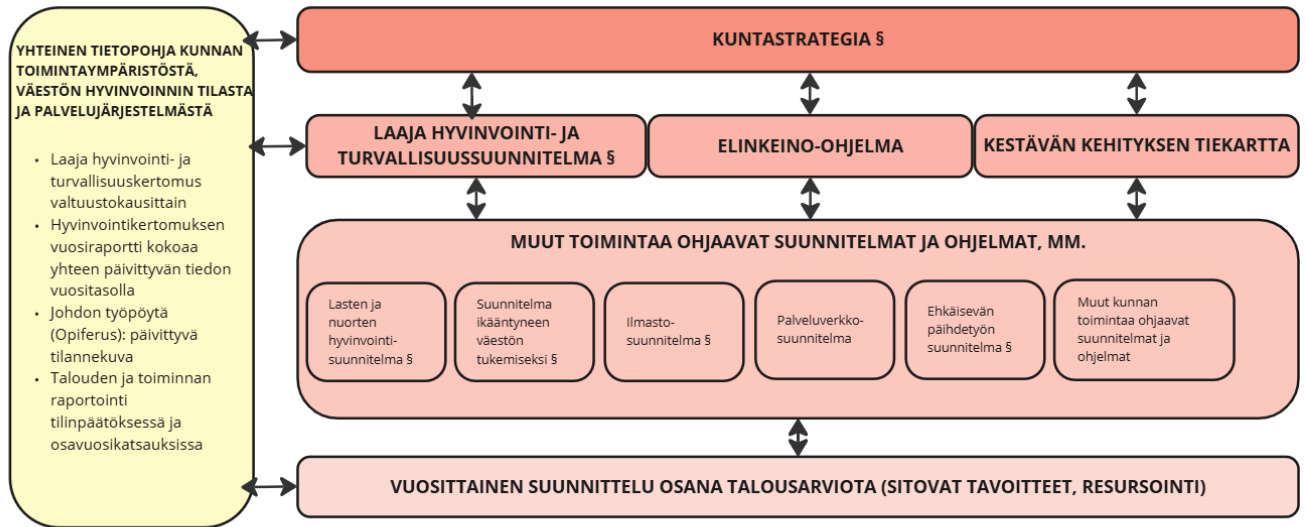
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä keskeistä on sekä kunnan sisäinen että sidosryhmien kanssa tehtävä poikkihallinnollinen ja monialainen yhteistyö. Sipoon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen laajempien verkostoyhteistyön rakenteiden valmistelu on vielä kesken. Rakenteiden valmistelussa tulee ottaa huomioon yhteistyön rakentaminen kaikkien keskeisten sidosryhmien kanssa. Keskeisiä Sipoon sidosryhmiä ja kumppaneita hyvinvointityössä ovat muun muassa Itä-Uudenmaan hyvinvointialue sekä kunnan alueella toimivat muut julkiset toimijat, järjestöt ja yritykset.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiedolla johtaminen

Vaikuttava hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö perustuu tiedolla johtamiseen. Siten voidaan tunnistaa väestön keskeiset hyvinvointiin liittyvät haasteet, joihin toimenpiteitä erityisesti suunnataan, sekä kohdentaa käytettävissä olevat resurssit suunnitelmallisesti. Tiedolla johtamisen rakenteet ovat osa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta.

Kuvassa 3 kuvataan kuntastrategian sekä muiden kunnan toimintaa ohjaavien suunnitelmien kokonaisuus hyte-työn näkökulmasta. **Kuntastrategia** on keskeisin kunnan toimintaa ohjaava strateginen suunnitelma, jossa kuvataan myös keskeisimmät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset linjaukset. Valtuustokausittain valmistellaan **laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma**, joka on kunnan kaikkien toimialojen yhteinen hyte-työn strateginen suunnitelma, joka toteuttaa osaltaan kuntastrategiaa. Se kokoaa yhteen kunnan keskeiset, tietoon pohjautuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet. Muita samantasoisia, kokoavia strategisen tason suunnitelmia ovat elinkeino-ohjelma ja kestävä kehityksen tiekartta. **Muissa toimintaa ohjaavissa ja suunnitelmissa** kuvataan tarkemmin kunkin tehtäväalueen tavoitteita ja toimenpiteitä sekä operatiivista toimintaa. **Vuosittainen toiminnan suunnittelu**, mukaan lukien vuosittainen hyvinvointisuunnittelu, tehdään osana talousarviota ja sen sitovia tavoitteita. Eritasoisissa suunnitelmissa ja ohjelmissa hyödynnetään **yhteistä tietopohjaa**.

Vuosittainen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelu kytkeytyy kunnan talous- ja toimintasuunnitteluun (kuva 4). Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti valmistellaan ja käsitellään samanaikaisesti kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa. Se sisältää katsauksen väestön hyvinvointiin sekä edellisen vuoden hyte-toimenpiteiden raportoinnin. Seuraavan vuoden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet määritellään osana talousarviovalmistelua, ja toimenpiteet vahvistetaan osana seuraavan vuoden talousarviota. Näin myös varmistetaan, että toimenpiteiden toteuttamiseen on käytettävissä riittävät resurssit.

Kuva 3. Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavien suunnitelmien kokonaisuus

Kuva 4. Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosittainen suunnittelu

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden arviointi

Sipoon kunnassa on päätoiminen hyvinvointipäällikkö sekä päätoiminen ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. Lisäksi vuonna 2025 hyte-tiimiin kuuluu Planet Youth -koordinaattori. Kunnan resurssit hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kuntatasoiseen koordinaatioon ovat verrattain hyvät.

Onnistunut hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää kaikkien toimialojen osallistumista ja yhteistä vastuuta kunnan hyte-työstä. Sipoossa toimii hyte-työryhmä, jossa on edustajat kaikilta toimialoilta. Työryhmän jäsenet toimivat omien toimialojensa hyte-yhdyshenkilöinä, jotka vievät hyte-asioita eteenpäin toimialoilla. Heille ei ole määritelty varsinaista työaikaa hyte-työhön. Yhteinen ymmärrys kunnan hyte-työstä on vasta muotoutumassa, mikä näkyy työn osin riittämättömässä resursoinnissa toimialoilla. Kaikilla toimialoilla ei ole vielä rakenteita siihen, miten hyte-asioita käsitellään toimialan sisäisesti.

Kunnassa toimivat hyte-työryhmä ja lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä. Hyte-työryhmä toimii kunnan johtoryhmän alaisuudessa. Sipoossa ei vielä ole laajempia hyte-yhteistyön rakenteita, joiden avulla tavoitettaisiin systemaattisesti kaikki keskeiset sidosryhmät.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja kunnan välinen hyte-yhteistyö on rakentumassa. Hyvinvointialueen omat yhdyspintatyön rakenteet ovat vasta muotoutumassa, minkä vuoksi Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ja Sipoon kunta eivät ole vielä voineet optimaalisesti tukea toisiaan. Itä-Uudenmaan keskenään erilaiset kunnat tuovat haasteita yhteistyön käynnistämiseksi. Alueelliset hyte-koordinaattoriverkosto ja ehkäisevän päihdetyön verkosto ovat käynnistäneet toimintansa vuoden 2024 aikana. Tukea kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön ja ehkäisevään päihdetyöhön on saanut pyydettäessä. Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja kuntien alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän toiminta on jo vakiintunutta.

Kunnan osallisuustyölle ei ole yhteisiä, systemaattisia rakenteita. Vuonna 2024 on pohjustettu kunnan yhteistä osallisuusmallia. Toimialoilla on käytössä erilaisia asukkaiden osallistamisen menetelmiä. Järjestöyhteistyötä tehdään kunnan palveluissa vaihtelevasti ja osin tiiviistikin. Koko kunnan taseisia järjestöyhteistyön rakenteita ei kuitenkaan ole. Järjestöavustuksia myönnetään nuorisopalveluissa, liikuntapalveluissa ja kulttuuripalveluissa.

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA) ei ole systemaattisesti käytössä. Lapsivaikutusten arviointia on tehty jossakin määrin varhaiskasvatuksen palveluissa, ja sen käyttöönottoa on valmisteltu koulutuspalveluissa palveluverkkoon liittyvissä asioissa.

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on tärkeä osa kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. Sen tavoite on vähentää päihdehaittoja ja edistää asukkaiden hyvinvointia ennaltaehkäisevin toimenpitein. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnalle. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. Ehkäisevä päihdetyö on hyvän elämän mahdollistamista, tiedonjakoa ja viestintää sekä päihteitä käyttävien ihmisten perusoikeuksien suojaamista.

Kunnalla on päävastuu sen alueella tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä. [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä](#) ohjaa päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä, joka kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyn ja vähentämisen. Lakisääteisesti kunnan tulee huolehtia ehkäisevän päihdetyön suunnittelusta, toteutuksesta ja seurannasta, mikä edellyttää toimivia rakenteita ja selkeää koordinaointia.

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat vielä kehittämisvaiheessa. Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin on Sipoossa hyvinvointijaosto, mutta käytännössä tämä ei ole näkynyt jaoston toiminnassa. Sipoon kunnan hallintosääntö uudistetaan vuonna 2025, minkä jälkeen vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä siirtyy arjen ja vapaa-ajan valiokunnalle, mikä kirjataan uudistuvaan hallintosääntöön. Arjen ja vapaa-ajan valiokunnan toivotaan ottavan vahvan roolin ehkäisevän päihdetyön johtamisesta, jotta Sipoossa voidaan rakentaa toimivaa ja vaikuttavaa ehkäisevälle päihdetyölle.

Ehkäisevän päihdetyön koordinoituvastuu on arjen ja vapaa-ajan toimialalla, hyvinvoinnin edistämisen palvelualueella. Koordinaatiosta on vastannut toukokuusta 2024 alkaen hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle sijoittuva ehkäisevän päihdetyön koordinaattori, joka toimii yhdyshenkilönä eri toimijoiden välillä. Koordinaattori varmistaa, että ehkäisevä päihdetyö on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Tehtäviin kuuluvat myös päihdetilanteen ja -trendien seuraaminen sekä ehkäisevän päihdetyön suunnitelman ja toimenpiteiden valmistelu.

Ehkäisevän päihdetyön monialaisen työryhmän kokoaminen on aloitettu niin, että syksyllä 2024 kunnan sisäiset toimijat (hyte, nuoriso- ja liikuntapalvelut) muodostivat niin sanotun ehkäisevän päihdetyön ydinryhmän. Varsinaisen monialaisen työryhmän muodostamiselle tarvitaan vielä aikaa, ja se valmistellaan samanaikaisesti muiden hyte-työn verkostoyhteistyön rakenteiden kanssa. Ehkäisevälle päihdetyölle tulee olla työryhmä, joka vastaa suunnitelmallisen ehkäisevän päihdetyön kehittämisestä ja toteutuksesta sekä auttaa kohdentamaan toimenpiteitä tarpeiden mukaisesti. Lisäksi työryhmä seuraa ja arvioi toteutettujen toimien vaikutuksia.

Kunnassa on tehty ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2022–2024. Sen on ollut tarkoitus toimia työkaluna ja tukena kunnan henkilöstölle ja poliittisille päättäjille sekä yhteistyötahoille, mutta käytäntöön tämä ei ole jalkautunut. Terveelliset elintavat ovat näkökulmana mukana myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sekä varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Sipoossa ehkäisevän päihdetyön vahvuutena on Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehtävä aktiivinen yhteistyö. Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen alueellisen ehkäisevän päihdetyön verkoston lisäksi Sipoon ehkäisevän päihdetyön koordinaattori työskentelee hyvinvointialueen ehkäisevän työn erityisasiantuntijan kanssa muun muassa ehkäisevän päihdetyön yhdyspintojen kartoittamiseksi. Yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa on toteutettu myös erilaisia tiedonkeruita.

Vaikka käytännön tasolla kunnan palveluissa, kuten nuorisopalveluissa ja kouluissa, tehdään päivittäin työtä päihteiden käytön ehkäisemiseksi, työ ei vielä ole systemaattista eikä poikkihallinnollista. Systemaattista seuranta- ja arviointia kunnassa ei ole voitu toteuttaa eikä siksi ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta ole vielä mahdollista arvioida. Tulevaisuuden pyritään luomaan toimintatapoja ja -malleja, jotka mahdollistavat ehkäisevän päihdetyön integroitumisen kunnan palveluihin. Kun ehkäisevän päihdetyön rakenteiden kehittäminen etenee, voidaan työlle määritellä selkeät tavoitteet ja kohderyhmät sekä laatia seuranta- ja arviointisuunnitelma. Pitkällä aikavälillä se auttaa luomaan Sipoon erityistarpeet huomioivaa ja vaikuttavaa ehkäisevää päihdetyötä.

Tiedolla johtaminen on keskeinen osa ehkäisevää päihdetyötä. Se mahdollistaa tietoon perustuvan päätöksenteon ja resurssien kohdentamisen tehokkaasti. Ehkäisevän päihdetyön suunnittelutyössä hyödynnetään paikallisten kyselyiden ja tutkimustiedon lisäksi erilaisia tilastoja ja asiantuntijamateriaalia (EHYT). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtaminen kytkeytyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiedolla johtamiseen.

Turvallisuustyö

Valmiussuunnittelu ja palveluiden jatkuvuuden turvaaminen on jatkuvaa työtä, johon kuuluvat systemaattinen seuranta, arviointi sekä oikea-aikainen reagointi muutostarpeisiin.

Kunnassa on päivitetty valmiussuunnitelman yleinen osa sekä toimialojen valmiussuunnitelmat. Työstä on vastannut työryhmä, jonka vastuuhenkilönä toimii työympäristöpäällikkö.

Valmiussuunnitelman yleinen osa sekä toimialojen valmiussuunnitelmat on päivitetty kunnanjohtajan johdolla. Etukäteissuunnitteluun ja arviointiin osallistettiin kunnan johtoryhmä. Suunnitelmat hyväksyttiin kunnanhallituksessa keväällä 2024. Vuonna 2024 toimialojen yhteistyönä valmisteltiin valmiussuunnitelmaa täydentäviä, normaaliolojen häiriötilanteisiin liittyviä toimintakortteja. Valmiussuunnittelua on käsitelty myös vaikuttamistoimielinten kanssa yhteistyössä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Vuoden 2025 aikana jatketaan toimintakorttien laatimistyötä poikkeusoloihin liittyvien häiriötilanteiden osalta. Vuoden alussa käydään läpi valmiussuunnitelmat, arvioidaan ja tehdään tarvittaessa päivityksiä.

Valmiussuunnitelmatyötä ja toimintakortteja on valmisteltu työryhmässä, jonka vastuuhenkilönä toimii työympäristöpäällikkö. Työryhmässä on edustus jokaiselta toimialalta. Työryhmässä on käyty läpi toimialojen yhteisiä toimintoja ja rajapintoja. Toimialat ovat omissa työryhmissään työstäneet ja käsitelleet korttien sisältöjä sekä suunnitelleet koulutusta ja perehdytystä omalle henkilöstölleen. Toimintakorttien yhteinen läpikäynti tehdään kunnan johtoryhmässä.

Sipoon kunta tekee turvallisuustyössä ja varautumisessa yhteistyötä hyvinvointialueen pelastustoimen ja sosiaali- ja terveyspalveluiden, ympäristöterveydenhuollon, järjestöjen ja yritysten kanssa.

Kotoutumisen edistäminen

Kunnilla on ensisijainen vastuu kotoutumisen ja maahanmuuton edistämisestä ja koordinaatiosta. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa huolehtimaan maahan muuttaneiden kotoutumisen koordinaatiosta, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. [Laissa kotoutumisen edistämisestä](#) säädetään kotoutumisen ja maahanmuuton kokonaisuuden koordinaatiosta kunnassa. Kunnat vastaavat kotoutumisen edistämisen kokonaiskoordinaatiosta, kun taas hyvinvointialueen tehtävänä on tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluiden maahanmuuttajapalveluiden asiakkaille.

Sipoon kunnan maahanmuuttajapalvelut siirtyivät 1.1.2023 alkaen Sipoon kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden alaisuudesta osaksi kunnan työllisyyspalveluita. Sipoon kunnan maahanmuuttajapalveluiden tehtäviin kuuluvat kiintiöpakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen, turvapaikan saaneiden kotoutumisen edistäminen, yleinen maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen yhteistyössä kotoutumisen yhteistyöverkoston kanssa sekä maahanmuuttoon liittyvän neuvonnan ja ohjauksen antaminen kuntalaisille.

Kotoutumislain mukaan jokaisessa kunnassa on oltava kotouttamisohjelma, jonka tarkoituksena on edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä. Kotoutumislain uudistuksen myötä vuodesta 2025 alkaen kunnilta edellytetään kotoutumisohjelma, jossa esitellään kunnan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut.

Kotouttaminen on monivaiheinen prosessi, johon osallistuu sekä kotoutuja että ympärillä oleva yhteiskunta. Kunnan peruspalveluiden tulisi olla soveltuvia kaikille kuntalaisille, jolloin jokainen kunnassa asuva saisi palvelut tasavertaisesti. Maahanmuuttajien käyttämät peruspalvelut järjestetään ensisijaisesti osana kunnan peruspalveluita sekä tarpeen mukaan erityispalveluina (esimerkiksi peruskoulun valmentava opetus).

Kotouttamistyö Sipoossa on verkostomaista eri viranomaistahojen, kolmannen sektorin ja seurakuntien monialaista yhteistyötä. Sipoossa toimii lain edellyttämä maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä. Maahanmuuttajien osallisuutta sekä oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä edistetään yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa.

Yhteistyö valtion TE-palveluiden sekä kunnan työllisyyspalveluiden ja Ohjaamo-toiminnan kanssa tiivistyi, kun maahanmuuttopalvelut siirtyivät osaksi kunnan työllisyyspalveluita. Tämän myötä maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen on parantunut. Monialaisten asiakaspolkujen rakentaminen yhdessä hyvinvointialueen kotoutumisen edistämisen sosiaalityön kanssa edistää maahanmuuttajien hyvinvointia.

Yhdenvertaisuuden edistäminen

Lakisääteinen toimintaa koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu on organisoitu toistaiseksi toimialakohtaisesti. Tietyillä toimialoilla ja joissakin palveluissa on olemassa omat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden asiakirjat (esim. varhaiskasvatus, koulutus ja Sipoon opisto). Koko Sipoon kunnan tasolla on valmisteltu Sipoon kunnan henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, mutta palveluiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmia puuttuu vielä.

Henkilöstöpoliittinen nykytilan arviointi on tehty mm. henkilöstökyselyllä. Henkilöstöpalvelut vastaavat työstä ja koordinoivat sitä. Työtä koordinoi työympäristöpäällikkö. Työ on toteutettu yhteistoimintamallilla, ja ammattijärjestöjen edustajat ovat olleet mukana. Kunnan ja alueen yhteistyömuodot ovat muotoutumassa.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat linkittyvät kunnan muihin keskeisiin ohjelmiin ja prosesseihin tarpeiden mukaan. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulmat ovat rekrytointi- ja henkilöstöprosessien ohjaavia periaatteita sekä osa opetus- ja toimintasuunnitelmia.

Palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus mahdollistuu muun muassa vaikuttamistoimielinten avulla. Lisäksi kunnalla on viestintää tukevat saavutettavat kotisivut. Kaikessa toiminnassa kiinnitetään huomiota kaksikieliseen (suomi, ruotsi) kielelliseen saavutettavuuteen ja panostetaan sekä sähköisiin että fyysisiin palveluihin ja digitukeen.

Palveluketjujen toimivuus eri väestöryhmien näkökulmista varmistetaan hyvällä yhteistyöllä ja prosessien yhteisellä kehittämisellä. Toimialojen välistä yhteistyötä toteutetaan esim. varhaiskasvatus-esiopetus-koulutus-oppijapolun avulla, erityisopetuksen yhteisillä prosesseilla, yhteisellä oppilashuollolla ja oppilashuollon ohjausryhmällä. Yhdyskunta ja ympäristö -toimialan väestöennuste-kaavoitus-kymppiprosessi ja palveluverkkosuunnitelman prosessi ovat hyviä esimerkkejä palveluketjujen toimivuudesta eri väestöryhmien näkökulmista.

Tietoa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista sekä palveluiden saavutettavuudesta on saatavilla Intraan tallennettuina (Sipoon kunnan henkilöstöpoliittinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, kotisivujen saavutettavuusseloste). Toimialoilla on myös omat tallennus- ja tiedon jakamisen paikkansa omille suunnitelmilleen.

Vaikuttamistoimielimet (nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto), esteettömyystyöryhmä, OSBU osallistava budjetointi, asukasillat, kuulemistilaisuudet, asukaskyselyt, palveluiden palautekyselyt, vapaan palautteen antaminen kotisivujen kautta sekä Oma asiointi -kanava tukevat kaikkien kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

2.2 Terveydenedistämisasiivisuus eli TEAvisari

Terveydenedistämisasiivisuus kuvaa sitä, miten hyvin kunta on toteuttanut väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväänsä sekä siihen liittyviä toimenpiteitä. Terveydenedistämisasiivisuus muodostuu seitsemästä terveyden edistämisen osa-alueesta: sitoutuminen, johtaminen, terveysseuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus sekä muut ydintoiminnot.

TEAvisari on kuntien terveydenedistämisasiivisuutta kuvaava verkkopalvelu. TEAvisarissa kuntien terveydenedistämisasiivisuutta arvioidaan kuudella kunnan sektorilla: kuntajohtossa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, liikunnassa ja kulttuurissa. Tiedot perustuvat TEAvisarin eri sektoreiden viimeisimpiin tiedonkeruisiin. Kunkin sektorin tiedot päivittyvät kahden vuoden välein.

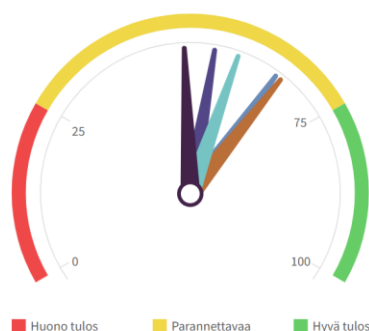
Sipoon TEAvisari-tuloksissa on parannettavaa kaikilla sektoreilla. Sipoon kaikkien sektoreiden TEAvisari-pistemäärä on 58 pistettä, kun koko maan keskiarvo on 70 pistettä asteikolla 0–100. Eri sektoreiden pisteiden vaihteluväli on 49–66.

Sipoon Kuntajohtoon TEAvisari-pistemäärä on 65, kun koko maan keskiarvo on 83 pistettä. Kuntajohtossa seurannan ja tarveanalyysin osa-alue on hyvällä tasolla. Muilla osa-alueilla on parannettavaa. Eniten kehitettävää on osallisuuden osa-alueella. Osallisuuden osa-alueella on huomattavasti parannettavaa myös muilla sektoreilla.

Sipoossa luotiin syksyllä 2024 systemaattinen prosessi TEAvisari-tiedonkeruiden vastausten kokoamiseen ja yhteiseen käsittelyyn. Aiemmissa tiedonkeruissa yhtenäistä prosessia ei ole ollut, mikä voi heikentää tulosten luotettavuutta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa (ks. luku 3.5 HYTE-kerroin) määräytyy TEAvisarin tiedonkeruiden vastausten perusteella, mikä korostaa tarvetta vastata TEAvisarin tiedonkeruisiin yhteisesti sovitun prosessin mukaisesti.

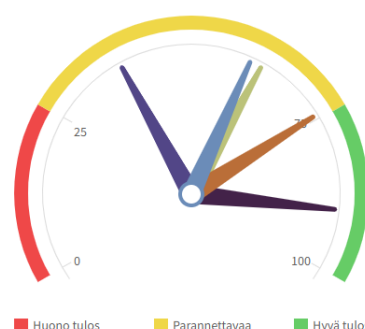
Kaikki Sipoon kunnan terveydenedistämisasiivisuutta koskevat tiedot ovat [TEAvisarin verkkopalvelussa](#).

Kaikki sektorit : Sipoo 2024

Kuva 5. Sipoon kunnan TEAvisarin tulokset kaikilla sektoreilla

Kuntajohto : Sipoo 2023

Kuva 6. Sipoon kunnan TEAvisarin tulokset kuntajohtossa

2.3 Yhteenveto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteista

Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita on tarkasteltu laajasti osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen valmistelua, mikä on tukenut rakenteiden kehittämistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteissa on tunnistettu kehittämiskohteita ja tulevaisuuden painopisteitä.

Sipoon toimintaympäristössä on tapahtunut suuria rakenteellisia uudistuksia, kuten sote-uudistus, Sipoon kunnan oma organisaatiouudistus sekä TE- ja kotoutumispalveluiden uudistus. Nämä ovat vaikuttaneet kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteisiin ja vastuiden määrittelyyn.

Sote-uudistuksen ja kunnan organisaatiouudistuksen myötä Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio ja johtaminen on määritelty uudelleen. Hyte-työn johtamisesta vastaa hyvinvointipäällikkö. Tehtävä sijoittuu arjen ja vapaa-ajan toimialalle, joskin hyte-työn vastuu on kaikilla toimialoilla. Valtuustokauden aikana on käynnistetty koko kunnan tasoisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiedolla johtamisen ja yhteistyön rakenteita.

Sipoon kunnan toimialat ovat toimineet monilta osin varsin itsenäisesti. Toimialakohtaisesta toiminnasta koko kunnan yhteisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteisiin siirtyminen vaatii aikaa ja työstämistä, joskin jo tällä valtuustokaudella Sipoossa on otettu suuria askelia siihen suuntaan. Sipoon kunnan toimialoilla on paljon toimialakohtaista osaamista. Tämän osaamisen parempi yhteen saattaminen tukee koko kunnan toimintaa ja myös toimialakohtaisten tavoitteiden saavuttamista. Toimialojen toimintaa tulisi tuoda näkyväksi entistä paremmin, mikä parantaa tiedonkulkua, viestintää ja ennakoimista. Toimialojen välinen yhteistyö sekä työryhmissä ja verkostoissa toimiminen vie aikaa, eikä sitä ole aina huomioitu työnkuvien kokonaisuuksien suunnittelussa. Tulevaisuudessa kehitetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen laajemmat verkostoyhteistyön rakenteet, joissa on huomioitava kunnan ulkopuoliset sidosryhmät.

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sekä vuonna 2025 valmisteltavan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman on tarkoitus toimia päätöksentekoa ja toiminnan suunnittelua tukevinä työkaluina. Näiden hyödyntäminen päätöksenteossa ja kunnan toiminnan suunnittelussa vaatii myös toimintakulttuurin muutosta sekä hyte-työn tunnettuuden lisäämistä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee olla tietoon pohjautuvia ja riittävän konkreettisesti määriteltyjä, jotta ne ohjaavat kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Tulevalla valtuustokaudella talousarvion sitovien hyte-tavoitteiden on tarkoitus pohjautua pääsääntöisesti valtuustokauden laajaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan, ja myös niiden tulee olla riittävän konkreettisia ja yhteistyössä päätettyjä.

3 Sipoolaisten hyvinvointi

Tässä luvussa kuvataan sipoolaisten hyvinvointia tilastotiedon ja muun käytettävissä olevan tiedon valossa.

Ensin luvussa 3.1 kuvataan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen tietopohjaa, jonka perusteella sipoolaisten hyvinvointia on tarkasteltu. Sen jälkeen luvussa 3.2 kuvataan Sipoon toimintaympäristöä eli sitä, millaisessa ympäristössä sipolaiset elävät ja millaiset ympäristön tekijät vaikuttavat kuntalaisten hyvinvointiin. Toimintaympäristö luo väestön hyvinvoinnin edellytykset. Luvussa 3.3 tarkastellaan sipoolaisten hyvinvointia ja hyvinvointia tukevia palveluita ikäryhmittäin. Lopuksi luvussa 3.4 kuvataan sipoolaisten turvallisuutta kuvaavaa tietoa sekä luvussa 3.5 hyte-kertoimen indikaattoreita, jotka kokoavat yhteen sipoolaisten hyvinvoinnin tilannekuvaa.

3.1 Indikaattorit ja muu väestön hyvinvointia kuvaava tieto

Tietolähteet

Laajaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on koottu tietoa erilaisista lähteistä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL on laatinut ehdotuksen kuntien laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi (liite 9). Se sisältää erilaisia **indikaattoreita**, jotka kuvaavat hyvinvoinnin tilaa, kunnan toimintaa sekä toiminnan laadullisia itsearviointeja. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on koottu muita indikaattoreita, jotka soveltuvat juuri sipoolaisten hyvinvoinnin seuraamiseen. Kaikki hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattorit on koottu [hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sähköiseen versioon](#). Asiakirjaversioon on koottu sipoolaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisimpien indikaattoreiden kuvaajat.

Indikaattoritietoa on täydennetty **laadullisella kokemustiedolla**. Eri ikäryhmien kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta on koottu **ammattilaisten näkemyksiä** sipoolaisten hyvinvoinnista. Lisäksi kokemustietoa on kerätty **vaikuttamistoimielimiltä** eli nuorisovaltuustolta, vanhusneuvostolta ja vammaisneuvostolta. Laadullinen kokemustieto voi antaa tietoa sellaisista asioista, jotka eivät näy tilastoissa, ja auttaa tunnistamaan niin sanottuja hiljaisia signaaleja. Niillä tarkoitetaan ensimmäisiä merkkejä nousevista ilmiöistä tai ensioireita muutoksista, jotka saattavat olla tulevaisuudessa merkittäviä.

Työikäisten ja ikääntyneiden koettua hyvinvointia on kartoitettu **sipoolaisten hyvinvointikyselyllä**, joka toteutettiin syksyllä 2024. Kyselyllä kartoitettiin sipoolaisten kokemuksia hyvinvoinnista, osallisuudesta ja Sipoosta asuinympäristönä. Kyselyn raportti on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 1).

Sipoon vertailualueet

Osana laajan hyvinvointikertomuksen valmistelua Sipoon kunnan johtoryhmä teki linjauksen **Sipoon strategisista vertailualueista** eli siitä, mihin kuntiin ja alueisiin Sipoota verrataan. Yhteisesti sovittuja vertailualueita on tarkoitus käyttää tulevan valtuustokauden kuntastrategiassa ja muissa kunnan suunnitelmissa. Yhteinen linja vertailualueista luo pohjan paremmalle tiedolla johtamiselle.

Sipoon vertailualueiksi on valittu Pirkkala, Kaarina, Kerava, Kirkkonummi ja Tuusula sekä Itä-Uudenmaan hyvinvointialue. Vertailualueiden valinnassa painotettiin [KUUMA-kuntia](#). Lisäksi vertailualueiksi valittiin Pirkkala ja Kaarina, jotka ovat Sipoota vastaavia kehyskuntia Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa.

3.2 Sipoon toimintaympäristö

Sipoon toimintaympäristö luo hyvät edellytykset sipoolaisten hyvinvoinnille. Sipoo on elinvoimainen kasvukunta, jossa moni väestön sosioekonomista asemaa kuvaava indikaattori on koko maan keskiarvoa paremmalla tasolla.

Tässä luvussa tarkastellaan Sipoon toimintaympäristöä Sipoon alueen, talouden ja elinvoiman sekä väestön näkökulmasta. Lisäksi Sipoon toimintaympäristöä on analysoitu PESTEL-mallin pohjalta. Malli tarkastelee toimintaympäristöä ja sen mahdollisia tulevaisuuden muutoksia poliittisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta, teknologisesta, ekologisesta ja lainsäädännöllisestä näkökulmasta.

3.2.1 Sipoo alueena

Sipoo on keskisuuri kaksikielinen kunta Uudellamaalla. Sipoon keskeisiä naapurikuntia ovat muun muassa Järvenpää, Kerava, Vantaa, Helsinki ja Porvoo. Etelässä Sipoo rajautuu Suomenlahteen. Kunnan pinta-ala on 699 km², josta maa-alueita on 340 km².

Sipoo on taajaan asuttu pääkaupunkiseudun kehyskunta. Sen tärkeimmät asutuskeskukset ovat Nikkilä, Söderkulla ja tulevana vuosina kasvava Talma. Nikkilä sijaitsee Sipoon keskiosissa. Se on Sipoon suurin taajama ja kunnan hallinnollinen keskus. Nikkilässä sijaitsevat tärkeimmät julkiset palvelut niin varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kuin vapaa-ajan ja terveyspalveluiden osalta. Alueellinen väestönkasvu on keskittynyt Nikkilään ja Söderkullaan.

Söderkulla on kunnan suurin asutuskeskittymä. Se sijaitsee reilun 10 kilometrin päässä Nikkilästä Sipoon eteläosassa. Alue on kasvanut runsaasti viime vuosina, mikä on näkynyt reippaana väestönkasvuna sekä uusina asuinalueina ja palveluina. Kahden selkeän taajaman lisäksi Sipoossa on vahva kylien verkosto. Erikokoisia kyliä on yli 20. Etelä-Sipoon ominaispiirteitä ovat lisäksi meri ja saaristo. Lisäksi Sipoon alueella sijaitsee kansallisesti merkittävä, Metsähallituksen hallinnoima Sipoonkorven kansallispuisto, joka antaa oman arvonsa kunnalle.

Sipoon kunnan yhdyskuntarakenteen hajanaisuuden vuoksi julkinen liikenne tavoittaa sipolaiset vaihtelevasti. Julkisen liikenteen verkosto on selkeää ja tiivistä taajamakeskuksissa ja isojen pääväylien varrella. Nämä alueet ovat asemakaavoitettua tiiviimmän asumisen, palveluiden, harrastamisen ja viheralueiden rakennettua ympäristöä. Haja-asutusalueella sekä rakennetuilla rannikko- ja saaristoalueilla on haasteita joukkoliikenteen reittien tiiviyydessä ja kattavuudessa. Vuonna 2021 noin kolme neljäsosaa Sipoon väestöstä asui enintään yhden kilometrin etäisyydellä säännöllisen joukkoliikenteen pysäkistä.

Sipoon alueelliset piirteet vaikuttavat palveluiden alueelliseen saavutettavuuteen. Vajaa kolme neljäsosaa Sipoon ala-asteikäisistä asui vuonna 2022 enintään kahden kilometrin päässä ala-asteesta. Vain neljäosa 75 vuotta täyttäneistä asui vuonna 2021 enintään 500 metrin päässä päivittäistavarakaupasta. Toisaalta sijainti pääkaupunkiseudun kupeessa parantaa monien palveluiden saavutettavuutta, kun esimerkiksi pääkaupunkiseudun museot ja teatterit ovat monien sipoolaisten saavutettavissa.

Vuokra-asuntojen osuus kunnan eri osissa

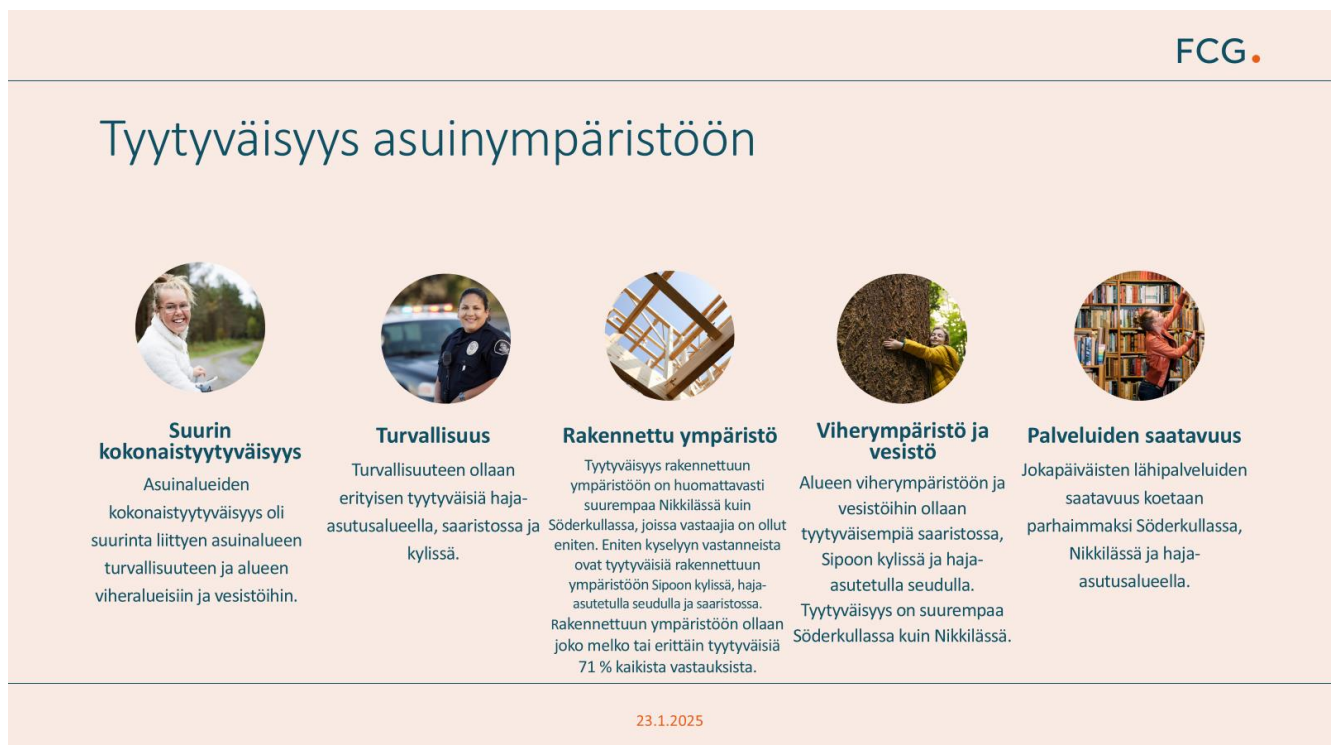
Sipoon kunnan alueella olevista asuinhuoneistoista yli puolet (57 %) on omistusasuntoja. Asumisoikeusasuntoja on kolme prosenttia. Vuokralla tai muulla perusteella (esim. sukulaisuus) asuvia on noin kolmasosa (32 %) sipoolaisista. Vuoden 2024 tilastoissa kahdeksassa prosentissa asuinhuoneistosta hallintaperuste oli tuntematon.

Sipoon kunnassa on kaksi keskeistä kuntakeskusta, joissa asuntokanta on monipuolisempaa ja asuinhuoneistojen hallinta moninaista. Nikkilän alueella, johon luetaan Nikkilän ja Jokilaakson alueet, omistusasuntoja on vajaa puolet (42 %) ja asumisoikeusasuntoja kolme prosenttia asuinhuoneistoista. Vuokralla tai muulla perusteella asuu noin puolet (49 %) Nikkilän asukkaista. Söderkullassa omistusasuntoja on 41 ja asumisoikeusasuntoja seitsemän prosenttia asuinhuoneistoista. Vuokralla tai muulla perusteella asuvia on hieman alle puolet (46 %) Söderkullan asukkaista. Sekä Nikkilässä että Söderkullassa kuudessa prosentissa asuinhuoneistoista hallintaperuste oli tuntematon.

Sipoolaisten kokemukset Sipoosta asuinympäristönä

Syksyllä 2024 toteutetussa Sipoon hyvinvointikyselyssä kartoitettiin sipoolaisten kokemuksia Sipoosta asuinympäristönä. Kyselyä ole toteutettu satunnaisotannalla eivätkä tulokset näin ole yleistettävissä koskemaan koko Sipoon väestöä. Ne voivat kuitenkin antaa viitteitä sipoolaisten kokemuksista.

Sipoolaisten hyvinvointikyselyn perusteella selvästi suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä asuinalueensa turvallisuuteen. Melko tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä oli kahdeksan prosenttia vastaajista. Vastaajat olivat tyytyväisimpiä asuinalueellaan turvallisuuteen sekä alueen vesistöihin ja viheralueisiin. Tyytymättömyys oli suurinta asuinalueen palveluiden saatavuudessa sekä rakennetussa ympäristössä.

Kuva 7. Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajien tyytyväisyys Sipooseen asuinympäristönä

Tyytymättömyys asuinympäristöön

Suurin kokonais- tyytymättömyys

Kokonaistyytymättömyys oli suurinta palveluiden saatavuudessa ja asuinalueen rakennetussa ympäristössä.

Turvallisuus

Talmassa ja Söderkullassa on eniten tyytymättömyyttä asuinalueen turvallisuuteen. Sipoossa asuinalueeseen ollaan joko melko tai erittäin tyytymättömiä 8 % kaikista vastauksissa.

Rakennettu ympäristö

Talmassa ja Söderkullassa on selvästi eniten tyytymättömyyttä asuinalueen rakennettuun ympäristöön. Sipoossa rakennettuun ympäristöön ollaan joko melko tai erittäin tyytymättömiä 14 % kaikista vastauksista.

Viherympäristö ja vesistö

Talmassa ollaan selvästi eniten tyytymättömiä asuinalueen viherympäristöihin ja vesistöihin. Söderkussa ja Nikkilässä on Talman jälkeen eniten tyytymättömyyttä.

Palveluiden saatavuus

Jokapäiväisten lähipalveluiden saatavuus koetaan heikoimmiksi Talmassa. Yksikään vastaaja ei ole melko eikä erittäin tyytyväinen lähipalveluiden saatavuuteen.

23.1.2025

Kuva 8. Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajien tyytymättömyys Sipooseen asuinympäristönä

3.2.2 Talous ja elinvoima

Taloudellinen tilanne

Sipoon taloudellinen tilanne on ollut verrattain hyvä suhteessa Suomen kuntakenttään. Sipoon kunnan tilinpäätösten mukaan kunnan vuosikate on ollut alijäämäinen vuosina 2021–2023. Vuoden 2024 tilinpäätöstä ei ole vielä hyväksytty helmikuussa 2025.

Kunta tilasi vuonna 2022 sekä Inspiralta että Finnish Consulting Groupilta (FCG) analyysin Sipoon kuntatalouden tulevaisuuden kehityksestä. Ne osoittavat 1,2 miljoonan euron kuntatalouden heikentymistä vuosittain. FCG:n selvitys osoittaa lisäksi, että valtionosuusjärjestelmän rakenteen vuoksi eritoten lapsiperheet heikentävät kunnan taloutta. Lapsiperheistä saadaan suhteessa enemmän valtionosuustuloja kuin yli 16-vuotiaista, mutta lapsiperheistä aiheutuu kunnalle myös kustannuksia. Kunta ei kuitenkaan olisi elinvoimainen ilman lapsiperheitä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille on vaikuttanut merkittävästi kuntien taloudelliseen toimintaympäristöön. Muutoksen myötä Sipoon kuntaorganisaatio pieneni noin 400 hengellä (noin 30 % henkilöstöstä) ja 70 miljoonalla eurolla (runsas 40 % kunnan käyttötaloudesta). Kunnan tuloveroista 12,64 % ja osa yhteisöverotuloista siirtyivät hyvinvointialueiden rahoitukseen. Sote-uudistuksen seurauksena kunnan palveluiden painopiste siirtyi varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen.

Elinvoima

Sipoo on kasvava, pääkaupunkiseutuun rajautuva vajaan 23 000 asukkaan kunta metropolialueella. Sijainti Helsinki-Vantaan lentokentän ja satamien läheisyydessä on vahvuus, jonka pohjalta on hyvä rakentaa kunnan elinvoimaa. Pääkaupunkiseudun suuri väestö on Sipoon ulottuvilla. Asukkaita pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa) on noin 1,2 miljoonaa ja muissa Sipoota ympäröivissä kunnissa noin 200 000.

Sipoo on kasvukunta. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n vuonna 2024 laatiman väestöennusteen mukaan Sipoo kasvaa vuoteen 2040 mennessä jopa enemmän kuin mitä Tilastokeskus on ennustanut. Sipoon kunnan oman väestöennusteen (ks. luku 3.2.3 Väestö) mukaan Sipoon asukasluvun odotetaan kasvavan noin 1,7 prosentin vuosivauhdilla. Sipooseen odotetaan väestönkasvua muualta Suomesta, etenkin pääkaupunkiseudulta. Muuttoliikkeen vaihtelut riippuvat osin kaavoituksesta ja ovat hyvin riippuvaisia pääkaupunkiseudun kehityksestä.

Kuntien elinvoimaa kuvaavan [EVP-indeksin](#) mukaan Sipoo oli vuonna 2023 Suomen 4. elinvoimaisin kunta. EVP-indeksi muodostuu kahdesta osa-alueesta: elinvoimaindeksistä sekä veto- ja pitovoimaindeksistä, jotka puolestaan [koostuvat 20 avainmuuttujasta](#).

[Sipoon kunnan elinkeino-ohjelma](#) on käsitelty elinkeino- ja työllisyysjaostossa joulukuussa 2024. Se on tarkoitus hyväksyä kunnanhallituksessa ja valtuustossa keväällä 2025. Elinkeino-ohjelma ohjaa kunnan toimia elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittämiseksi.

Elinkeinorakenne ja yritysdynamiikka

Sipoon yrityskehitys on pienyritysvaltainen. Suurin osa Sipoon toimipaikoista on alle viiden hengen yrityksiä, joita oli lokakuun 2024 lopulla yhteensä 1740. Toimialarakenteessa korostuu rakennusalan yritysten merkittävä osuus. Valtuustokauden aikana aloittaneiden yritysten määrä on pysynyt liki samana. Lopettaneiden yritysten määrä on pienentynyt.

Vuonna 2022 Sipoon työpaikkaomavaraisuus eli alueella työssäkäyvien ja asuvan työvoiman määrän välinen suhde oli 64,1. Alueella työssäkäyvien yrittäjien osuus työllisistä vastaavasti 11 prosenttia ja työssäkäyvien yrittäjien määrä 1200.

Työllisyys

Syyskuussa 2024 Sipoon kunnan työttömyysaste oli 6,8 prosenttia. Työttömyysaste on kasvanut noin yhdellä prosenttiyksiköllä verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Koko vuoden 2024 työttömyysaste oli 7,1 prosenttia. Joulukuussa 2024 avoimia työpaikkoja Sipoossa oli 37 kappaletta, mikä on 90 työpaikkaa vähemmän kuin joulukuussa 2023. Avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt selvästi toukokuusta 2024 alkaen, mikä kuvaa työllisyystilanteen heikkenemistä.

Työllisyydellä on suuri vaikutus kunnan talouteen ja väestön koettuun hyvinvointiin. Sipoon kunnan työllisyyspalvelut tarjoavat työnhakijoille ja työntekijöille, yrityksille ja työnantajille sekä opiskelijoille työllisyyttä edistäviä palveluita, joiden tavoitteena on edistää työvoiman ja työnantajien kohtaamista, työmarkkinoiden osapuolten hyvinvointia sekä kunnan työllisyyttä. Sipoon kunta tarjoaa kuntalaisilleen nuorten työpajatoimintaa, matalan kynnyksen Ohjaamo-toimintaa alle 30-vuotiaille sekä kaikille työnhakijoille tarpeen mukaisesti räätälöitävää työvalmennusta. Ohjausta ja neuvontaa tarjotaan myös työnantaja-asiakkaille.

3.2.3 Väestö

Sipoon väkiluku on kasvanut tasaisen maltillisesti läpi valtuustokauden. Vuoden 2023 lopussa Sipoossa oli 22 595 asukasta, kun vuoden 2020 lopussa väkiluku oli 21 689 asukasta. Väestön kasvu ei ole tasaista kaikissa ikäryhmissä. Sipooseen muuttaa aikuisväestöä enemmän kuin lapsia ja pieniä lapsia enemmän kuin kouluikäisiä.

Ruotsinkielisen väestön osuus on pienentynyt tasaisesti. Vuonna 2023 ruotsinkielisen väestön osuus oli 28,1 prosenttia, mikä on kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2008. Muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisten osuus on kasvanut valtuustokauden aikana. Vuonna 2023 Sipoossa oli 70,8 muunkielistä 1000 asukasta kohti, mikä on yhä selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (99,6 / 1000 asukasta).

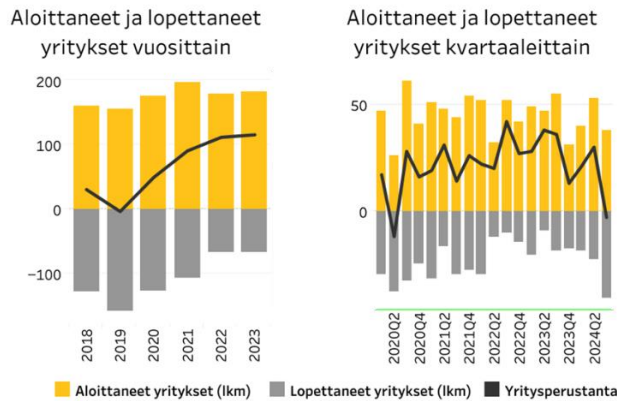
Demografinen eli väestöllinen huoltosuhde kuvaa työikäisten määrää suhteessa lapsiin ja yli 64-vuotiaisiin. Mitä enemmän kunnassa on lapsia ja/tai eläkeläisiä, sitä suurempi huoltosuhteen arvo on. Vuonna 2023 Sipoon demografinen huoltosuhde oli 55,4, mikä on huomattavasti pienempi kuin koko maassa keskimäärin (61,9). Pienituloisia on Sipoossa vähemmän koko maassa keskimäärin, mutta väestön tuloterot ovat vastaavat kuin keskimäärin muualla Suomessa. Sipoolaisten koulutustaso on koko maan keskiarvoa korkeampi.

Tilastokeskuksen vuonna 2024 tekemän **väestöennusteen** perusteella Sipoon väkiluvun kasvavan 25 319 asukkaaseen vuoteen 2030 mennessä. Väestöennusteen perusteella Sipoon väestö ikääntyy, joskaan ei niin nopeasti kuin muualla Suomessa. 65 vuotta täyttäneitä ennustetaan olevan vuonna 2030 vajaa neljäsosa (24,2 %väestöstä), kun vuonna 2023 osuus oli 18,6 prosenttia. Erityisesti 75 vuotta täyttäneiden osuuden ennustetaan kasvavan. Tilastokeskuksen ennuste ei huomioi kunnan päättämiä tai suunniteltuja toimia, jotka vaikuttavat kunnan väkiluvun muutoksiin.

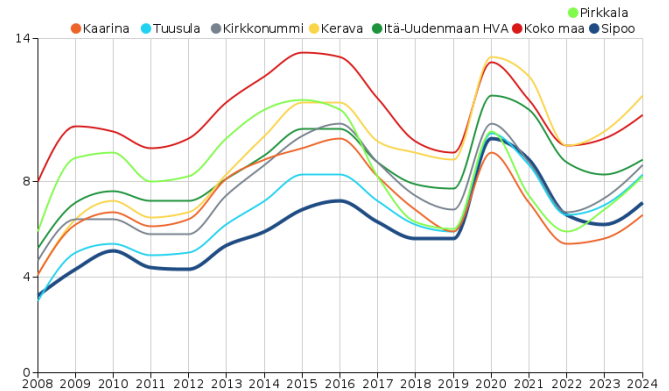
Väestösuunnittelu on keskeinen osa kuntasuunnittelua. **Väestösuunnitteet** ovat kuntakohtaisesti laadittuja arvioita väestönkehityksestä. Ne perustuvat päätettyihin tai suunniteltuihin yhteiskuntapoliittisiin toimintalinjoihin, kuten kunnan kaavoitusohjelmaan ja investointisuunnitelmaan. Väestösuunnitteessa huomioidaan, millaista kasvua kunta pystyy omilla toimillaan (kaavoitus, infrarakentaminen, tontinluovutus) tukemaan ja mahdollistamaan. Väestösuunnitetta tarkasteltaessa on huomioitava, että mitä pidemmälle ennustetaan, sitä heikompi ennustettavuus on.

Kunnan väestösuunnitteen mukaan kunnan väestön on ennustettu kasvavan kymmenen vuoden aikajaksolla 275–580 asukkaan / noin 1,7 prosentin vuosivauhdilla. Suunnitteen mukaisesti Nikkilän ja Söderkullan alueiden väestömäärät kasvavat lähivuosina lähes yhtä nopeasti. Suunnitteen mukaan Nikkilässä ja Söderkullassa on vuoden 2033 lopussa yli 8 000 asukasta. Talman väestön arvioidaan kasvavan nykyisestä yli 450 henkilöllä vuoteen 2033 mennessä.

Talouden ja elinvoiman keskeiset indikaattorit

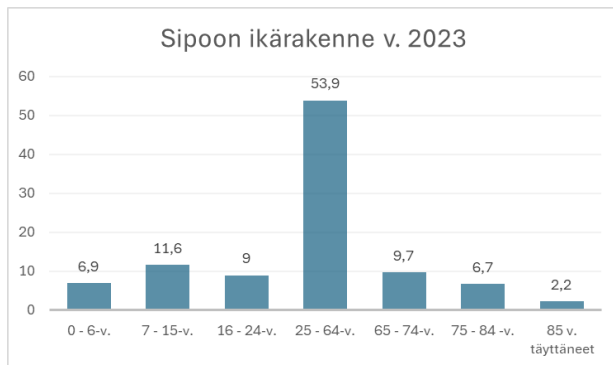

Kuva 9. Sipoon aloittaneet ja lopettaneet yritykset vuosittain kvartaaleittain

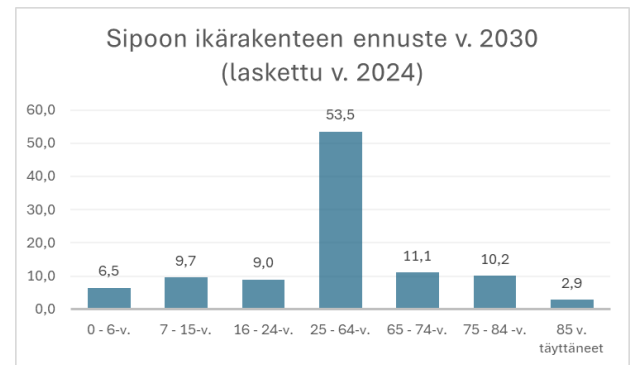

Kuva 10. Työttömät, % työvoimasta

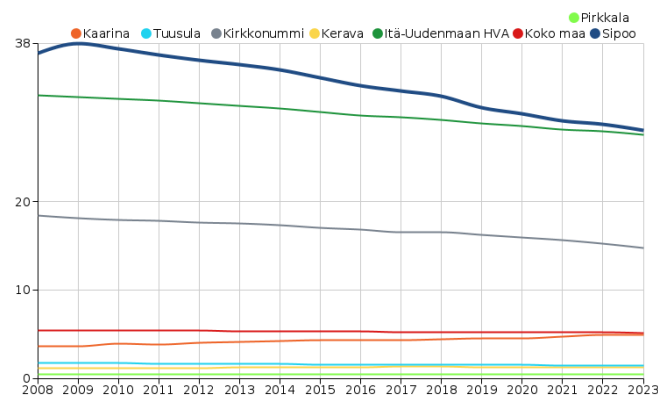
Väestön keskeiset indikaattorit

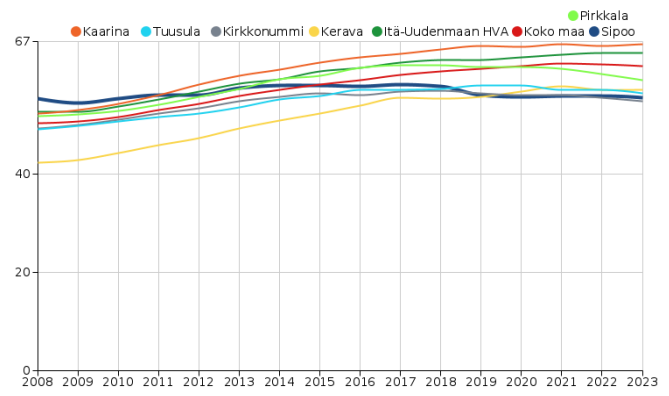
Kuva 11. Sipoon ikärakenne vuonna 2023

Kuva 12. Sipoon ennustettu ikärakenne vuonna 2030 Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan

Kuva 13. Ruotsinkielinen väestö, % väestöstä 31.12.

Kuva 14. Demografinen huoltosuhde

3.2.4 Toimintaympäristön PESTEL-analyysi

[PESTEL-analyysi](#) on työkalu toimintaympäristön systemaattiseen analyysiin. Se auttaa tunnistamaan ja ryhmittelemään tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa organisaation toimintaan ja tulevaisuuden kehitykseen. PESTEL-analyysissä toimintaympäristöä tarkastellaan kuudesta näkökulmasta, joita ovat poliittinen (Political), taloudellinen (Economic), sosiaalinen (Social), teknologinen (Technological), ympäristöön liittyvä tai ekologinen (Ecological) ja lainsäädäntöön liittyvä (Legal) näkökulma.

Sipoon toimintaympäristön PESTEL-analyysi on tehty Sipoon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän pohdinnan pohjalta. Sipoon toimintaympäristöstä keskusteltiin PESTEL-mallin mukaisista näkökulmista hyte-työryhmän kokouksessa marraskuussa 2024. Keskustelun pohjana hyödynnettiin [Sitran Megatrendikortteja](#). Keskustelussa käsiteltiin Sipoon toimintaympäristön nykyistä tilannetta sekä tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja tulevan valtuustokauden aikana vuosina 2025–2029. Näkökulmana on kunnan toimintaympäristö suhteessa väestön hyvinvointiin.

Arjen ja vapaa-ajan toimialan erityissuunnittelija ja hyvinvointipäällikkö koostivat Sipoon toimintaympäristön PESTEL-analyysin hyte-työryhmän keskustelun pohjalta. Taloudellisen näkökulman analyysia täydennettiin [valtiovarainministeriön taloudellisen katsauksen](#) nostoilla Suomen talouden tulevaisuudennäkymistä. Analyysi on käsitelty arjen ja vapaa-ajan toimialan johtoryhmässä 4.2.2025. Se käsitellään kunnan johtoryhmässä maaliskuussa 2025.

PESTEL-analyysi on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 14).

Nostoja Sipoon toimintaympäristön PESTEL-analyysistä

Poliittinen toimintaympäristö

- Kuntavaalit järjestetään vuonna 2025. Kunnan poliittisessa suunnassa tai painotuksissa voi tapahtua muutoksia, jotka vaikuttavat väestön hyvinvoinnin edistämisen edellytyksiin.
- Vuonna 2025 Sipoon kunnan hallintosäännön muutoksen myötä kunnan toimielinrakenne uudistuu. Muutos edellyttää uusia rakenteita ja käytäntöjä ja vaikuttaa poliittiseen toimintaympäristöön.
- Demokratian ja osallisuuden vahvistaminen edellyttää kunnilta asukasosallisuuden vahvistamista: uudenlaiset osallistamisen tavat ja teknologia tuovat paljon mahdollisuuksia. Haasteena on kaikkien väestöryhmien tavoittaminen. Tarve mm. koko kunnan yhtenäisille osallistamisen rakenteille ja käytännöille. Kunnan rooli on erityisesti osallisuuden, yhteisöllisyyden ja paikallisten vaikuttamismahdollisuuksien tarjoajana ja edellytysten luojana.

Taloudellinen toimintaympäristö

- Kansallisesti kotitalouksien taloudellisen tilanteen odotetaan kohenevan, mutta julkisyhteisöt säilyvät alijäämäisinä. Suomen talous näyttäisi selättäneen taantuman.
- Valtion taloudellinen tilanne määrittää myös kuntien taloudellisia edellytyksiä. Odotettavissa on, että kuntien taloudellinen tilanne kiristyy.
- Kiristyvässä taloustilanteessa julkisen sektorin leikkaukset ovat kohdistuneet usein ennaltaehkäiseviin ja hyvinvointia tukeviin palveluihin, mikä heikentää väestön hyvinvointia ja lisää hyvinvointieroja.
- Hallituskaudella 2023–2027 tehtyjen valtiontalouden leikkausten on ennustettu lisäävän väestön eriarvoisuutta. Leikkaukset ovat vaikuttaneet myös järjestöjen toimintaedellytyksiin.
- Jos talouden suhdanteet vaikuttavat rakentamiseen, Sipoon suunniteltu rakentaminen ja ennustettu väestönkasvu eivät välttämättä toteudu.

Sosiaalinen toimintaympäristö

- Hyvinvointierojen kasvu ja hyvinvoinnin polarisaatio näkyy sekä kansallisella että paikallisella tasolla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä tulee huomioida erityisesti hyvinvointierojen kaventamisen näkökulma.
- Kulttuurin yksilöllistyminen vähentää yhteisöllisyyttä. Globaalilla ja kansallisella tasolla näkyvä epävarmuus voi voimistaa turvallisuuden ja perinteiden kaipuuta, mutta toisaalta nostaa esiin myös ihmisten halun auttaa ja toimia.
- Ikääntyneiden määrä kasvaa muualla Suomessa että Sipoossa, mikä on huomioitava mm. digipalveluiden kehittämisessä. Huomioitava ikääntyneiden yksinäisyyden vähentäminen sekä aktiivisuuden ja toimintakyvyn tukeminen, riski hyvinvointihaasteiden kasaantumiselle.

Teknologinen toimintaympäristö

- Tekoäly muuttaa erityisesti työelämää; suuri ja monilta osin ennakoimaton muutos. Tekoäly ei kuitenkaan korvaa kaikessa ihmistä.
- Etä- ja hybridityön lisääntyminen: Työelämässä haetaan etä- ja lähi- ja hybridityön rajoja. Työmatkaliikenteen väheneminen todennäköisesti vähentänyt Sipoon liikennepäästöjä. Etätyöt voivat lisätä vapaa-aikaa.
- Teknologian (mm. etätyöt, sosiaalinen media) mahdollisia haittavaikutuksia: sosiaalisten taitojen heikentyminen, mielenterveyden ja keskittymisen haasteiden lisääntyminen.

Ekologinen toimintaympäristö

- Globaalisti ja kansallisesti ilmastonmuutos ja sen mukanaan tuomat sään ääri-ilmiöt vaikuttavat mm. ruoantuotantoon, huoltovarmuuteen ja maahanmuuttoon.
- Miten ympäristön kantokyvyn ja ilmastonmuutoksen huomioiminen vaikuttaa kuntakentällä?
- Sipoon kunnan ensimmäinen ilmastosuunnitelma hyväksytty 2024. Kestävän kehityksen tiekartta laaditaan 2025. Tulevat ohjaamaan kunnan toimintaa.
- Ilman asuntorakentamisen kokonaissuunnittelua tai sen johdonmukaista noudattamista Sipoon asutus hajautuu. Hallitsematon haja-asutuksen lisääntyminen vaikuttaa mm. kaavoitukseen ja infrastruktuuriin. Asuntorakentaminen ei ole kestävän kehityksen mukaista, jos yksittäiset päätökset eivät ole linjassa kokonaissuunnittelun kanssa.
- Sipoon sijainti kehyskuntana, joka rakentuu taajamista ja haja-asutusalueesta: lisää autoilua, voi vähentää arkiliikuntaa.
- Sipoon luonto ja kansallispuisto sekä ympäristöön liittyvät tekijät Sipoon veto- ja pitovoimatekijöinä.

Lainsäädäntöön liittyvä toimintaympäristö

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät hyvinvointialueilla vuoden 2023 alussa. Yhdyspintarakenteet ovat yhä vasta muotoutumassa. Myös tulevaisuudessa lainsäädännölliset muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden rakenteisiin ovat mahdollisia.
- TE- ja kotoutuspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa, mikä edellyttää rakenteiden ja käytäntöjen uudelleenmuotoilua.
- Kansallisesti käydään keskustelua julkisen sektorin ja kuntien ”normien purkamisesta” eli lakisäateistä toimintaa koskevien säädösten vähentämisestä: Millaisia muutoksia kuntien ja muiden julkisten toimijoiden lakisäateisiin tehtäviin on tulossa? Mitä (ennakoimattomia) vaikutuksia muutoksilla voi olla?

3.3 Sipoolaisten hyvinvointi ikäryhmittäin

3.3.1 Kaikki ikäryhmät

Sipoolaisten hyvinvointi

Kaikkien ikäryhmien hyvinvointia kuvaavien mittarien perusteella **sipoolaiset voivat verrattain hyvin**. Moni väestön sosioekonomista asemaa kuvaava indikaattori on koko maan keskiarvoa paremmalla tasolla. [Sairastavuusindeksin](#) mukaan Sipoossa on sairastavuutta huomattavasti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Viimeisin tieto on vuodelta 2022.

Sipoon kunnan hyvä taloudellinen tilanne suhteessa Suomen kuntakenttään on mahdollistanut sipoolaisille **hyvät vapaa-ajan palvelut**, jotka tukevat väestön hyvinvointia. Kunnan vapaasta sivistystyöstä vastaavan Sipoon opiston vuosittaisten opetustuntien määrä on kasvanut läpi valtuustokauden. Kunnan kulttuuripalveluiden asukaskohtainen toimintakate (v. 2023 34,5 euroa/asukas) on pysynyt valtuustokauden aikana käytännössä samalla tasolla. Kulttuuripalveluiden saavutettavuutta on pyritty parantamaan muun muassa tapahtumien alennuksilla ja maksuttomilla työpajoilla. Pysyvää käytäntöä, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuuriin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistoimintaa, ei ole.

Kirjaston käyntimäärä, tapahtumien määrä sekä lainausluvut on kasvaneet valtuustokauden aikana. Suurinta lainausmäärien kasvu on ollut lasten kauno- ja tietokirjallisuudessa, mitä selittää kirjaston tekemä luova lukutaitotyö sekä aktiivinen yhteistyö päiväkotien ja koulujen kanssa. Vuonna 2023 liikuntapalveluiden toimintakate oli 94 euroa/asukas ja liikuntainvestoinnit 12 euroa/asukas. Liikuntapalvelut tarjoavat kuntalaisille monipuolisia liikuntapalveluita, joita ohjaa vuonna 2023 valmistunut liikuntapalvelusuunnitelma (ks. luku 4.2 Muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat ja ohjelmat).

Koronaepidemia ja siitä johtuneet yhteiskunnan rajoitukset ovat vaikuttaneet väestön hyvinvointiin kuluneen valtuustokauden aikana. Vaikutukset ovat kohdistuneet fyysiseen terveyteen (mm. kiireettömän hoidon jonojen kasvut, liikunnan väheneminen, koronatartuntojen suorat vaikutukset), mielenterveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (mm. yksinäisyys, mielenterveysongelmien lisääntyminen, perhe-elämän haasteet) sekä työllisyyteen ja taloudelliseen hyvinvointiin (mm. työttömyys, taloudelliset vaikeudet, nuorten ja opiskelijoiden hyvinvoinnin haasteet). Koronarajoituksista luovuttiin alkuvuonna 2022, joskin korona kiertää yhä väestössä yhtenä hengitystieinfektioita aiheuttavista viruksista.

[Valtioneuvoston kanslian arvion](#) mukaan Suomi on selvinnyt koronakriisistä verrattain hyvin. Koronapandemian jälkeen työllisyys on kehittynyt hyvin. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon syntyi palveluvelkaa, jonka purkaminen on hidasta. Etenkin mielenterveyspalvelut jonoutuivat. Kriisin on arvioitu lisänneen hyvinvoinnin eriarvoisuutta kauaskantoisesti. Valtaosan väestöstä on arvioitu toipuneen kriisistä hyvin, mutta monen tukea tarvitsevan tilanne on vaikeutunut ja tukea tarvitsevien piiriin on tullut uusia ihmisiä. Sama ilmiö on näkynyt monella hyvinvoinnin osa-alueella päihdepalveluista oppimistuloksiin. Sipoossa ei ole selvitetty erikseen koronan vaikutuksia väestön hyvinvointiin, mutta kansallisesti havaitut ilmiöt näkyvät todennäköisesti myös Sipoossa.

Sipoon hyvinvointikysely

Sipoon hyvinvointikyselyssä kartoitettiin täysi-ikäisten sipoolaisten kokemuksia elämäntilanteesta, asuinympäristöstä ja osallisuudesta. Lisäksi hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kartoitettiin avokysymyksillä. Tuloksia analysoitiin suhteessa asuinpaikkaan, Sipoossa asuttuun aikaan, ikään, sukupuoleen, äidinkielen sekä koulutustasoon. Kyselyyn vastasi yhteensä 422 henkilöä. Valtaosa vastaajista oli naisia. Suomenkielisiä vastaajia oli noin puolet ja ruotsinkielisiä 37 prosenttia vastaajista. Kysely toteutettiin syksyllä 2024.

Kyselyä ei ole toteutettu satunnaisotannalla eivätkä tulokset näin ole yleistettävissä koskemaan koko Sipoon väestöä. Ne antavat kuitenkin viitteitä sipoolaisten koetusta hyvinvoinnista. Kyselyn asuinympäristöä koskevia tuloksia kuvataan luvussa 3.2.1 Sipoo alueena. Hyvinvointikyselyn raportti on kokonaisuudessaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 1).

Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajat voivat yleisesti ottaen hyvin. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä koettuun terveydentilaansa, koettuun hyvinvointiinsa sekä päivittäiseen arjessa jaksamiseensa. Korkeampi koulutustaso oli yhteydessä parempaan koettuun terveydentilaan ja hyvinvointiin. Miehet olivat merkittävästi tyytyväisempiä arjessa jaksamiseensa sekä kykyynsä selvitä eteen tulevista haasteista. Vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä läheisten ystäviensä määrään sekä suhteisiin perheenjäsentensä kanssa. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen oli suurempaa vanhemmilla vastaajilla, korkeammin koulutetuilla, miehillä sekä kylissä asuvilla.

Ruotsinkielisten vastaajien tulokset olivat lähes poikkeuksetta paremmat kuin suomenkielisten ja muunkielisten vastaajien tulokset. Kaksi kolmasosaa vastaajista, joiden äidinkieli oli muu kuin suomi tai ruotsi, koki terveydentilansa heikoksi. Muunkielisiä vastaajia oli vain seitsemän, mutta tulos voi antaa viitteitä Sipoon muunkielisen väestön hyvinvoinnin haasteista. [Kansallisen tiedon mukaan](#) maahanmuuttajataustaisella väestöllä on hyvinvointiin liittyviä erityiskysymyksiä, jotka voivat heikentää tai vahvistaa hyvinvointia ja terveyttä. Terveysterot eri maahanmuuttajaryhmien välillä voivat olla suuria.

Osallisuuden kokemusta tarkasteltiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämällä [osallisuusindikaattorilla](#). Yli 90 prosentilla vastaajista osallisuuden kokemus oli erittäin hyvä tai melko hyvä. Melko heikko osallisuuden kokemus oli kahdeksalla ja erittäin heikko vain yhdellä prosentilla vastaajista. Vastaajat kokivat erityisesti, että heihin luotetaan, olevansa tarpeellisia muille ihmisille ja että elämällä on jokin tarkoitus. Heikoin osallisuuden kokemus oli elinympäristöön vaikuttamisessa, myönteisen palautteen saamisessa tekemisistä sekä avun saamisessa silloin, kun sitä todella kokee tarvitsevansa.

Hyvinvointikyselyn avovastausten perusteella **hyvinvointia tuottavat** erityisesti:

- Maaseutumainen miljö
- Erilaiset liikuntamahdollisuudet luonnossa
- Opistotoiminta, kirjasto, kirkko
- Kunnan ja palveluiden kaksikielisyys
- Rauhallinen ja turvallinen kunta, joka on hyvä paikka elää ja kasvattaa tulevia sukupolvia.

Vastaajien **hyvinvointiin liittyvinä huolina ja toiveina** korostuivat seuraavat teemat:

- NG8-kaavaan liittyvä uudistus aiheutti kuntalaisissa huolta, ja kaavan perumistakin toivottiin. Tämä tuo esiin uudistukseen liittyvän tarpeen avoimelle vuorovaikutukselle ja osallistamiselle.
- Sipooseen toivotaan uimahallia.
- Toivotaan maltillisempaa rakentamista ja kylämaisten piirteiden säilyttämistä Sipoon maisemassa esimerkiksi hyödyntämällä vanhoja rakennuksia uusiin käyttötarkoituksiin. Kyläkoulujen mainittiin lisäävän kunnan viehätysvoimaa.

Sipoolaisten terveydentila

Koulutusaste

Korkea koulutusaste vaikutti myönteisesti koettuun terveydentilaan. Ylioppilastutkinnon suorittaneilla terveydentilaan oltiin useammin tyytymättömiä. Perustasteen tutkimuksen suorittaneista 27 % oli erittäin tai melko tyytymättömiä terveydentilaansa, joka oli heikoin tulos verrattuna muihin koulutusasteisiin.

Äidinkieli

51 %:lla vastaajista äidinkieli on suomi, (ruotsi 37%:lla). Ruotsinkielitä puhuvat olivat useammin erittäin tyytyväisiä terveydentilaansa, mutta ero kaventui suomankielisten ollessa enemmän ”melko tyytyväisiä” terveydentilaansa. Äidinkielenä ”muu” huomionarvoista on, että 66% vastaajista terveydentila koettiin melko tyytymättömäksi tai ei tyytyväiseksi eikä tyytymättömäksi.

Sukupuoli

Miesten ja naisten vastauksissa eroja tuotti erityisesti se että miehistä 22 % vastasivat olevansa erittäin tyytyväisiä terveyteen, naisista 12 %. Naiset ovat useammin melko tyytyväisiä terveyteensä, jolloin kokonaistyytyväisyys terveydentilaan oli naisilla parempi.

Terveydentilan
kokemus
taustamuuttujien
valossa

Asuinpaikka

Vastaajat Söderkullasta ja Sipoon kylistä ovat kaikista tyytyväisimpiä terveydentilaansa. Talmassa asuvien terveydentila koetaan kaikista heikoimmaksi, toiseksi heikoimmaksi haja-asutetulla seudulla.

Sipoossa asumisen pituus

Alle vuoden Sipoossa asuneet kokevat olevansa useammin tyytymättömiä kuin muut vastaajaryhmät terveydentilaansa. Terveydentila kohenee pidempään asuneilla ja on huipussaan 5-10 vuotta Sipoossa asuneilla.

Ikä

Enemmistö kyselyyn vastaajista ovat 30-74 -vuotiaita eikä heidän terveydentilaan ole merkittäviä eroja. Heistä reilu puolet ovat melko tyytyväisiä terveyteen, 13 % erittäin tyytyväisiä. +75 vuotiaissa on eniten melko tyytymättömiä omaa terveydentilannetta kohtaan.

Kuva 15. Koettu terveydentila Sipoon hyvinvointikyselyssä

Sipoolaisten hyvinvointi

Koulutusaste

Korkea koulutusaste vaikutti myönteisesti koettuun hyvinvointiin. Vaikka perustasteen omaavilla vastaajilla hyvinvoinnin kokemus on erittäin hyvä, on erittäin tyytymättömien ja melko tyytymättömien joukko suurempi kuin muilla vastaajilla.

Äidinkieli

Ruotsia äidinkielenään puhuvat ovat useammin tyytyväisiä hyvinvointiinsa. Ero näkyy kaikissa vastausmahdollisuuksissa. Äidinkielen ollessa ”muu”, oli kokemus hyvinvoinnista selvästi heikompi: vain 33 % ovat melko tyytyväisiä hyvinvointiinsa. Huomionarvoista on että otanta kyseisessä vastaajaryhmässä on hyvin pieni.

Sukupuoli

Miehet ovat naisia todennäköisemmin joko melko tyytymättömiä tai erittäin tyytyväisiä hyvinvointiinsa. Naisista kuitenkin suurempi osa kokee hyvinvoinnin myönteiseksi. Heikoin kokemus hyvinvoinnista saatiin kun sukupuoleksi oli annettu ”muu”. Huomionarvoista on, että otanta kyseisessä vastaajaryhmässä on hyvin pieni.

Tyytyväisyys
hyvinvointiin
taustamuuttujien
valossa

Asuinpaikka

Saaristossa ja Sipoon kylissä asuvat ovat kaikista tyytyväisimpiä hyvinvointiin. Nikkilässä ja Söderkullassa hyvinvointitulokset olivat samansuuntaisia; Noin 70 % vastaajista ovat melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä hyvinvointiinsa.

Sipoossa asumisen pituus

Noin 13 % vastaajista ovat erittäin tyytyväisiä hyvinvointiinsa sen jälkeen kun Sipoossa on asuttu yli vuoden. Hyvinvointi koetaan parhaimmaksi yli 10 vuotta Sipoossa asuneilla. Tyytymättömyyttä hyvinvointiin esiintyy eniten Sipoossa 6-10 vuotta tai alle vuoden asuneilla.

Ikä

Ikä vaikutti hyvinvoinnin kokemukseen, mutta tulokset vaihtelivat merkittävästi kunkin ikäryhmän kohdalla. Yleistettävää tuloksia on siis hankala tehdä. Eniten vastauksia tuli 50-64 vuotiaiden ryhmästä ja he kokevat hyvinvointiinsa melko tyytyväiseksi. 65-74 vuotiaiden vastaajaryhmässä on eniten hyvinvointiinsa tyytyväisiä kuntalaisia.

Kuva 16. Koettu hyvinvointi Sipoon hyvinvointikyselyssä

Esteettömyys, saavutettavuus ja vammaisten palvelut

Esteettömyydellä tarkoitetaan kaikenlaisten ihmisten huomioon ottamista fyysisessä ympäristössä. Saavutettavuudella viitataan usein digitaalisiin ympäristöihin. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat edellytyksiä yhdenvertaisuudelle sekä sille, että vammaiset henkilöt voivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämäntilanteilla. [YK:n vammaissopimuksen](#) mukaan tulee varmistaa, että vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen pääsy muun muassa fyysiseen tilaan sekä tiedottamiseen ja viestintään. Sopimuksen mukaan vammaisten kanssa on neuvoteltava tiiviisti heitä koskevista asioista.

Sipoon kunnassa toimii esteettömyystyöryhmä, joka edistää kunnan palveluiden ja ympäristön esteettömyyttä. Työryhmä ei ole toiminut valtuustokauden loppupuolella, mutta toiminta jatkuu vuonna 2025. Esteettömyyttä on edistetty myös muun muassa kohdennettujen kuulemistilaisuuksien avulla. Itä-Uudellemaalle on laadittu yhteinen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma vuosille 2021–2025.

Vammaisten palveluita ja etuuksia kuvaavia indikaattoreita on koottu hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sähköiseen versioon. Sipoossa huomattavasti pienempi osa väestöstä on saanut vammaisille myönnettäviä sosiaalipalveluita tai Kelan vammaisuuden perusteella maksamia etuuksia kuin koko Suomessa keskimäärin. Tätä selittää osaltaan se, että Sipoossa väestö on nuorempaa kuin koko maassa keskimäärin. Tietyt vammaisuuden muodot ovat yleisempiä ikääntyneellä väestöllä.

Sipoon kunnan tulee varmistaa, että palvelut ovat kaikille sopivia ja vastaavat myös vammaisten tarpeisiin. Vammaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaa Itä-Uudenmaan hyvinvointialue.

Vammaisneuvoston näkemyksiä palveluiden vahvuuksista ja haasteista

Vammaisneuvoston näkemyksiä käsiteltiin vammaisneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuravaksi kuvataan tiivistetysti vammaisneuvoston kokemuksia kunnan palveluiden vahvuuksista ja haasteista vammaisten näkökulmasta. Havaitut haasteet voivat kertoa sekä palveluiden puutteesta että puutteista viestinnässä ja tiedonkulussa, jolloin tieto palvelusta ei tavoita kohderyhmäänsä. Vammaisneuvoston näkemykset ovat kokonaisuudessaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 12).

Vammaisneuvosto korostaa, että vammaisuutta on monenlaista ja näin ollen vammaisia tai heidän hyvinvointiaan ei voida arvioida yhtenä ryhmänä. Vammaisia ihmisiä arvioidaan ja heidän käyttäytymisensä ja taitonsa nähdään usein tiettyä vammaryhmää koskevien stereotyyppien mukaan. Heitä ei nähdä yksilöinä, joita arvioitaisiin heidän todellisten kykyjensä mukaan ja joilla on vahvuuksia ja heikkouksia.

Vahvuuksia palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen:** Kunnan rakennusvalvonta toimii esimerkillisesti, kun se osallistaa vammaisneuvostoa suunnittelun varhaisessa vaiheessa ja pyytää vammaisneuvostolta tarpeenmukaiset lausunnot.

Haasteita palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen:** Sipoossa vammaisten henkilöiden osallistaminen vammaisneuvoston kautta ei toteudu tarkoituksenmukaisesti. Osallistamisen on koettu heikentyneen viime vuosina. Vammaisneuvosto on ollut tyytyväinen vain rakennusvalvonnan osallistamiseen, vaikka kaikille kuntalaisille tarkoitettujen palveluiden, tilojen ja ympäristöjen tulisi soveltua myös vammaisille. Jälkikäteen tehdyistä korjauksista aiheutuu lisäkustannuksia.
- **Esteettömyys:** Kunnassa on toiminut aiemmin esteettömyystyöryhmä, mutta sen toiminta on ollut tauolla yli vuoden ajan. Suojatiealueiden esteettömyydessä on koettu olevan vakavia haasteita, eivätkä yhteydenotot ole saaneet aikaan riittävää muutosta. Osa julkisista tiloista on esteellisiä, jolloin niissä on hankalaa liikkua pyörätuolilla tai muilla apuvälineillä.
- **Kunnan palvelut:** Vammaisuus koskettaa kaikenikäisiä kuntalaisia. Siksi kaikenikäisten kunnan palveluiden tulee soveltua myös eri tavoin vammaisille henkilöille. Tämä tulisi ottaa paremmin huomioon palveluiden suunnittelussa.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut:** Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden siirtymisen hyvinvointialueelle on koettu lisänneen haasteita vammaisten palveluissa. Päätöksenteko on siirtynyt kauemmas kuntalaisista, ja osallistaminen on puutteellista. Erityisesti ikääntyvät asukkaat ovat huolestuneita palveluiden muutoksista ja laadusta.

3.3.2 Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi

Sipoolaisten lasten hyvinvointi on yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Sen sijaan nuorten hyvinvoinnissa on monia haasteita, ja Sipoon nuoret voivat huonommin kuin suomalaiset nuoret keskimäärin. Lasten ja nuorten palveluissa on paljon hyvää, mutta viestinnässä, toiminnan systemaattisuudessa sekä lasten ja nuorten osallistamisessa on kehitettävää.

Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnista esiin nousevat erityisesti **lasten ylipaino ja liikkuminen**. 2–6-vuotiaista lapsista noin viidesosa oli ylipainoisia vuonna 2023. Varhaiskasvatuksessa lasten kuormittavan liikunnan määrä ei yllä [varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksiin](#). Varhaiskasvatuspalveluiden [kehittävän palautteen analyysin](#) perusteella myös liikkumatonta toimintaa on melko paljon. Muut analyysin indikaattorit kuvaavat varhaiskasvatuksessa olevien lasten hyvinvoinnin positiivisia puolia: toimintaan sitoutumisen ja osallistumisen määrä on hyvä ja lasten vetäytyvän, ei-sosiaalisen orientaation määrä alhainen. Nämä tukevat lapsen oppimista, hyvinvointia ja osallisuutta.

Kouluterveyskyselyn viimeisimmät tulokset on julkaistu vuonna 2023. Niiden mukaan **alakouluikäiset sipolaiset voivat paremmin kuin yläkouluikäiset, lukiolaiset ja ammattiin opiskelevat nuoret**. Useassa indikaattorissa näkyy sama ilmiö: sipoolaisten 4. ja 5. luokan oppilaiden kouluterveyskyselyn tulokset ovat liki kautta linjan parempia kuin koko maassa tai Sipoon vertailualueilla keskimäärin, mutta 8. ja 9. luokan oppilailla sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla tulokset ovat huonommat kuin vertailualueilla tai koko maassa keskimäärin.

Lukiossa ja ammattioppilaitoksissa opiskelevien nuorten väliset hyvinvointierot ovat kaventuneet, joskin lukiolaisten tulokset ovat yhä monilta osin paremmat kuin ammattiin opiskelevilla. Toisaalta ammattiin opiskelevien nuorten hyvinvoinnista ei saada kouluterveyskyselyn perusteella kokonaiskuva, koska tulokset ovat pienen vastaajamäärän vuoksi saatavilla vain osasta indikaattoreita.

Kouluterveyskyselyn perusteella **mielen hyvinvoinnin haasteet** ovat yleistyneet entisestään varsinkin tytöillä. Kolmannes yläkoulun tytöistä koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, kun poikien vastaava osuus oli alle 10 prosenttia. Tyttöjen haasteet ovat poikia suuremmat myös monella muulla kouluterveyskyselyn osa-alueella.

Syksyllä 2024 toteutetun 8.- ja 9.-luokkalaisten Planet Youth -kyselyn tulokset (liite 4) ovat linjassa kouluterveyskyselyn tulosten kanssa. Planet Youth -kyselyn mukaan **perheen kanssa vietetty aika ja harrastukset** ovat hyvinvointihaasteilta suojaavia tekijöitä.

[Lasten ja nuorten liikkumissuosittelujen](#) mukaan lasten ja nuorten tulisi liikkua päivittäin vähintään tunti. Sipolaiset lapset ja nuoret **liikkuvat suosituksen mukaisesti** harvemmin kuin koko maassa keskimäärin. Myös lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky on heikentynyt. Move!-mittausten mukaan vuonna 2024 yli kolmasosalla 5. luokan oppilaista ja 29,5 prosentilla 8. luokan oppilaista oli **heikko fyysinen toimintakyky**. Sipoossa puitteet liikkumiseen ovat sinänsä hyvät, mutta lapset ja nuoret eivät silti liiku riittävästi. Nuorisovaltuusto nostaa esiin riittämättömän matalan kynnyksen liikuntaryhmien ja aloittelijaryhmien tarjonnan.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan huomattavasti harvempi sipoolainen nuori syö päivittäin **koululounaan** kuin suomalaiset nuoret keskimäärin. Kunnan ruokapalvelut ovat toteuttaneet toimenpiteitä kouluruoan maistuvuuden parantamiseksi, ja ruokapalveluiden vuoden 2024 kouluruokailun asiakaskyselyn tulokset olivat parantuneet (liitteet 7 ja 8).

Oppilaiden poissaoloihin on kiinnitetty erityistä huomiota. Poissaolomääriä seurataan kaikissa Sipoon peruskouluissa, ja kaikissa kouluissa on käytössä Toimenpiteet oppilaan poissaolotilanteessa -toimintamalli. Syyslukukaudella 2024 alakouluissa oli 20 oppilasta, joilla oli yli 100 poissaolotuntia. Yläkouluissa oli 32 oppilasta, joilla oli yli 100 poissaolotuntia.

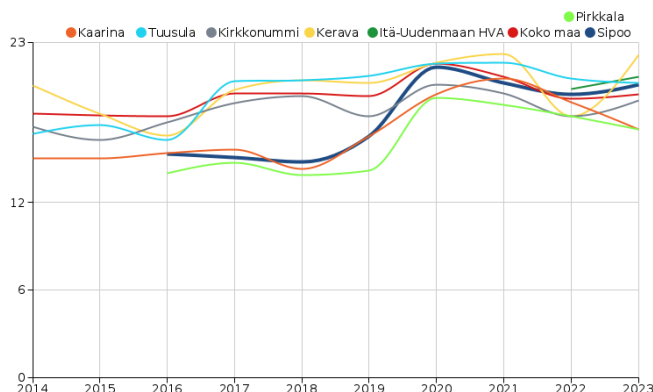
Rakenteelliset lapsiperheiden, lasten ja nuorten **hyvinvoinnin taustatekijät** (esim. perheen pitkäaikainen toimeentulotuki, lasten pienituloisuusaste, ahtaasti asuminen) ovat yleisesti ottaen Sipoossa huomattavasti paremmalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin, mutta silti erityisesti yläkouluikäisten ja lukio-opiskelijoiden ahdistuneisuus, päihteiden käyttö ja kotona koettu väkivalta on yleisempää kuin vertailualueilla. Syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden määrä on kasvanut. Vuonna 2023 noin kuudesosa ikäryhmästä oli syrjäytymisriskissä eli ei opiskellut, työskennellyt tai ollut varusmies- tai siviilipalveluksessa. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus pieneni hieman valtuustokauden lopussa. Nuorisotyöttömyys sen sijaan kääntyi kasvuun.

Ammattilaisten näkemyksissä tuodaan esiin kunnan hyvät harrastus- ja koulutusmahdollisuudet sekä Sipoon sosioekonomiset tekijät, jotka tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia. Toisaalta pitkät välimatkat ja rajallinen joukkoliikenne vaikeuttavat haja-asutusalueella asuvien lasten ja nuorten harrastamista. Sosiaalisen median ja ruutuajan lisääntymisen nähdään heikentäneen lasten ja nuorten hyvinvointia. Viime vuosina on nähty selvää mielenterveyden haasteiden lisääntymistä (mm. ahdistus, stressi, jaksamisen haasteet), erityisesti varhaisnuorten ja nuorten keskuudessa. Nuoret tarvitsevat yhä enemmän keskusteluapua ja tukea arjen hallintaan, mutta palvelujen saatavuus ei riitä vastaamaan tarpeeseen. Päihteidenkäyttö on lisääntynyt, ja yhä nuoremmat käyttävät päihteitä.

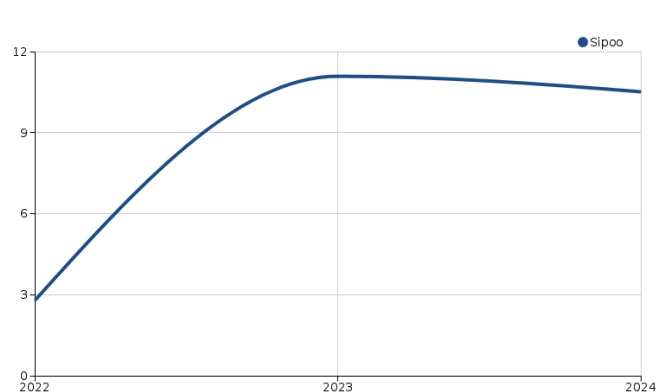
Nuorisovaltuusto pitää hyvänä erityisesti Sipoon liikuntamahdollisuuksia, monipuolista urheiluseuratoimintaa ja kouluissa toimivia yhteisökasvattajia. Myös nuorisovaltuusto toteaa nuorten voivan yhä huonommin. Heidän kokemuksensa mukaan yhteisöllisyys on vähentynyt. Erityisesti oppilashuollon palveluihin koetaan olevan pitkät jonot, ja jo tämä käsitys nostaa kynnystä hakeutua palveluihin. Lasten ja nuorten palveluista, toiminnasta ja tapahtumista tulisi viestiä niin, että tieto tavoittaa nuoret.

Sipoon hyvinvointikyselyn mukaan 18–29-vuotiailla vastaajilla tyytyväisyys elämään kokonaisuutena ja kyky selvittää vaikeuksista olivat yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Kyselyn mukaan nuoret aikuiset olivat tyytyväisiä läheisten ystäviensä määrään, mutta toisaalta kokemus läheisyydestä perheen ja muiden läheisten kanssa oli heikompi.

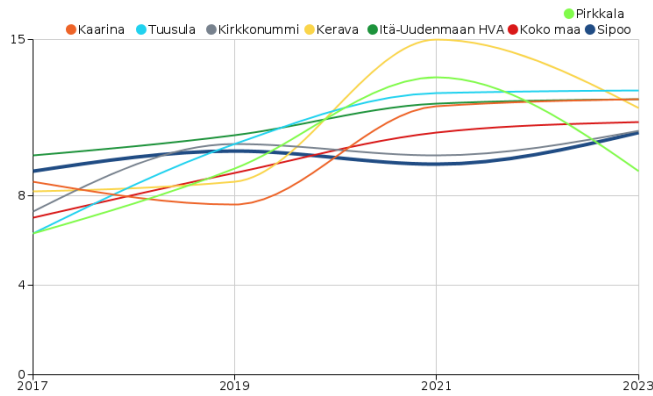
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin keskeiset indikaattorit

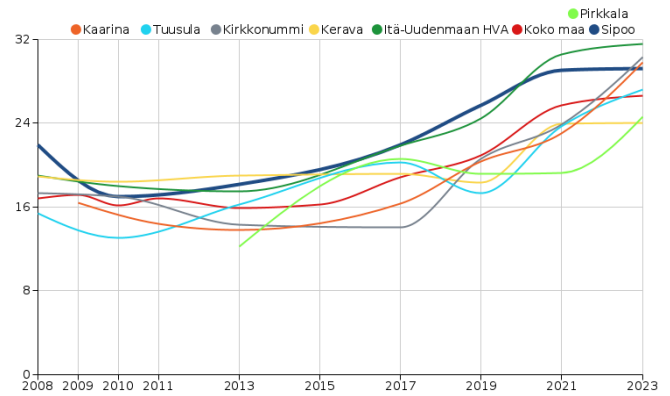
Kuva 17. Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2–6-vuotiailla

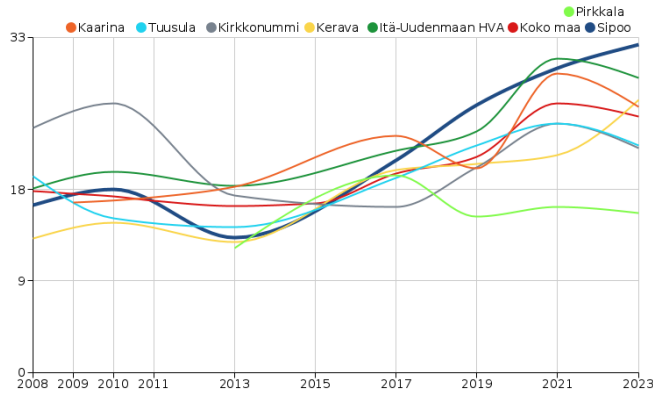
Kuva 18. Liikkumattoman toiminnan määrä, % varhaiskasvatuksessa vietetystä valveaalloajasta

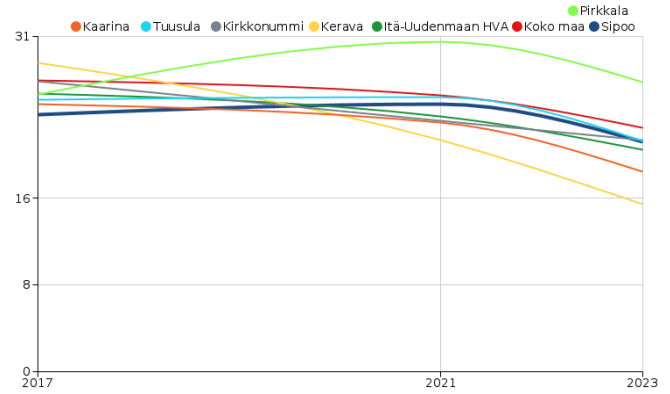
Kuva 19. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista

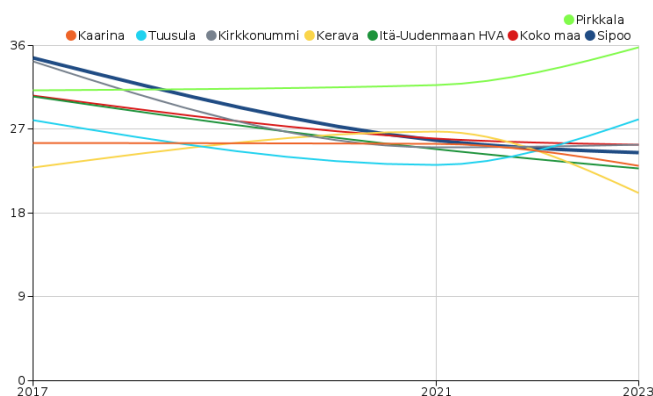
Kuva 20. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

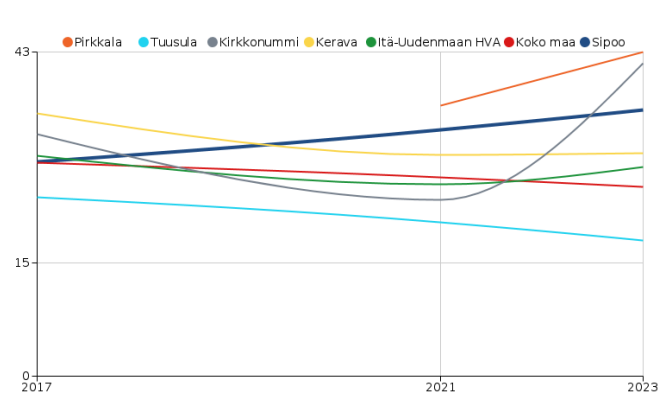
Kuva 21. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

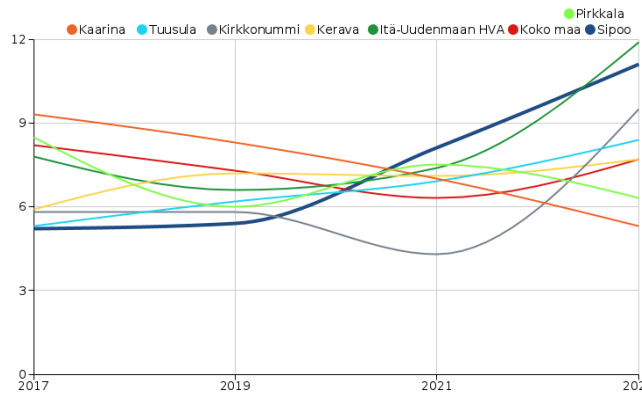
Kuva 22. Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

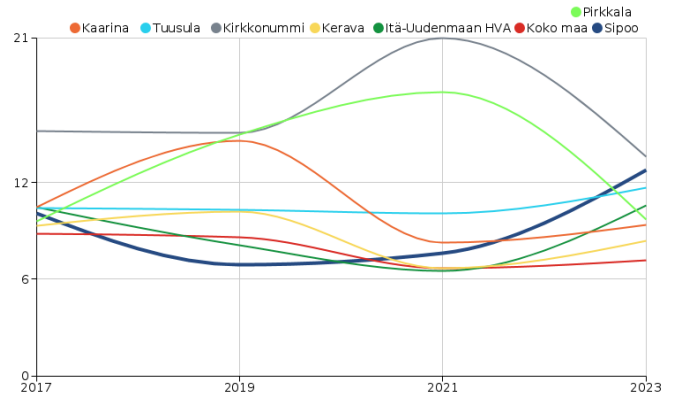
Kuva 23. Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

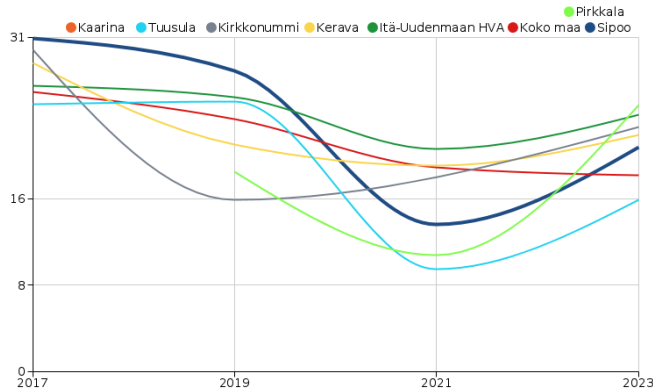
Kuva 24. Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

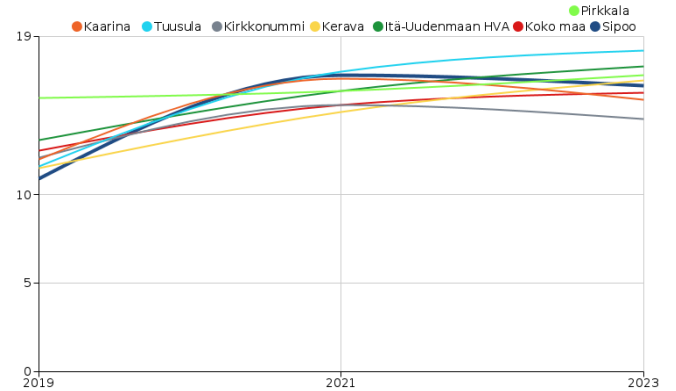
Kuva 25. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista

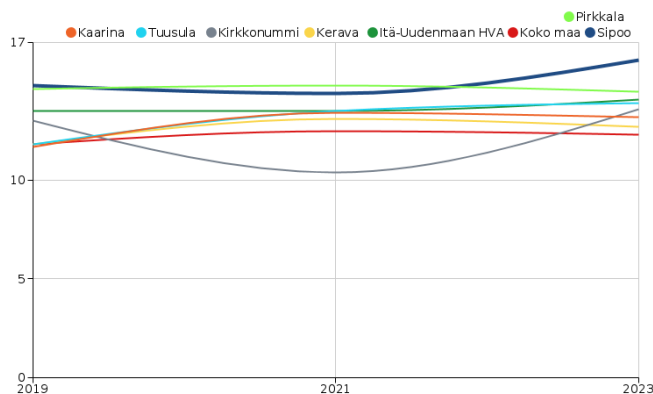
Kuva 26. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

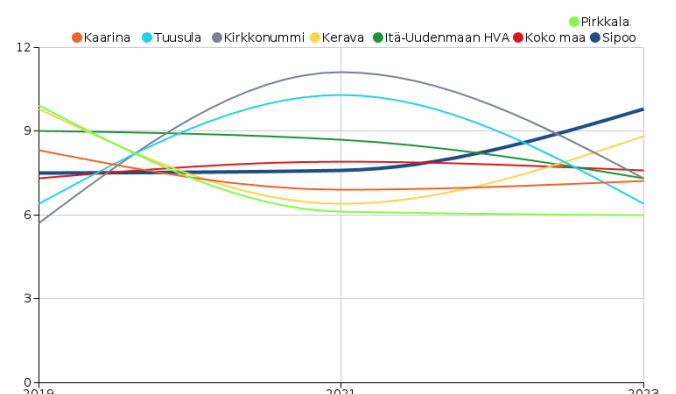
Kuva 27. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

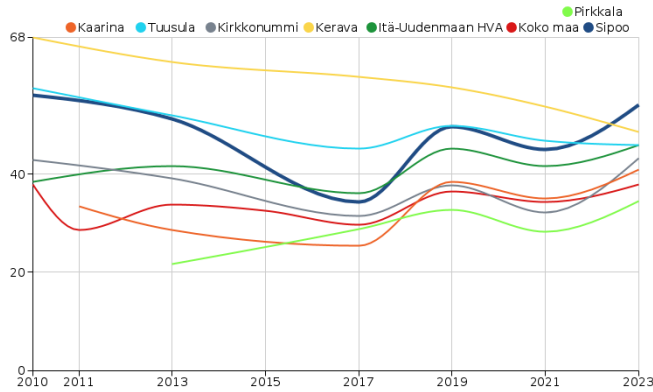
Kuva 28. Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista

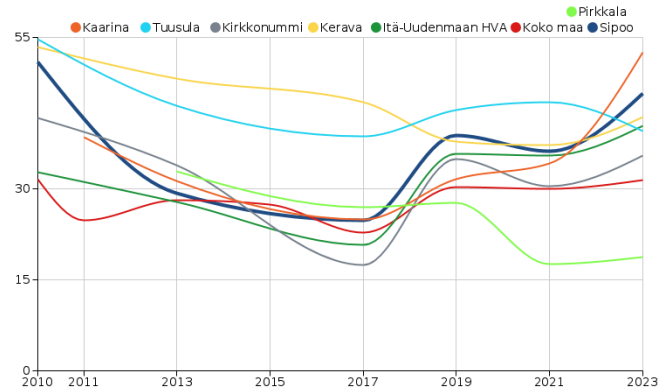
Kuva 29. Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

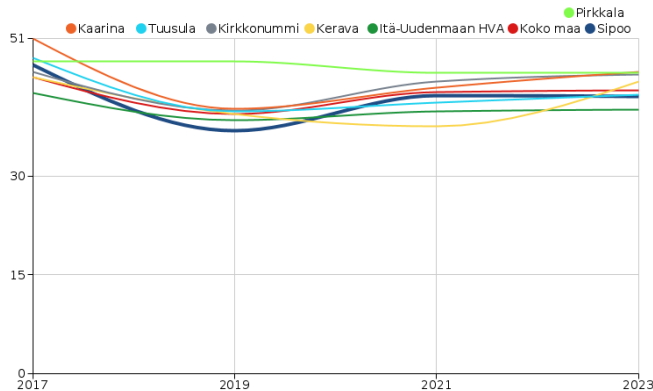
Kuva 30. Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

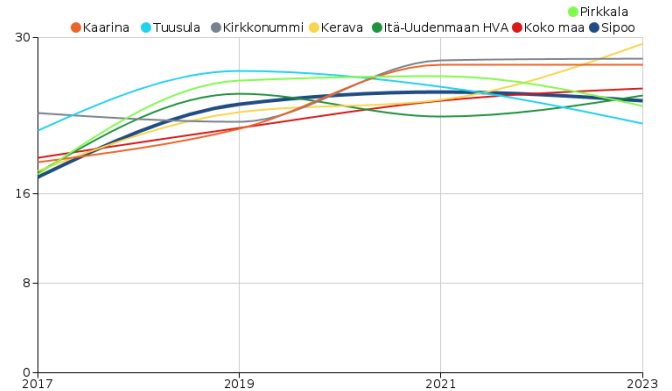
Kuva 31. Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

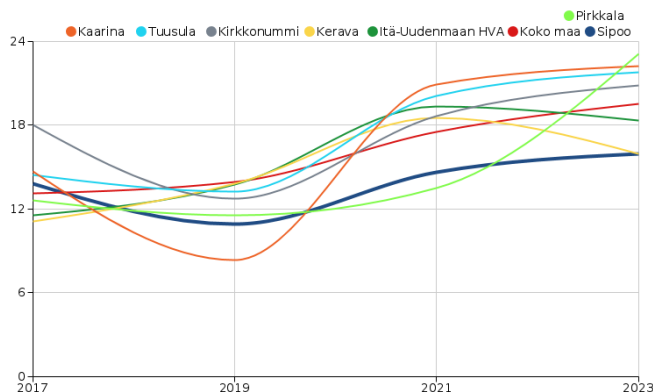
Kuva 32. Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

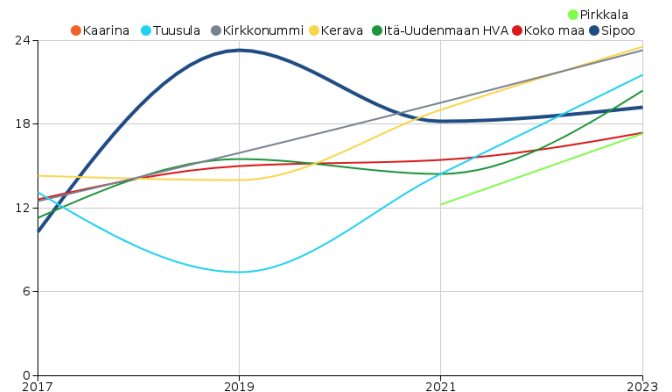
Kuva 33. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista

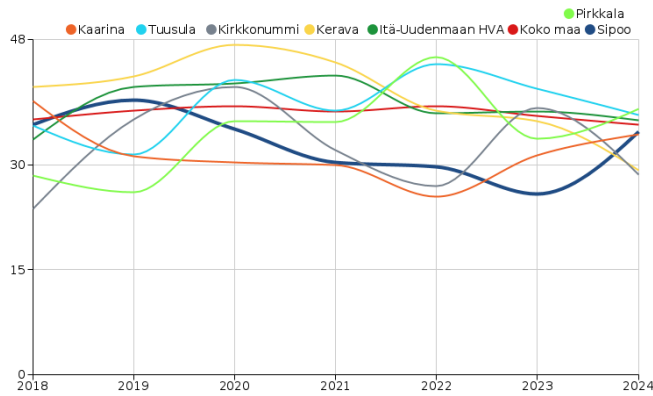
Kuva 34. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista

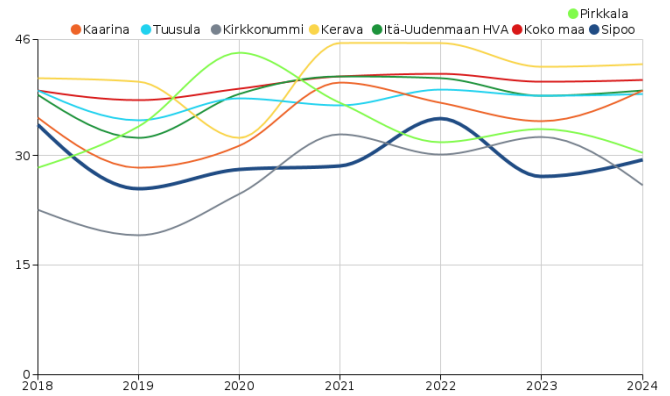
Kuva 35. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

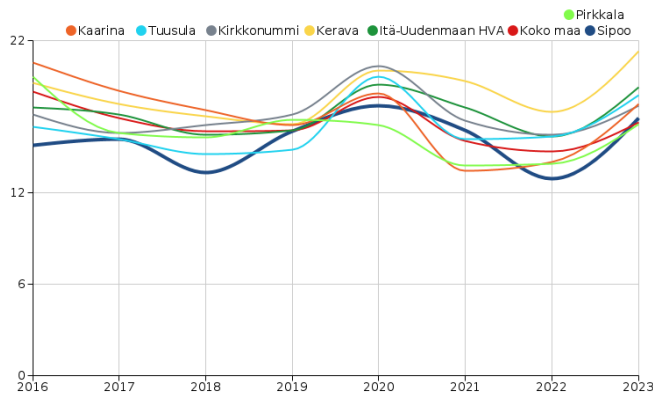
Kuva 36. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

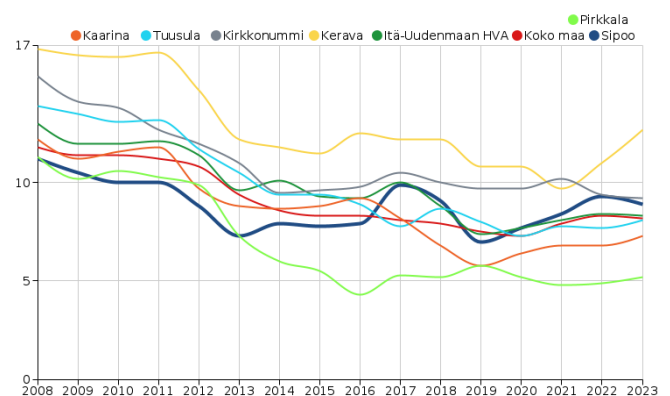
Kuva 37. Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

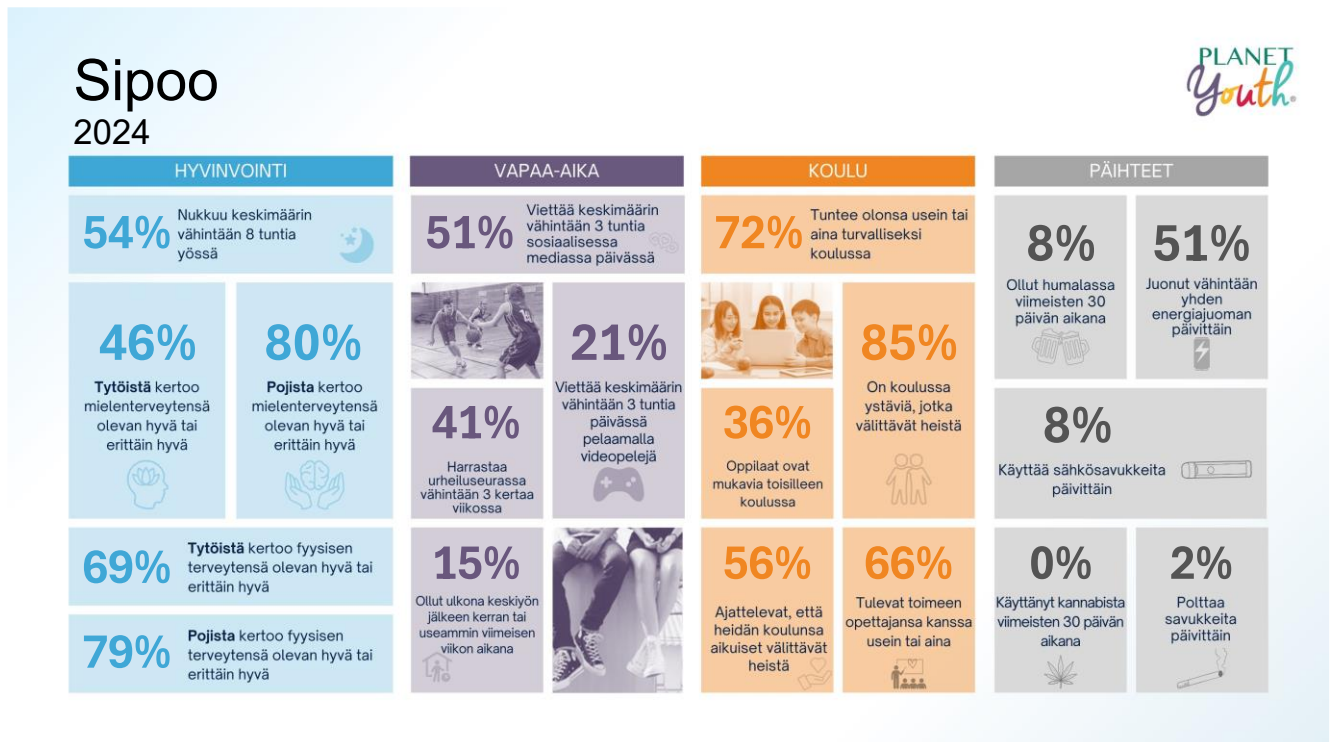
Kuva 38. Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Kuva 39. Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kuva 40. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

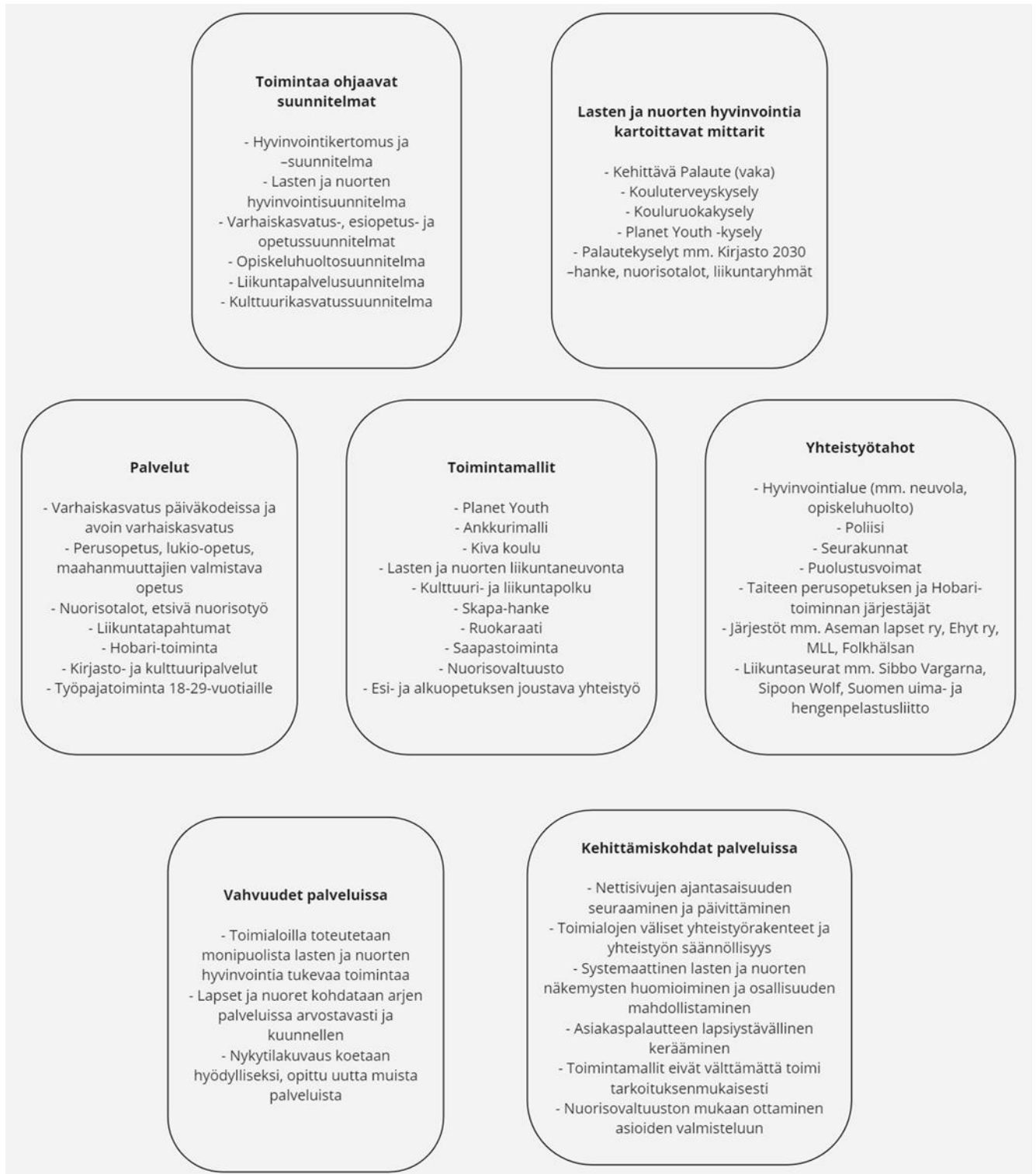
Kuva 41. Planet Youth -kyselyn keskeisiä tuloksia 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvoinnista, vapaa-ajasta, koulunkäynnistä ja päihteiden käytöstä

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Sipoon lasten ja nuorten palveluiden nykytilakuvauksessa (liite 3) kuvataan lapsille ja nuorille suunnatut kunnan palvelut, käytössä olevat toimintamallit sekä hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhdyspintatyö. Lisäksi Sipoon kunnan toimintaa tarkastellaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -indikaattorien pohjalta. Nykytilakuvausta on tarkoitus hyödyntää palveluiden ja lapsen oikeuksien kehittämisessä kunnan rakenteissa.

Lasten ja nuorten palveluissa on tunnistettu **vahvuuksia ja kehittämiskohtia**. Vahvuutena on lasten ja nuorten kohtaaminen arjessa arvostavasti. Heidän ajatuksensa huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Palveluita koskeva viestintä tunnistettiin kehittämiskohdaksi, jonka myös nuorisovaltuusto nosti esiin. Kehitettävää tunnistettiin myös lapsiystävällisessä palautteenkeruussa, lasten ja nuorten systemaattisessa osallistamisessa sekä kunnan sisäisissä yhteistyörakenteissa. Toisaalta yhteistyö koettiin myös vahvuudeksi. Monet toimialat tai palvelualueet kokivat toimivansa hyvin yhdessä, mutta yhteistyö ei ole välttämättä säännöllistä ja systemaattista, jolloin se voi rakenteiden puuttuessa unohtua.

Lapsiystävällisen kunnan indikaattoreiden arvioista saatiin konkreettisia kehittämiskohtia ja toisaalta voitiin tuoda esiin siitä, mikä palveluissa toimii jo hyvin. Nuorisovaltuuston näkemykset lasten ja nuorten palveluista sekä indikaattoreista nähtiin arvokkaita, ja ne otetaan huomioon lasten ja nuorten palveluiden ja toiminnan kehittämisessä.

Kuva 42. Lasten ja nuorten palveluiden nykytilakuvauksen yhteenveto

Taulukko 1. Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallista valitut indikaattorit, jotka kuvaavat lapsen oikeuksien toteutumista kunnan toiminnassa asteikolla 1–4

TEEMA 1: Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa
INDIKAATTORI: Kuntastrategia sisältää tavoitteen lapsen oikeuksien ja lapsiystävällisyyden toteutumisesta. SIPOON NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Lapsen oikeudet (etenkin yhdenvertaisuus, osallisuus, lapsen etu, oikeus elämään ja kehittymiseen) sisältyvät lasten kannalta keskeisiin, koko kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin. (Hyvinvointikertomus ja (lasten ja nuorten) hyvinvointisuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen toimipaikkojen yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvosuunnitelmat, kunnan toiminnalliset yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat (ei henkilöstöä koskeva). SIPOON NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkemistä ja toteutumista. SIPOON NYKYTILA: TASO 2. NUORISOVALTUUSTON ARVIO TASO 1.
TEEMA 2: Yhdenvertaisuus
INDIKAATTORI: Kunta kohdentaa resursseja tai erityistä tukea haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. SIPOON NYKYTILA: TASO 3.
INDIKAATTORI: Kunta varmistaa, että jokaisella lapsella, (myös esim. vähävaraisen perheen lapsella sekä lapsella, jolla on vamma) on mahdollisuus harrastuksiin ja mielekkääseen vapaa-aikaan. SIPOON NYKYTILA: TASO 3.
TEEMA 3: Lapsen etu
INDIKAATTORI: Lapsi yksilönä: Kunnassa on käytössä selkeät ohjeistukset lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattiseksi toteuttamiseksi. Lapsen edun arvioimista tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko. SIPOON NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti. SIPOON NYKYTILA: TASO 1.
TEEMA 4: Oikeus elämään ja kehittymiseen
INDIKAATTORI: Lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi lasten kasvuympäristöissä edistetään lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. SIPOON NYKYTILA: TASO 2. NUORISOVALTUUSTON ARVIO TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnan tilat ja fyysinen / rakennettu ympäristö tukevat lasten terveyttä, hyvinvointia ja liikkumista. SIPOON NYKYTILA: TASO 3.
TEEMA 5: Osallisuus
INDIKAATTORI: Kunta huolehtii, että osallisuus toteutuu lasten jokapäiväisissä kasvuympäristöissä. Osallisuuden edistäminen on ohjaava toimintaperiaate lasten ja nuorten kanssa työskenteleville. SIPOON NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnassa on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto (nuva), oppilaskunnan hallitukset ja lapsiparlamentti, joilla on vaikutusmahdollisuuksia kunnan toimintaan ja päätöksentekoon. SIPOON NYKYTILA: TASO 2. NUORISOVALTUUSTON ARVIO TASO 1.
INDIKAATTORI: Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä. SIPOON NYKYTILA: TASO 3.

Ammattilaisten näkemyksiä lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista

Lasten ja nuorten hyvinvointia kartoitettiin keräämällä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä ikäryhmän hyvinvoinnista. Vastauksia saatiin Sipoon kunnan varhaiskasvatuksesta, kouluilta, nuorisopalveluilta, kirjastopalveluilta, liikuntapalveluilta, työllisyyspalveluilta ja Sipoon opistolta, Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden palveluilta sekä MLL Sipoon yhdistykseltä.

Vahvuuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja palveluissa:

- **Harrastusmahdollisuudet:** Kunnan harrastusmahdollisuudet ovat laajat, ja moni nuori harrastaa urheiluseuroissa.
- **Kunnan palvelut:** Kunnan nuorille suunnatut palvelut ovat edullisia tai maksuttomia. Lapsille ja nuorille on maksutonta liikuntaneuvontaa ja erityislapsille ja -nuorille maksuttomia liikuntaryhmiä. Kuntosalikävijöiden määrä on kasvanut. Kirjaston ja koulujen yhteistyö on tiivistä. Kouluissa on yhteisökasvattajia, jotka tukevat lapsia ja nuoria. Sipoossa on hyvät koulutusmahdollisuudet.
- **Osallistaminen:** Sipoossa panostetaan lasten ja nuorten osallisuuteen. Kannustaminen osallistumiseen ja mielipiteen ilmaisuun antaa kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisesta.
- **Perheiden rooli:** Lapsiperheet harrastavat yhdessä, lapset saavat tukea läksyissä ja koulunkäynnissä. Yleensä molemmat vanhemmat ovat aktiivisia. Sipoossa perheillä on keskimäärin hyvä sosioekonominen tilanne.

Haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnissa:

- **Elintavat ja päihteet:** Päihteiden käyttö on lisääntynyt.
- **Mielenterveyden ja jaksamisen haasteet:** Viime vuosina on nähty selkeä kasvu mielenterveyteen liittyvissä haasteissa, erityisesti varhaisnuorten ja nuorten keskuudessa. Tämä näkyy lisääntyneenä ahdistuksena, stressinä ja jaksamisen haasteina. Pitkät koulumatkat voivat kuormittaa, vaikeuttaa kouluun lähtemistä ja lisätä näin poissaoloja. Elämänhallinnan ja sosiaalisten taitojen haasteet ovat lisääntyneet. Nuoret tarvitsevat enenevässä määrin keskusteluapua ja tukea arjen hallintaan, mutta palvelujen saatavuus ei riitä vastaamaan tarpeeseen.
- **Sosiaalinen media ja pelaaminen:** Kasvanut digitaalinen toiminta (mm. sosiaalinen media, online-pelaaminen) heikentävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Ne voivat lisätä muun muassa kiusaamista, ulkopuolisuuden tunnetta ja unen puutetta. Vanhemmilla on haasteita rajoittaa pelaamista ja ruutuaikaa.
- **Yksinäisyys ja yhteisöllisyys:** Yhä useampi lapsi ja nuori kokee yksinäisyyttä, mikä voi johtua osittain lisääntyneestä verkossa vietetystä ajasta. On tarve tukea aidosti sosiaalisia kohtaamisia. Nuoret kaipaavat yhteisöllisyyttä ja turvallisia kohtaamispaikkoja, joissa ei ole suorituspainetta.
- **Oppiminen ja työelämätaidot:** Oppimisen haasteet ovat lisääntyneet, ja työelämätaidot ovat puutteellisia. Syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä on kasvanut.
- **Kunnan palvelut:** Nuoret löytävät kunnan liikuntapalvelut aikuisia heikommin, eikä matalan kynnyksen liikkumisryhmiä ole riittävästi. Uimahalli puuttuu. Pitkät välimatkat ja rajallinen joukkoliikenne vaikeuttavat harrastamista. Kirjasto tavoittaa heikosti nuoret aikuiset peruskoulun päättymisen jälkeen. Suuri tarve syrjäytymistä ehkäiseville palveluille, joilla tuetaan osallisuutta, luodaan kohtaamispaikkoja ja pyritään tavoittamaan nuoria, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle.

Nuorisovaltuuston näkemyksiä lasten ja nuorten hyvinvoinnista

Nuorisovaltuuston näkemyksiä käsiteltiin nuorisovaltuuston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuravaksi kuvataan tiivistetysti nuorisovaltuuston näkemyksiä sipoolaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Havaitut haasteet palveluissa voivat kertoa sekä palveluiden puutteesta että puutteista viestinnässä ja tiedonkulussa, jolloin tieto palveluista ei tavoita kohderyhmäänsä.

Nuorisovaltuuston näkemykset ovat kokonaisuudessaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 12). Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä on myös koonti työpajasta, joka pidettiin nuorisovaltuuston yhteistyöseminaarissa elokuussa 2024 (liite 13).

Vahvuuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja palveluissa:

- **Sipoon erityispiirteenä luonto ja luonnonläheisyys**
- **Sipoon palvelut:** Hyvät liikuntamahdollisuudet, erityisesti luistinrata ja hiihtoladut. Koulujen yhteisökasvattajat tukevat nuoria. Koulutusmahdollisuudet koetaan hyvinä. Seura- ja yhdistystoiminta on monipuolista.

Haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja palveluissa

- **Elintavat ja päihteet:** Nuoret voivat yhä huonommin. Väkivallan ja päihteidenkäytön koetaan lisääntyneen, ja yhä nuoremmat käyttävät päihteitä.
- **Kiusaaminen ja yhteisöllisyys:** Yhteisöllisyyden koetaan vähentyneen tai jopa puuttuvan kokonaan. Nettikiusaaminen on yleistä, eikä koulujen kiusaamisenvastaisten toimintamallien koeta auttavan siihen.
- **Kunnan palvelut:** Yli 15-vuotiaille ei ole matalan kynnyksen liikuntaharrastuksia tai aloittelijaryhmiä. Uimahalli puuttuu. Lasten ja nuorten palveluita ja tapahtumia koskeva viestintä ei tavoita nuoria. Nuoret, nuorisovaltuusto ja oppilaskuntien hallitukset tulisi osallistaa palveluiden suunnitteluun jo alkuvaiheessa.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut:** Erityisesti oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin ja mielenterveyspalveluihin koetaan olevan pitkät jonot, eikä oppilas- ja opiskelijahuollon ammattilaisia tunneta. Tämä nostaa kynnystä ottaa yhteyttä.

3.3.3 Työikäiset

Työikäisten hyvinvointi

Tietoa sipoolaisten työikäisten hyvinvoinnista on saatavilla huomattavasti vähemmän tietoa kuin lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Siksi työikäisten hyvinvoinnista ei voida tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

[Työkyvyttömyysindeksin](#) mukaan sipoolaisten työikäisten **työkykyisyys** on parempaa kuin missään Sipoon vertailukunnista. Sairauspäivärahaa tai mielenterveysperusteista sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus on hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Indikaattorit kuvaavat pitkittyviä sairauspoissaoloja. Työikäisten mielenterveyshaasteiden lisääntyminen näkyy myös Sipoossa. Vuonna 2023 noin kolme prosenttia sipoolaisista 25–64-vuotiaista sai mielenterveysperusteista sairauspäivärahaa. Osuus on 2,5 kertaa suurempi kuin vuonna 2015.

Vuonna 2024 Sipoossa oli **työttömiä** 7,1 prosenttia työvoimasta, mikä on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (10,8 %). 15–64-vuotiaiden rakennetyöttömyys oli 2,8 prosenttia, mikä on selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (4,5 %). Rakennetyöttömyys kuvaa vaikeasti työllistyvien ryhmää, joka liikkuu työttömyyden, työvoimapolitiittisten palveluiden ja lyhyiden työsuhteiden välillä ja joilla on vaikeuksia työllistyä avoimilla työmarkkinoilla.

Myös **ammattilaisten näkemyksissä** korostuvat Sipoon hyvät työelämän edellytykset: työllisyysaste ja -tilanne on yleisesti ottaen hyvä ja osaamistaso korkea. Sipoon sijainti pääkaupunkiseudun kupeessa mahdollistaa laajan työssäkäyntialueen. Toisaalta ammattilaiset tuovat esiin havaintoja työllistymisen vaikeutumisesta ja toimeentulon heikentymisestä. Kunnan liikuntapalveluiden hyvät liikuntapaikat, monipuolinen toiminta ja aikuisten liikuntaneuvonta tukevat työikäisten liikkumista. Myös kunnan muut vapaa-ajan palvelut tukevat hyvinvointia, mutta työikäisten tavoittaminen on osin haastavaa.

Sipoolaisten hyvinvointikyselyyn vastanneiden keskuudessa 30–49-vuotiaiden tyytyväisyys kartoitettuihin osa-alueisiin oli monilta osin heikkoa. Heikkoja tuloksia saatiin mm. itsetunnon kokemuksessa, omien vahvuuksien kehittämisessä, sosiaalisissa suhteissa ja arjessa jaksamisessa. Tuloksia saattavat selittää ikäryhmän kokemat niin kutsutut ruuhkavuodet. Kyselyyn vastanneiden 50–64-vuotiaat puolestaan olivat tyytyväisiä läheistensä määrään ja perhesuhteisiinsa sekä erittäin tyytyväisiä arjessa jaksamiseensa. Tyytyväisyys elämään kokonaisuutena sai parhaimpia tuloksia tässä ikäryhmässä.

Ammattilaisten näkemyksiä työikäisten hyvinvoinnista

Työikäisten hyvinvointia kartoitettiin keräämällä työikäisten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä ikäryhmän hyvinvoinnista. Vastauksia saatiin Sipoon kunnan liikuntapalveluilta, kirjastopalveluilta, työllisyyspalveluilta ja Sipoon opistolta sekä Itä-Uudenmaan sosiaali- ja terveystieteiden palveluilta.

Vahvuuksia työikäisten hyvinvoinnissa:

- **Työelämän edellytykset:** Sipoossa on hyvä työllisyysaste ja -tilanne, korkea osaamistaso ja sekä hyvä työkykyisyys. Pienessä kunnassa työmarkkinat tunnetaan hyvin. Sipoon sijainti mahdollistaa laajan työssäkäyntialueen. Kulkuyhteydet pääkaupunkiseudulle ovat taajamissa ja pääteiden varrella hyvät.
- **Kunnan liikuntapalvelut:** Toimivat liikuntapaikat, monipuolinen toiminta ja tapahtumat sekä edulliset hinnat tukevat aikuisten liikkumista. Aikuisille suunnattua liikuntaneuvontaa on toteutettu vuodesta 2018 alkaen. Palveluun pääsee itse hakeutumalla tai hyvinvointialueen terveydenhuollon

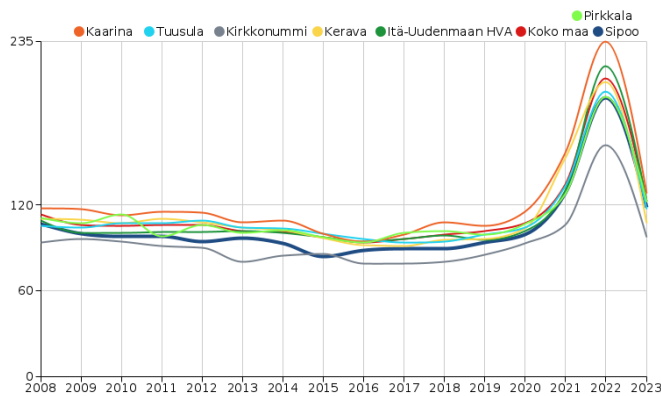
lähetteellä. Liikuntaneuvonnan päättyessä asiakasta tuetaan aktiivisen liikkumisen jatkamiseen itsenäisesti tai ryhmässä (mm. liikuntapalveluiden ja Sipoon opiston ryhmät, Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen Verkkopuntari-ryhmä).

- **Muut kunnan palvelut:** Sipoossa on monipuolinen ja maksuton näyttely- ja kulttuuritapahtumatuotanto. Kirjasto tarjoaa aineistoa ja tiloja ja välineitä opiskeluun ja työskentelyyn. Digineuvontaa tarjolla Sipoon opiston ja Enter ry:n yhteistyönä.

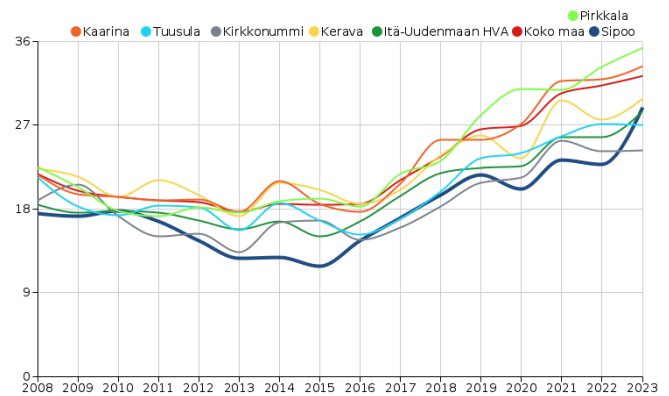
Haasteita työikäisten hyvinvoinnissa:

- **Työllistymisen ja toimeentulon haasteet:** Työllistyminen on vaikeutunut. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistyminen on haastavaa, ja terveyshaasteet vaikuttavat työkykyyn. Työttömien taloudellinen tilanne ei mahdollista maksullisille kursseille osallistumista. Toimeentuloon liittyvien haasteiden lisääntymisestä on havaittu merkkejä useissa palveluissa.
- **Kunnan palvelut:** Liikuntapalveluiden tarjonta työikäisille on koettu niukaksi. Liikuntaneuvonnan vakinainen rahoitus ei ole vielä varmistunut. Haasteena työikäisten ajan ja motivaation puute ja heidän tavoittamisensa palveluiden piiriin. Opisto saa palautetta, etteivät työikäiset ehdi osallistua kursseille.

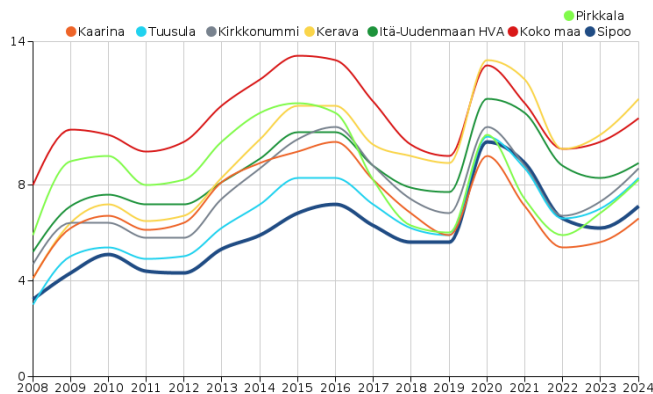
Työikäisten hyvinvoinnin keskeiset indikaattorit

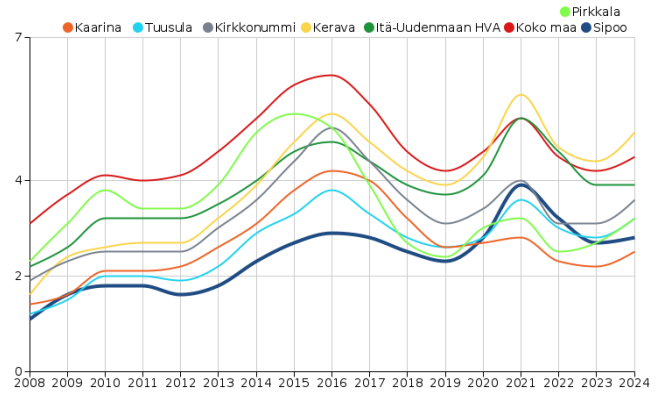
Kuva 43. Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Kuva 44. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Kuva 45. Työttömät, % työvoimasta

Kuva 46. Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista

3.3.4 Ikäihmiset

Ikäihmisten hyvinvointi

Myös Sipoossa **väestö ikääntyy**, vaikka muutos ei ole yhtä suuri kuin muualla Suomessa. Vuonna 2023 vajaa viidesosa (18,6 %) sipoolaisista oli 65 vuotta täyttäneitä. Vuonna 2040 osuuden ennustetaan olevan vajaa neljäsosa (23,8 %). Erityisesti 75 vuotta täyttäneiden osuuden ennustetaan kasvavan.

Väestön ikääntyminen korostaa tarvetta tukea ikäihmisten aktiivisuutta sekä kunnan palveluissa että tukemalla järjestöjen toimintaa. Väestön ikääntymisen myötä myös tarve esteettömälle ja saavutettavalle asumiselle lähempänä tukiverkostoja ja -palveluita kasvaa. Esteettömyyden merkitys korostuu myös julkisissa ja järjestöjen käytössä olevissa tiloissa.

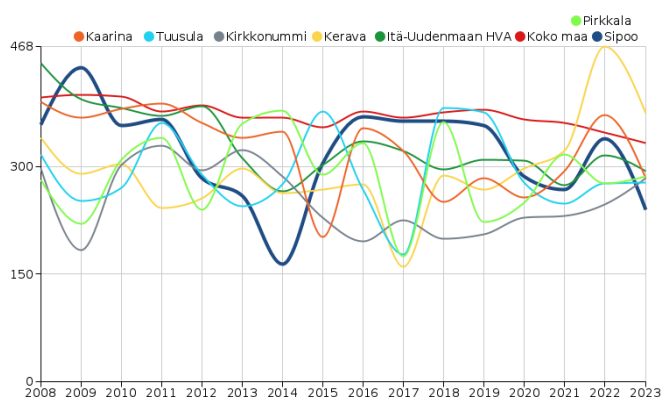
Todennäköisesti suuri osa sipoolaisista ikäihmisistä voi verrattain hyvin. Sipoolaisilla 65 vuotta täyttäneillä on selvästi vähemmän kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön kuin koko maassa keskimäärin. Indikaattori kuvaa ikääntyneiden terveyttä ja toimintakykyä. Haasteena on hyvinvoinnin haasteiden mahdollinen kasaantuminen tietyille ikäihmisille, joiden tavoittaminen voi myös olla haastavaa.

Ammattilaisten näkemyksissä korostuvat ikääntyneiden hyvät palvelut, mutta toisaalta tarpeet ja palvelut eivät aina kohtaa. Pitkät matkat palveluihin tai heikot digitaidot voivat vaarantaa palveluiden saamisen. Väestön ikääntyminen ja osallistujien toimintakyvyn heikkeneminen näkyy jo nyt liikuntapalveluissa.

Vanhusneuvosto nostaa esiin kylien yhteisöllisyyden ja yhdistysten merkityksen ja toisaalta sen, että moni ikäihminen kärsii yksinäisyydestä. Kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tukevat ikäihmisten hyvinvointia. Palveluiden saavutettavuudessa ja esteettömyydessä on haasteita. Digipalveluiden käyttäminen voi olla vaikeaa ikääntyneille.

Sipoon hyvinvointikyselyyn vastanneilla 75 vuotta täyttäneillä suhteet perheeseen ja läheisiin olivat hyvät, mutta ystävien määrä pieni. Korkea ikä oli yhteydessä heikompaan kykyyn selvittää haasteista ja heikompaan kokemukseen omien vahvuuksien kehittämisestä. Tämä kuvaa tarvetta tukea ikääntyneiden aktiivisuutta ja toimintakykyä. Mitä vanhempia kyselyyn vastanneet olivat, sitä tyytyväisempiä he olivat talouteensa.

Ikääntyneiden hyvinvoinnin keskeiset indikaattorit

Kuva 47. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot
65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Ammattilaisten näkemyksiä ikäihmisten hyvinvoinnista

Ikäihmisten hyvinvointia kartoitettiin keräämällä ikäihmisten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä ikäryhmän hyvinvoinnista. Vastauksia saatiin Sipoon kunnan liikuntapalveluilta, kirjastopalveluilta ja Sipoon opistolta.

Vahvuuksia ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Ikääntyneiden toimintakyky:** Ikääntyneet ovat pääosin aktiivisia ja hyvässä kunnossa sekä halukkaita oppimaan uutta, kuten digitaitoja. Sipoossa ikääntyneiden digivalmiudet ovat paremmat kuin ikääntyneillä keskimäärin.
- **Yhteisöllisyys:** Monilla ikääntyneillä on vahva tukiverkosto. Aktiivisia yhdistystoimijoita on paljon. Yhdistykset ja muut harrastelijaporukat järjestävät omia tapahtumiaan esim. kirjastoissa.
- **Kunnan palvelut:** Sipoossa on aktiivisesti liikuntapalveluita ja -paikkoja hyödyntäviä ikääntyneitä. Ikääntyneille on suunnattu omia liikuntakursseja ja opiston kursseja. Iäkkäiden voimaharjoitteluun panostaminen on näkynyt kunnan kuntosalilla. Ikäihmisille tarjotaan digineuvontaa kirjaston, opiston ja Enter ry:n toimesta. Ikääntyneet ovat aktiivisia kirjastopalveluiden käyttäjiä, ja kirjaston kotipalvelu tuo kirjastoaineistot kotiin saakka. Osa kulttuuritapahtumista on maksuttomia.

Haasteita ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Ikääntyneiden määrä kasvaa myös Sipoossa.**
- **Liikkuminen:** Ulkona pimeällä ja/tai liukkaalla liikkuminen on haaste ikääntyneille. Tarve ohjatuille kävelyreille, vaikka liikuntapalvelut ovat järjestäneet niitä jo nyt. Liikuntapalveluissa on havaittu, että osallistujat ovat aiempaa iäkkäämpiä ja huonokuntoisempia.
- **Yhteisöllisyys:** Ikääntyneillä on tarve kohtaamisille ja toiminnalle oman ikäryhmän kanssa. Ikääntyneillä on tarve paikoille, joissa voi tavata ja keskustella.
- **Kunnan palvelut:** Toiveet ja palvelut eivät aina kohtaa: esimerkiksi digineuvontaa pyydetään jatkuvasti, mutta neuvontatapahtumiin ei aina tule osallistujia. Pitkät matkat palveluihin ja toisaalta heikot digitaidot voivat heikentää palveluiden saavutettavuutta. Kaikki tilat eivät ole esteettömiä. Haasteena on yksinäisten ikääntyneiden sekä uusien eläkeläisten tai kuntalaisten tavoittaminen.

Vanhusneuvoston näkemyksiä ikäihmisten hyvinvoinnista

Vanhusneuvoston näkemyksiä käsiteltiin vanhusneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuravaksi kuvataan tiivistetysti vanhusneuvoston näkemyksiä sipoolaisten ikäihmisten hyvinvoinnista. Havaitut haasteet palveluissa voivat kertoa sekä palveluiden puutteesta että puutteista viestinnässä ja tiedonkulussa, jolloin tieto palveluista ei tavoita kohderyhmäänsä.

Vanhusneuvoston näkemykset ovat kokonaisuudessaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 12).

Vahvuuksia ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Yhteisöllisyys:** Kylien yhteisöllisyys on vahvaa. Kunnassa on useita yhdistyksiä, joihin voi liittyä.
- **Hyvinvoinnin edellytykset:** Monella ikäihmisellä on suhteellisen hyvä taloudellinen tilanne. Matkapuhelin tuo turvaa, jos sitä osaa käyttää.
- **Ikääntyneiden osallistaminen:** Kunnan viranomaiset pyytävät useammin kuin ennen vanhusneuvoston lausuntoja suunnitteluasioissa. Kuntalaisilla on aiempaa useammin mahdollisuus ottaa aikaisemmassa vaiheessa kantaa suunnitteluasioihin yleisissä kuulemistilaisuuksissa.

- **Kunnan palvelut:** Sipoon opistolla on useita ikäihmisille sopivia kursseja. Kunnan kirjastot Nikkilässä ja Söderkullassa tavoittavat ikääntyneet. Kunnan kotisivuja kehitetään, joskin tietoja on joskus haastavaa löytää.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut:** Sipoossa on useita hyvinvointialueen asumisyksiköjä, jotka tarjoavat turvallisuutta silloin, kun ikääntynyt ei enää pärjää kodissaan. Kotisairaala- ja kotipalvelut on koettu toimiviksi.

Haasteita ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Yhteisöllisyys:** Moni ikääntynyt kärsii yksinäisyydestä.
- **Palveluiden saavutettavuus:** Palveluihin ja eri tilaisuuksiin on vaikea päästä, jos asuu keskustan ulkopuolella eikä autoa ole. Julkista liikennettä ei aina ole eikä sitä voi maksaa käteisellä. Esteettömyys ei aina ole huomioitu, eikä palvelua aina saa omalla äidinkielellä. Monen ikäihmisen on vaikeaa käyttää digitaalisia palveluita. Moni ikäihminen ei tiedä, mistä saa apua ongelmatilanteissa.
- **Kunnan palvelut:** Vanhusneuvoston kokemuksen mukaan Sipoon Opistolla on vaikeuksia saada tarvetta vastaavia tiloja ja toimintaa rajoitta kahdeksan osallistujan vaatimus. Ikäihmisten asumisen järjestäminen on koettu haastavammaksi kuin aiemmin. Viestinnän siirtyminen sähköiseksi on aiheuttanut haasteita ikääntyneille.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut:** Hyvinvointialueen palveluihin on koettu vaikeuksia saada yhteyttä. Hoidon ja palveluiden on koettu olevan riittämätöntä.

3.4 Turvallisuus

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on koottu kansallisesti määritellyt, keskeisimmät **väestön turvallisuutta kuvaavat indikaattorit**. Valitut indikaattorit kuvaavat väkivaltaa ja rikollisuutta, tapaturmia ja onnettomuuksia, turvallista elinympäristöä sekä turvallisuusriskien juurisyitä. Turvallisuusongelmien ehkäisyyn panostaminen kannattaa niin taloudellisesti kuin hyvinvoinnin edistämisen ja ylläpitämisen näkökulmasta.

Rikollisuutta kuvaavien indikaattoreiden perusteella Sipoon rikollisuustilanne on parempi kuin koko maassa keskimäärin ja suurimmassa osassa vertailualueista. Poliisin tietoon tulleet päihteisiin liittyvät rikokset ovat Sipoossa hieman yleisempiä suhteessa asukaslukuun kuin omaisuuteen tai henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset.

Kouluterveyskyselyn mukaan vanhempien tai muiden huoltapitävien fyysistä väkivaltaa on viimeisen vuoden aikana kokenut huomattavan moni sipoolainen lapsi ja nuori: 16,2 prosenttia 4. ja 5. luokan oppilaista, 16,1 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista ja 9,8 prosenttia lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Yläkoulu- ja lukioikäisten osuudet ovat suuremmat kuin millään vertailualueella. Fyysiseksi väkivallaksi lasketaan tässä yhteydessä tarttuminen niin, että se sattuu, töniminen tai ravistelemine vihasesti, tukistaminen, läimäyttäminen, lyöminen nyrkillä tai esineellä, potkaiseminen tai muu fyysinen satuttaminen. Viimeisen vuoden aikana seksuaaliväkivaltaa oli kokenut noin joka 10. 8. ja 9. luokan oppilas. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 6,1 prosenttia oli kokenut seksuaaliväkivaltaa. Yläaste- ja lukioikäisten kokema koulukiusaaminen on lisääntynyt valtuustokauden aikana.

Vammautumiseen tai kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien määrä on vähentynyt valtuustokauden aikana. Vuonna 2021 Sipoossa tapahtuneissa liikennevahingoissa vammautuneita oli 106, kun vuonna 2023 vammautuneita oli 76. Kuolemaan johtaneita liikennevahinkoja ei sattunut lainkaan.

Turvallisuusongelmien juurisyitä kuvaavien indikaattoreiden osalta Sipoon tilanne on pääosin hyvä: vain 0,6 prosenttia lapsiperheistä on saanut toimeentulotukea pitkäaikaisesti, ja nuorisotyöttömyys on pienempää kuin millään vertailualueella. Toisaalta Sipoossa koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita on enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä asuinalueensa turvallisuuteen. Vastaajista kahdeksan prosenttia oli tyytymättömiä asuinalueensa turvallisuuteen. Erityisen tyytyväisiä alueen turvallisuuteen olivat haja-asutusalueella, saaristossa ja kylissä asuvat vastaajat. Eniten tyytymättömyyttä asuinalueen turvallisuuteen oli Talmassa ja Söderkullassa. Kyselyn tulos kuvanee sitä, että taajama-alueella koetaan olevan enemmän turvallisuuteen vaikuttavia häiriötekijöitä. Haja-asutusalueella koetaan usein turvattomuutta pidempien etäisyyksien vuoksi, mutta tämä ilmiö ei näy Sipoon hyvinvointikyselyn tuloksissa. Vaikka Sipoon hyvinvointikyselyä ole toteutettu satunnaisotannalla eivätkä tulokset siksi ole yleistettävissä koskemaan koko Sipoon väestöä, ne antavat kuitenkin viitteitä sipoolaisten koetusta turvallisuudesta.

Päihteiden käyttö Sipoossa

Päihteiden käytöllä on merkittävä vaikutus elinympäristön turvallisuuteen. Koko väestön päihteiden käyttöä koskevaa tilastotietoa on saatavilla vain vähän. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti (100 % alkoholia, litraa / 18 vuotta täyttäneet) on Sipoossa hieman vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin. Vuosina 2020–2021 alkoholijuomia myytiin suhteessa asukaslukuun selvästi enemmän, mikä voi selittyä korona-ajan vaikutuksella. Koko Suomen tasolla on havaittu, että koronarajoitusten aikana alkoholia ostettiin enemmän, mutta alkoholin kokonaiskulutus laski ravintoloiden rajoitusten vuoksi.

Suhteessa asukaslukuun Sipoossa on päihtyneiden säilöönottoja sekä päihdeiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäiltyjä vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Poliisin tietoon tulleita rattijuopumustapauksia on suhteessa asukaslukukkuun saman verran kuin Suomessa keskimäärin. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö on aiheuttanut haittaa noin viidelle prosentille 8. ja 9. luokan oppilaista ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista. Osuudet ovat hieman pienempiä kuin koko maassa keskimäärin.

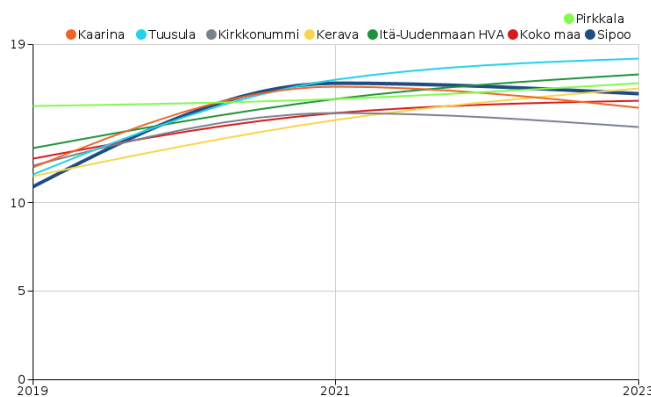
Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori tapasi touko-syyskuussa 2024 Sipoon alueen toimijoita. Ammattilaisten kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta muotoutui Sipoon päihdetilanteen ilmiökuva, jossa on yhteneväisyyttä valtakunnallisten ilmiöiden kanssa: ikääntyneiden päihdehäiriöt ovat lisääntyneet, ja nuorten kohdalla sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö on yleistä.

Peruskouluikäisten nuorten keskuudessa on tapahtunut muutoksia päihdeiden käytössä. Vapen eli sähkötupakan käyttö on lisääntynyt. Nuuska ja nikotiinipussit ovat yleistyneet kouluissa. Vapea myydään yhä nuoremmille oppilaille koulun alueella, mikä nostaa esiin huolen myös koulun alueen turvallisuudesta. Nuorisopalveluissa ilokaasun ja vapen käytön yleistymisen on herättänyt huolta. Tyhjä ilokaasusäiliöt koulujen pihdoilla ovat lisääntyneet, mikä viittaa siihen, että nuorten keskuudessa on laajeneva ja mahdollisesti vaarallinen päihdekulttuuri. Vanhempien epätietoisuus tai välinpitämättömyys nuorten vapen käyttöön liittyen tuo esiin tarpeen lisätä tietoa ja keskustelua päihdeiden käyttöön liittyvistä riskeistä.

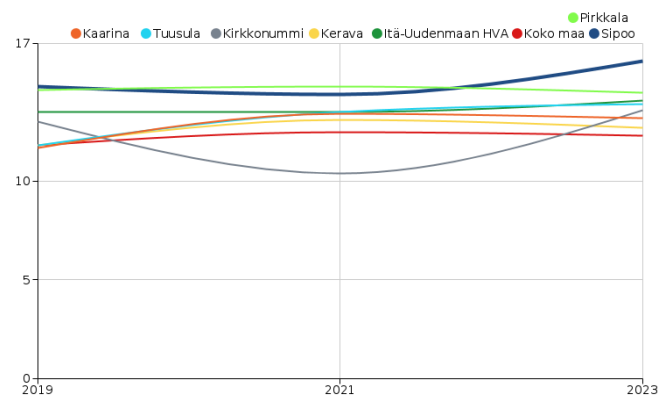
Ikääntyneiden kotihoidossa alkoholin käyttö, erityisesti naisten keskuudessa, on noussut huolenaiheeksi. Osa omaisista mahdollistaa alkoholin käytön tuomalla sitä mukanaan, mikä voi kertoa sallivasta asenteesta ja alkoholin käytön hyväksymisestä. Toisaalta tupakka ja rahapelit eivät ole olleet noussee keskusteluissa esiin, mikä viittaa siihen, että alkoholi on ikääntyneiden päihdeiden käytön keskeisin huolenaihe.

Maahanmuuttajapalveluissa päihdeiden käyttö ei ole juuri näkynyt. Tämä voi viitata asiakkaiden kulttuurisiin ja uskonnollisiin tekijöihin sekä elintapoihin, jotka suojaavat päihdeiden käytöltä. Aikaisemmin esille tulleet huumeongelmat alaikäisten maahanmuuttajien keskuudessa eivät näy nykyisin kunnan palveluissa, mikä voi kertoa muutoksista huumeiden käytössä ja onnistuneista interventioista.

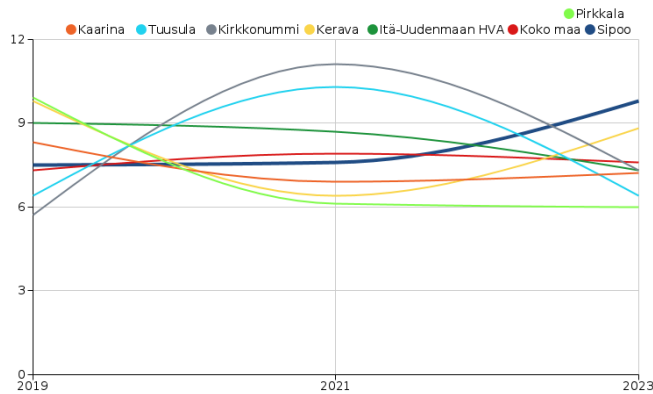
Turvallisuuden keskeiset indikaattorit

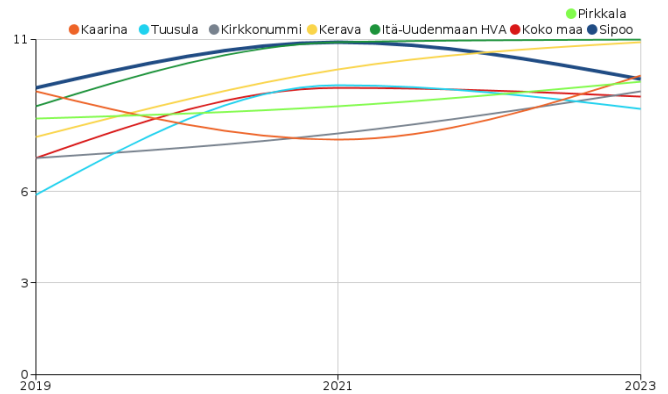
Kuva 48. Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista

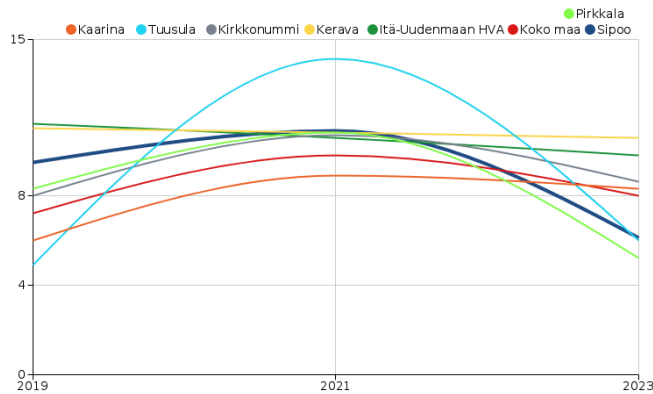
Kuva 49. Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

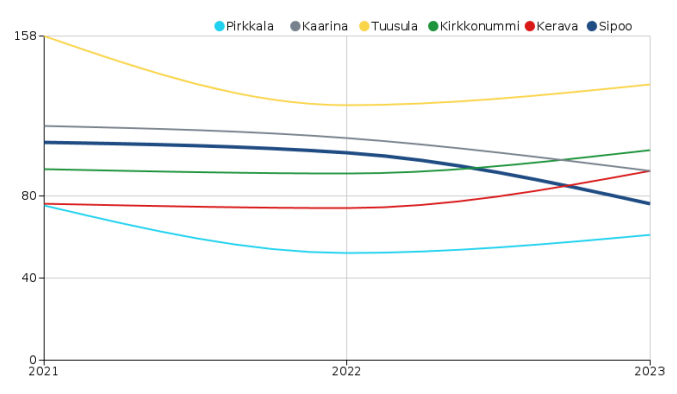
Kuva 50. Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

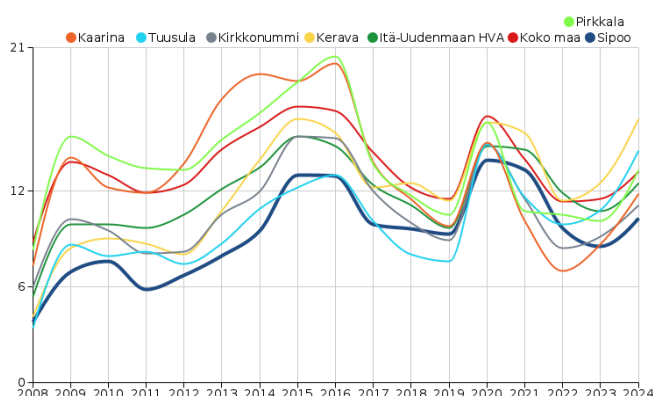
Kuva 51. Kokenut seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

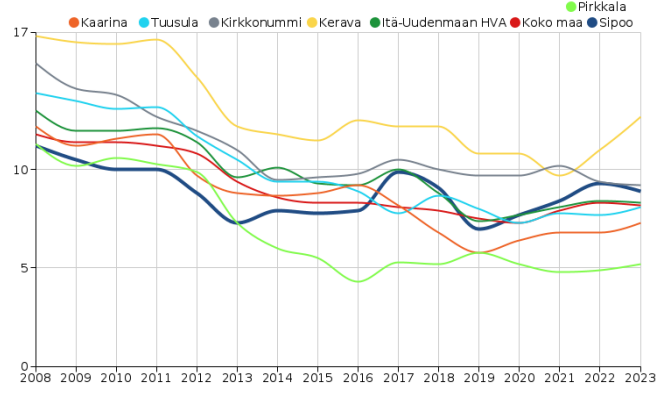
Kuva 52. Kokenut seksuaaliväkivaltaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kuva 53. Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm

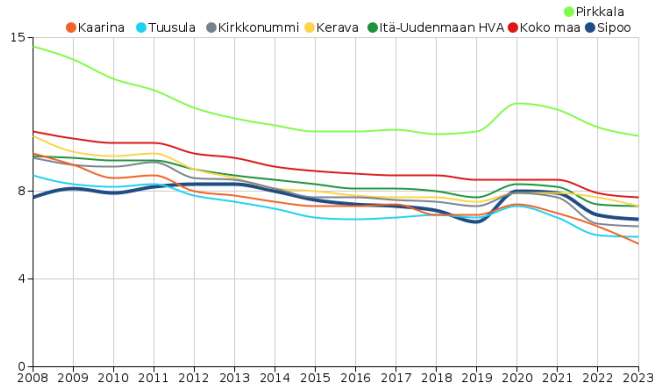

Kuva 54. Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta

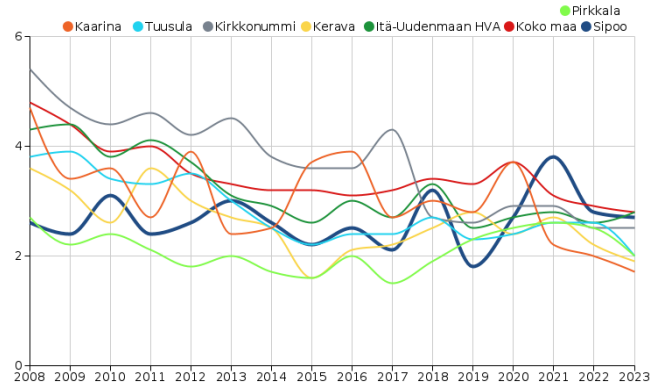

Kuva 55. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

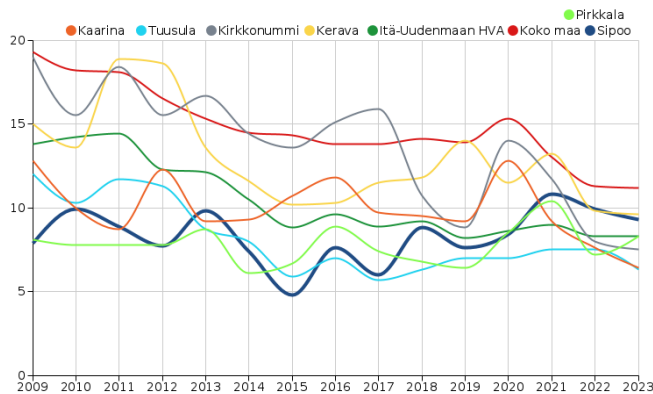
Päihteiden käytön keskeiset indikaattorit

Kuva 56. Alkoholijuomien myynti, 100 %
alkoholia, litraa / 18 vuotta täyttäneet

Kuva 57. Poliisin tietoon tulleet
rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta

Kuva 58. Päihteiden vaikutuksen alaisena
tehdyistä rikoksista syylliseksi epäillyt / 1000
asukasta

3.5 HYTE-kerroin eli valtionosuuden hyte-lisäosa

[HYTE-kerroin eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa](#) on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön (hyte-työn) mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin on otettu kunnissa käyttöön vuoden 2023 alussa.

Lisäosan suuruus määräytyy **prosessi-indikaattoreiden** ja **tulosindikaattoreiden** perusteella. Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan tekemää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Vuonna 2024 Sipoon hyte-kertoimeen perustuva valtionosuuden lisäosa oli **408 800 euroa**. Sipoon hyte-kertoimen skaalatut pisteet olivat 58 asteikolla 0–100. Hyte-kertoimen perusteella maksettava valtionosuuden lisäosa oli suhteessa asukaslukuun pienempi kuin millään vertailualueista. Tulevaisuudessa Sipoon kunnan on siis mahdollista saada suurempaa hyte-kertoimeen perustuvaa valtionosuutta, kun suunnitelmalliseen ja systemaattiseen hyte-työhön panostetaan.

Sipoon prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli 61 asteikolla 0–100. Prosessi-indikaattoreissa on huomattavasti parannettavaa kaikilla osa-alueilla (kuntajohto, liikunta, peruskoulu, kulttuuri). Pisteet olivat huonommat kuin millään vertailualueista. Prosessi-indikaattorien pisteet perustuvat TEAviisarin viimeisimpiin tiedonkeruisiin (ks. luku 2.2 Terveystiedonkeruimen eli TEAviisari), joilla kartoitetaan kuntien terveyden edistämisen rakenteita ja käytäntöjä.

Sipoon tulosindikaattoreiden keskiarvo oli 55 asteikolla 0–100. Tulosindikaattorien pisteet olivat Sipoossa paremmat kuin useimmilla vertailualueilla, mutta myös niissä on parannettavaa. Tulosindikaattoreista parannettavaa on erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuudessa sekä toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden osuudessa.

Taulukko 2. Hyte-kerroin, asteikko 0–100

Kunta	2021	2022	2023	2024
Sipoo	58	57	59	58
Kerava	66	74	73	63
Kirkkonummi	54	47	62	65
Kaarina	63	66	66	67
Tuusula	69	72	73	67
Pirkkala	74	74	79	75

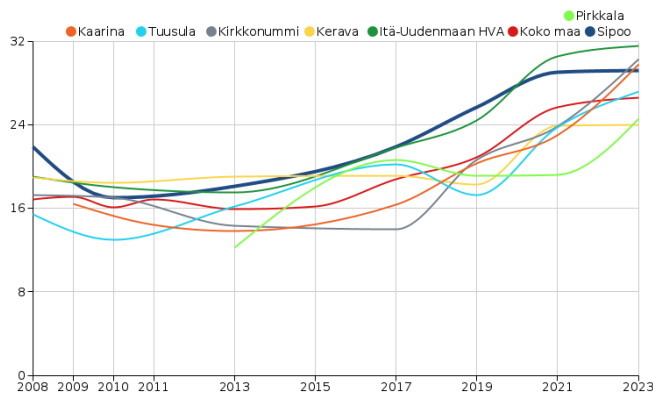
Taulukko 3. Hyte-kerroin, euroa/asukas

Kunta	2021	2022	2023	2024
Sipoo	16,4	16,3	16,8	17,5
Kerava	18,8	21	20,9	18,9
Kirkkonummi	15,3	13,3	17,7	19,5
Kaarina	17,8	18,6	18,7	20,0
Tuusula	19,6	20,3	20,7	20,0
Pirkkala	21	20,9	22,4	22,4

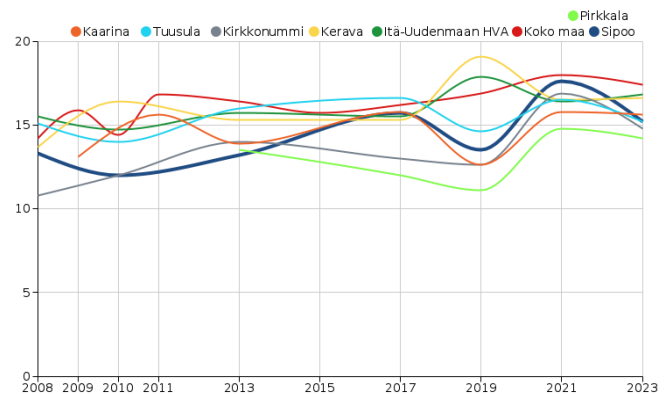
Taulukko 4. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit vuonna 2024, asteikko 0–100

Kuntajohto	Sipoo	Koko maa
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.	100	82
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista.	0	57
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.	100	95
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja.	100	87
Liikunta	Sipoo	Koko maa
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	0	76
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	89
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	92
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	100	60
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	0	91
Peruskoulu	Sipoo	Koko maa
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden edistämisen sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	85	91
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit.	74	66
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	4	7
Kulttuuri	Sipoo	Koko maa
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	0	20

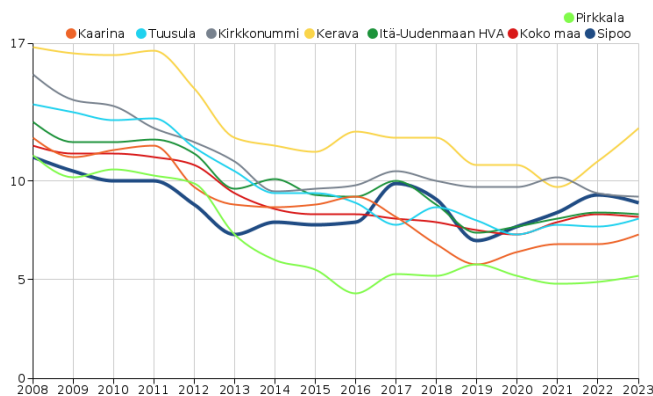
HYTE-kertoimen tulosindikaattorit

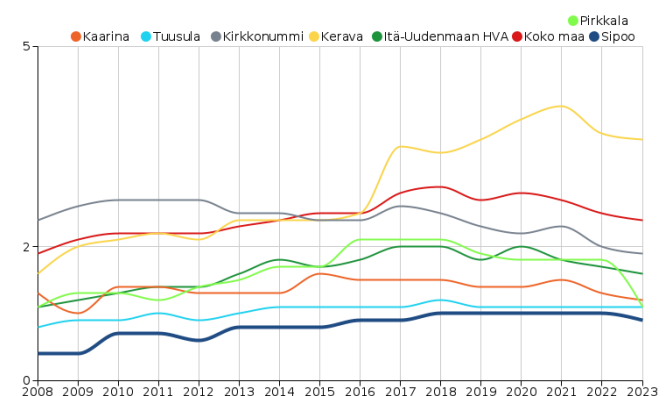
Kuva 59. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

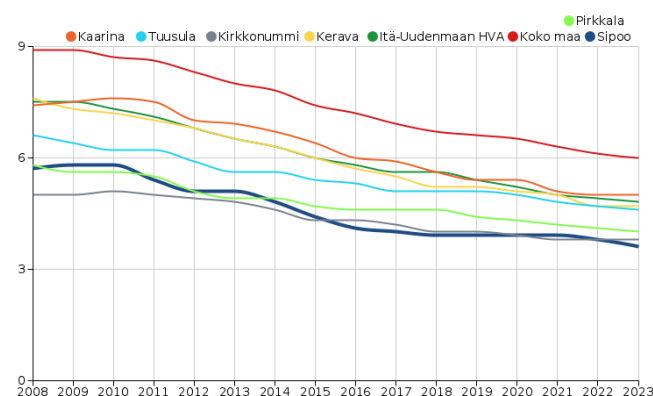
Kuva 60. Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

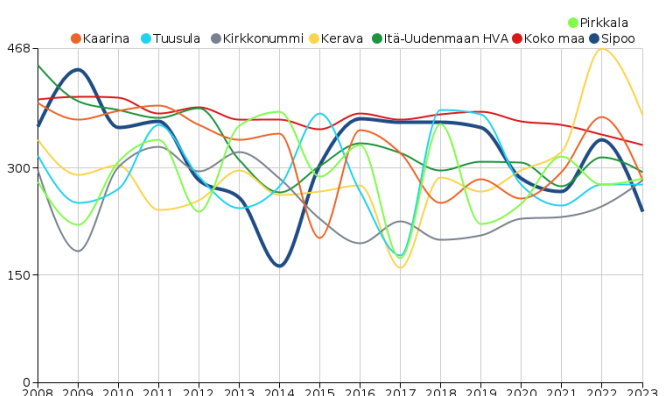
Kuva 61. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kuva 62. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–65-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kuva 63. Työkyvyttömyyseläettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kuva 64. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

4 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet valtuustokauden aikana

Tässä luvussa kuvataan Sipoon kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) toimenpiteet kuluneen valtuustokauden aikana.

Luvussa 4.1 tarkastellaan Sipoon kuntastrategian sekä laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman asettamia hyvinvointitavoitteita valtuustokaudelle 2021–2025. Lukuun 4.2 on koottu valtuustokauden aikana käytössä olleita muita kuntatason ja alueellisen tason suunnitelmia ja ohjelmia, jotka ovat tukeneet kunnan hyte-työtä. Luvussa 4.3 raportoidaan kunnan hyte-toimenpiteet kuluneen valtuustokauden aikana koko kunnan tasoisesti ja toimialoittain. Lopuksi luvussa 4.4 kuvataan lyhyesti hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyötä. Hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvointikertomustyötä tulisi pyrkiä yhteensovittamaan.

4.1 Sipoon kuntastrategia sekä laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025

Valtuustokauden 2021–2025 hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ovat ohjanneet Sipoon kuntastrategia sekä Sipoon laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025.

[Sipoon kuntastrategiassa](#) asetetaan muun muassa seuraavat hyvinvointitavoitteet:

- lähiasioinnin lisäksi asioimisen mahdollistaminen digitaalisesti kaikissa palveluissa
- henkilöstön osaamisen ja johtamisen kehittäminen suunnitelmallisesti
- nuorten hyvinvoinnin parantaminen
- rikollisuuden vähentäminen ja asukkaiden turvallisuuden parantaminen kumppanuuksien avulla
- työllisyyspalvelujen rakentaminen seudullisesti paremmin toimiviksi, joko valtion uudistuksen kautta tai seudullisen yhteistyön kautta.

[Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2021–2025](#) mukaan kunnan yleisiin hyvinvointitavoitteisiin kuuluvat

- terveellisten elintapojen ja kulttuurisen hyvinvoinnin edistäminen (liikunta, ravitsemus, päihteettömyys, mielen hyvinvointi ja kulttuuri)
- yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen kasvavassa kunnassa
- työllisyyden parantaminen
- arjen turvallisuuden edistäminen (elinympäristön viihtyisyys, turvallisuus ja esteettömyys)
- kunnan hyvinvointityössä yhteistyön lisääminen Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- koronapandemian aiheuttamien haittojen korjaaminen.

Hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa 2021–2025 todetaan, että hyvinvointisuunnitelman sisältämien hyvinvointitavoitteiden toteutumista seurataan hyvinvointikertomuksen vuosiraporteissa, joissa kunnan eri toimintayksiköt kertovat hyvinvointiin liittyvistä toimenpiteistään. Valtuustokauden aikana hyvinvointikertomuksen vuosiraportit on tehty [vuodelta 2022](#) ja [vuodelta 2023](#)

4.2 Muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat ja ohjelmat

Sipoon kunnassa on ollut valtuustokauden aikana käytössä kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman lisäksi myös muita kuntatason ja alueellisen tason suunnitelmia ja ohjelmia, jotka ovat tukeneet kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

[Sipoon kunnan eettiset periaatteet](#) ohjaavat kunnan toimintaa jokapäiväisessä päätöksenteossa ja työtehtävissä. Eettisissä periaatteissa todetaan, että kunta tuottaa palvelunsa sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.

[Yrittäjyydellä kasvuun – Sipoon elinkeino-ohjelma 2018–2023](#) -asiakirjassa on määritelty Sipoon elinkeinojen edistämisen painopisteet. Uusi elinkeino-ohjelma on tarkoitus hyväksyä keväällä 2025.

[Sipoon kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa](#) sitoo yhteen useita eri asiakirjoja, joista kunnan valmiussuunnittelu ja -suunnitelmat koostuvat. Valmiussuunnitelmissa määritellään menettelytavat, joilla kunta pyrkii varmistamaan keskeisten tehtävien hoitamisen eri turvallisuustilanteissa.

[Hiilineutraali Sipoo 2035 – Sipoon kunnan ilmastosuunnitelma](#) hyväksyttiin kunnanvaltuustossa joulukuussa 2024. Suunnitelma toteuttaa strategian hiilineutraaliustavoitetta, asettaa Sipoolle määrälliset päästövähennystavoitteet sekä käynnistää kunnassa jatkuvan ilmastotyön seuranta- ja suunnitteluprosessin.

[Ehkäisevän päihdetyö Sipoossa 2022–2024](#) -suunnitelma on tukenut kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Suunnitelman on ollut tarkoitus toimia kunnan työntekijöiden, yhteistyökumppaneiden ja päättäjien tukena ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa kunnassa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025 on tukenut lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämistä Sipoossa. Suunnitelmaa tarkistetaan kevään 2025 aikana, eikä se ole näkyvillä julkisesti hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen valmistelun aikaan helmikuussa 2025.

Vuoden 2024 alusta Sipoossa käynnistyi lasten ja nuorten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti edistävä [Planet Youth-prosessi](#). Prosessin avulla pyritään muuttamaan kunnan toimintakulttuuria niin, että lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään pitkällä aikavälillä.

[Sipoon kunnan sivistysvaliokunnan alaisten palveluiden palveluverkkosuunnitelma](#) valmisteltiin vuosina 2023 ja 2024. Siinä kuvataan varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden palveluita ja mahdollisia tulevaisuuden näkymiä.

Varhaiskasvatuksen työtä ohjaa [varhaiskasvatussuunnitelma](#), joka sisältää suunnitelman lasten ja nuorten suojaamiseksi kiusaamiselta. [Varhaiskasvatuksen toiminnallisessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa](#) linjataan varhaiskasvatuksen yleiset periaatteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Esiopetuksen toimintaa ohjaa [esiopetuksen opetussuunnitelma](#).

[Opetussuunnitelmat](#) ohjaavat koulujen ja oppilaitosten toimintaa. Koulun/oppilaitoksen lukuvuosisuunnitelmaan sisältyy opiskeluhoitosuunnitelma, jonka osana on myös suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta, häirinnältä ja syrjinnältä. Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten yhteisöllistä oppilashuoltoa kohdennetaan vuosittaisten yhteisöllisen opiskeluhoillon teemojen mukaisesti.

[Sipoon liikuntapalvelusuunnitelma 2023](#) ohjaa liikuntapalveluiden toimintaa. Se pyrkii lisäämään liikkumisen yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä selkeyttämään liikunnan edistämistyön merkitystä.

[Kulttuurisuunnitelma](#) ja [kulttuurikasvatussuunnitelma eli kulttuuripolku](#) ohjaavat Sipoon kunnan kulttuuripalveluiden toimintaa. Kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteena on taata kunnan peruskouluikäisille tasa-arvoiset mahdollisuudet tutustua kulttuuriin.

[Helle-kirjastojen käytösäännöt](#) ohjaavat Sipoon kirjastopalveluiden toimintaa. Helle-kirjastot on 12 uusmaalaisen kunnan kirjastojen muodostama kirjastoverkosto. [Sipoon kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelmassa](#) kuvataan kirjastojen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tavoitteet, toteutus ja resurssit.

[Kotouttamisohjelman](#) tehtävänä on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja vahvistaa monialaista yhteistyötä. Ohjelmassa kuvataan kotouttamistyön painopisteitä ja toimialojen kehittämiskohteita.

Sipoon kunnan [talousarvioissa](#) on määritelty kuntastrategiaa toteuttavat talousarvion sitovat tavoitteet, joissa on näkynyt myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulma.

[Esteetön Itä-Uusimaa – Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma 2021–2025](#) on Itä-Uudenmaan alueellinen ohjelma. Alueellisessa esteettömyys- ja saavutettavuusohjelmassa esitetään visio ja tavoitteet esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi alueen kunnissa sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi tulevien viiden vuoden aikana.

4.3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet vuosina 2021–2024

Tässä luvussa kuvataan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä valtuustokauden 2021–2025 aikana.

Toimialat ovat raportoineet kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä. Lisäksi toimialat ovat kuvanneet muita mahdollisia toiminnan painopisteitä. Toimialojen perustyötä ei lähtökohtaisesti kuvata, vaan raportoinnissa keskitytään kuvaamaan toiminnan painopisteitä, muutoksia ja erityisiä hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä.

Toimenpiteiden kuvaaminen painottuu valtuustokauden loppupuolen toimenpiteisiin. Vuosien 2021–2022 sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimenpiteitä ei raportoida.

4.3.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet koko kunnan tasolla

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden kehittäminen valtuustokauden aikana

Valtuustokauden alkaessa sosiaali- ja terveystyöt vastasivat kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä (hyte-työ). Hyte-työtä toteutettiin osin yhteistyössä muiden toimialojen kanssa, ja esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadittiin sosiaali- ja terveystyöryhmien ja sivistysosaston yhteistyönä. Kun sote-palvelut siirtyivät hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa, myös kunnan hyte-työ täytyi organisoida uudelleen.

Uusien rakenteiden luominen ja yhdyspintojen rakentaminen on ollut koko kunnan painopiste valtuustokauden aikana. Hyte-työn koordinaatio- ja johtamisvastuu on päätetty sijoittaa arjen ja vapaa-ajan toimialalle. Vuonna 2023 kunnassa toimi hyvinvointikoordinaattori, joka käynnisti hyte-työn kokonaisuutta. Kun koordinaattori siirtyi uusiin tehtäviin, hyvinvointikoordinaattorin toimi muutettiin hyvinvointipäällikön viraksi. Hyvinvointipäällikkö aloitti tehtävässä vuoden 2024 alussa.

Vuonna 2024 Sipoon kunnassa aloitettiin suunnitelmallisen hyte-kokonaisuuden rakentaminen. Kevään aikana mallinnettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiedolla johtamisen rakenteet, jotka kytkevät hyte-suunnittelun kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluun. Vuoden 2025 talousarviovalmistelussa hyte-tavoitteet huomioitiin osana talousarvion sitovia tavoitteita. Syksyn 2024 painopisteenä oli laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2021–2024 valmistelu.

Keväällä 2021 nuorisopalveluihin perustettiin ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin toimi. Nuorisopalveluissa ehkäisevän päihdetyön koordinaattori kehitti nuorten parissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä. Vuonna 2021 laadittiin Ehkäisevä päihdetyö Sipoossa 2022–2024 -suunnitelma tukemaan kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Vuonna 2024 ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin toimi siirrettiin hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle. Toimen siirtämisen tarkoituksena oli vastaaminen kuntien lakisääteiseen ehkäisevän päihdetyön tehtävään, joka koskee kaikkia ikäryhmiä. Koko kuntaa koskevan ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuden rakentaminen on aloitettu vuonna 2024.

Vuonna 2023 nimettiin hyte-työryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki kunnan toimialat. Kesäkuussa 2024 toimintansa aloitti lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä. Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen alueelliset hyte-verkostot ovat käynnistäneet toimintansa vuoden 2024 aikana. Yhteistyö Itä-Uudenmaan kuntien ja hyvinvointialueen kesken on vielä rakentumassa.

Planet Youth

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on ollut valtuustokauden keskeinen strateginen painopiste. Joulukuussa 2023 Sipoon kunta teki viisivuotisen sopimuksen islantilaisen [Planet Youth -organisaation](#) kanssa lasten ja nuorten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti edistävän toimintatavan käyttöönotosta. Planet Youth -prosessin avulla Sipooseen rakennetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ennaltaehkäisevän työn malli. Prosessissa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet, joilla lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään pitkällä aikavälillä. Planet Youth-toiminnan koordinaatiovastuu on arjen ja vapaa-ajan toimialalla. Vuonna 2024 toiminnan koordinaatiosta vastasi hyvinvointipäällikkö. Vuoden 2025 alussa aloittaa määräaikainen Planet Youth-koordinaattori.

Vuoden 2024 aikana Planet Youth toiminnassa keskityttiin prosessin neljään ensimmäiseen vaiheeseen, joita ovat paikallisen verkoston rakentaminen, rahoituksen tunnistaminen ja määrittely, tiedonkeruun suunnittelu sekä tiedonkeruun toteuttaminen. Vuoden 2024 aikana alettiin kokoamaan ja kehittämään paikallista verkostoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä suunniteltiin toteutettiin 8. ja 9.-luokkalaisille tiedonkeruu eli kysely. Kyselyn tulokset ovat hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen liitteenä (liite 4). Tulosten avulla asetetaan tavoitteita ja määritetään toimenpiteitä, joilla lasten ja nuorten kasvu ympäristöihin ja hyvinvointiin voidaan vaikuttaa pitkäjänteisesti. Syksyn 2024 aikana laadittiin lisäksi laaja selvitys Sipoon lasten ja nuorten palveluiden nykytilasta (liite 3), joka toimii pohjana tulevaisuuden työlle.

Kunnan organisaatiouudistus ja yhdyspintojen luominen hyvinvointialueen kanssa

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Muutoksen myötä kunnassa tehtiin organisaatiouudistus, joka on vaikuttanut koko kunnan toimintaan. Tämä on vaikuttanut myös toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön.

Uusien yhdyspintojen rakentaminen on ollut yhtenä toiminnan painopisteenä koko kunnassa. Kuntien ja hyvinvointialueen alueellisia yhteistyöverkostoja on käynnistetty. Valtuustokauden aikana kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyötä on tehty muun muassa hyvinvointikoordinaattoriverkostossa, ehkäisevän päihdetyön verkostossa, liikunnan yhteistyöverkostossa, lastensuojelun asiantuntijaryhmässä, kuntoutustyöryhmässä, työllisyyden ja kotoutumisen edistämisen verkostossa sekä hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä. Myös varhaiskasvatuksen ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen yhteistyötä on lisätty hyvinvointityössä. Vastaava konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja edustaa kuntaa hyvinvointialueen lastensuojelun asiantuntijaryhmässä sekä kuntoutustyöryhmässä. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen välisiä tiedonsiirtolomakkeita ja -käytäntöjä on päivitetty HVA-yhteistyössä.

Syksyllä 2024 järjestettiin ensimmäiset alueelliset hyte-neuvottelut, joihin osallistuivat hyvinvointialueen, kuntien ja HUS:in edustajat. Yhteiseksi alueellisiksi hyte-työn painopisteiksi päätettiin mielen hyvinvointi ja liikkumattomuus.

Valtuustokauden aikana on kartoitettu uusia yhdyspintoja. Vuonna 2023 arjen ja vapaa-ajan toimialalla laadittiin selvitys työikäisten kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden yhdyspinnoista (liite 2). Vuonna 2024 tehtiin laaja selvitys lasten ja nuorten palveluiden nykytilasta (liite 3), minkä yhteydessä selvitettiin lasten ja nuorten palveluiden yhdyspinnat kaikilla toimialoilla.

Valmiussuunnittelu

Kunnan valmiussuunnitelma on päivitetty, ja kaikilla toimialoilla on valmistelu valmiussuunnitelman toimiala- ja toimipaikkakohtaiset valmiuskortit. Valmiuskorteissa kuvataan erilaisiin kriisitilanteisiin varautuminen.

Koronapandemian vaikutukset

Koronapandemia vaikutti laajasti kunnan toimintaan vuosina 2021–2022. Jatkuvasti muuttuva koronatilanne vaati nopeita muutoksia kunnan toiminnassa. Koronaepidemia vaikutti erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaan, mutta rajoitukset vaikuttivat laajasti myös varhaiskasvatukseen, kouluihin, vapaa-ajan palveluihin ja kunnan asiakaspalveluihin. Monet kuntien hyvinvointia tukevat palvelut siirtyivät verkkoon. Myös Sipoossa kiinnitettiin huomiota sähköisten palveluiden kehittämiseen ja saavutettavuuteen.

4.3.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet toimialoittain

Konsernipalvelut

Kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaiset toimenpiteet

Ei toimenpiteitä.

Muut toiminnan painopisteet

Konsernipalveluiden toimiala edistää kuntalaisten hyvinvointia pitämällä huolen siitä, että kunnan talous on kunnossa, kuntalaisille suunnattu informaatio kulkee ja on helposti saavutettavissa (sekä fyysisesti että sähköisesti), päätöksenteko on sujuvaa ja läpinäkyvää ja viestintä laadukasta ja avointa.

Digihallinto-yksikkö on kehittänyt kuntalaisen **sähköistä asiointipalvelua**, Oma asiointi -verkkopalvelua, yhdessä toimialojen kanssa. Oma asiointi -palveluun tehtiin lisää kuntalaisten arkea helpottavia palveluita, ja suomi.fi-valtuutuspalvelu otettiin käyttöön.

Kunta on **viestinyt ja vuorovaikuttanut** avoimesti ja läpinäkyvästi kaikkien kunnan viestintäkanavien kautta siten, että kuntalaisten on helppoa saada tietoa palveluista ja päätöksenteosta sekä osallistua ja vaikuttaa. Kunnan **verkkosivuston sipoo.fi:n saavutettavuutta on parannettu** teknisillä korjauksilla. Saavutettavuuden parantamiseksi aloitettiin valtuuston kokoustallenteiden tekstittäminen. Kunta on tukenut myös Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen viestintää ja asiakasohjausta.

Viestinnän ja vuorovaikutuksen kautta on myös mahdollistettu kuntalaisten aktiivista osallistumista vuorovaikutustilaisuuksiin ja erilaisiin kyselytutkimuksiin, joiden tuloksien perusteella kunnan toimintaa ja palveluita kehitetään. Valtuustokauden aikana viestinnällä on tuettu sipoolaisten osallisuutta esimerkiksi yleiskaavan 2050 ja Sipoon sivistyksen palveluverkkoselvityksen ja suunnitelman laadintaan. Aktiivisella viestinnällä kuntalaisille on lisäksi kerrottu mahdollisuuksista hyödyntää erilaisia hyvinvointia edistäviä palveluita. Viestinnällä on myös houkuteltu sipoolaisia osallistumaan esimerkiksi yhteisöllisyyttä tai liikunnallisuutta tukeviin tapahtumiin, kuten Unelmien liikuntapäivään ja Sipoo-viikkoon.

Arki ja vapaa-aika

Kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaiset toimenpiteet

Parannamme lastemme ja nuoremme hyvinvointia

Valtuustokauden aikana **nuorisotyö on jalkautunut kirjastoon** uudella tavalla. Nuorille on pyritty luomaan turvallinen tila kirjastossa oleiluun. Pääkirjastolla toteutettiin vuonna 2023 PopUp-nuorkka remontissa olleen Topeliussalin aulassa. Vuonna 2023 aloittaneen kirjastonhoitajan tehtäväkuvaan on sisällytetty nuorisotyötä. Aluehallintoviraston myöntämällä hankeavustuksella **kirjastoon on palkattu määräaikainen nuorisotyöntekijä**, jonka työpanosta on suunnattu nuorten palveluiden kehittämiseen kirjastossa. **Nuorten kerhotoiminta** on aloitettu vuonna 2024, ja kirjastossa on kokoontunut suosittu lautapelikerho sekä lasten ja nuorten läksykerho. Askartelu- ja peli-iltoja on suunnattu erikseen maahanmuuttajataustaisille lapsille. Kehittämishanke päättyy vuoden 2024 loppuun, mutta ohjattu kerhotoiminta jää osaksi kirjaston palveluja.

Kuntalaisten ja erityisesti nuorten turvallisuuden tunteen parantamiseksi **nuorisopalvelut ovat lisänneet henkilökunnan jalkautumista nuorten suosimiin paikkoihin**, mm. kirjaston PopUp-nuorisotilan ja Aseman lapset ry:stä lainaaman matkailuauton avulla. Nuorisopalvelut on ollut mukana poliisin hallinnoimassa Ankkuritoiminnassa ja järjestää Saapas-partiointitoimintaa yhdessä seurakuntien kanssa. Vuonna 2024 Nikkilän **Wessmann-talossa avattiin uusi lasten ja nuorten toimintakeskus**. Nikkilän nuorisopalveluiden toiminta siirtyi Wessmann-taloon.

Vuonna 2022 kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden, varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden yhteistyönä laadittiin **kulttuuri- ja liikuntakalenteri**. Sen avulla on tarkoitus taata yhtäläinen mahdollisuus kaikille osallistua liikunta- ja kulttuuripalveluiden toimintaan. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ovat määritelleet luokka-asteet tai ikäluokat, jotka kaikki kutsutaan tietyn toiminnan äärelle.

Kaikissa **peruskouluissa otettiin käyttöön ns. kulttuuripolku** (kulttuurikasvatussuunnitelma) joka tukee oppimista koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Polun avulla varmistetaan, että oppilaat saavat yhdenvertaisia kulttuurielämyksiä koulun sijainnista ja koulukielestä riippumatta. Toiminta toteutetaan kulttuuripalveluiden ja koulujen yhteistyönä.

Ruokapalveluiden yhtenä keskeisenä painopisteenä on ollut **kouluruokailuun osallistumisen lisääminen**. Asiaan puuttumiseksi tehtiin toimenpidesuunnitelma ja toteutettiin se. Ruokalistalle on lisätty toiveruokia, kasvisruokapäiviin on lisätty pehmeä leipä ja maustevalikoima on tarkistettu. Teemapäivinä tarjotaan jälkiruokaa. Ruokapalvelut on seurannut kokemuksia kouluruokailusta **kouluruokakyselyillä**. Syksyllä 2024 toteutetussa kouluruokailukyselyssä tulokset olivat parantuneet.

Lasten ja nuorten oppimistulokset valtakunnan ensimmäisessä neljänneksessä

Vuosina 2021 ja 2022 koronarajoitukset vaikuttivat merkittävästi kirjastopalvelujen toimintaan. Vuonna 2023 perusopetukselle tehtävää **lukutaitotyötä** on päästy toteuttamaan **kulttuuri- ja liikuntakalenterin mukaan** seuraavasti:

- 1.-luokkalaisten kirjastokortin arvoitus tavoitti 154 lasta
- 3.-luokkalaisten kirjavinkkaus tavoitti 140 lasta
- 5.-luokkalaisten kirjavinkkaus tavoitti 171 lasta
- 6.-luokkalaisten pakuhuonepelejä ja toiminnallinen kirjavinkkaus tavoitti 289 lasta
- 7.-luokkalaisten kirjavinkkaus tavoitti 75 lasta.

Vuonna 2023 laadittiin **Sipoon kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelma**, jossa sovitaan yhteistyön muodoista ja toteutuksesta. **Lukukoiratoiminta** on auttanut lukemaan opettelevia lapsia. Vuonna 2024 Lehmuslinnan päiväkodissa on toiminut kokeiluluontoisesti **eteiskirjastopalvelu**. Varhaiskasvatuksen ja kirjaston yhteistyönä on kokeiltu viikoittaisia pienten lasten perheille suunnattuja **vauva- ja taaperoloruja**, jotka on ohjannut varhaiskasvatuksen ohjaaja. Kokeilu on saanut kiitosta, ja pysyvää toimintamallia lähdetään edistämään 2025. Varhaiskasvatuksen kanssa on suunniteltu myös uusi **sadutuskonsepti kaikille esikouluikäisille**. Konsepti on tarkoitus viimeistellä ja ottaa käyttöön vuoden 2025 aikana.

Kirjastopalveluiden ja koulutuspalveluiden yhteistyönä on aloitettu **lukutaitostrategian työstäminen**. Tarkoituksena on vahvistaa lukutaitotyötä osana perusopetusta kaikissa Sipoon kouluissa, kaikilla luokkasteilla. Uutta lukutaitostrategiaa pilotoidaan keväällä 2025.

Kuntalaisten jatkuvaa oppimista ja hyvinvointia tuetaan vahvemmin kumppanuusverkostoja hyödyntäen

Vuodet 2021 ja 2022 olivat kirjastoille koronasta palautumisen aikaa. Vuosien aikana toteutettiin kuitenkin **Kirjasto maalla ja merellä -kehittämishanketta**, joka päättyi keväällä 2023. Hankkeessa kehitettiin yhteistyötä palvelutalojen kanssa ja etsittiin ikäihmisille suunnattuja yhteisöllisen lukemisen konsepteja ja selvitettiin kirjastopalveluiden saavutettavuutta esimerkiksi saaristossa. Lisäksi toteutettiin saavutettavuuskysely ja laadittiin kehittämis ehdotuksia mm. kirjaston kotipalvelulle. Hanke tavoitti eri vaiheissaan yhteensä noin 150 ikäihmistä.

Vuonna 2024 kirjastopalvelut aloittivat **Kirjasto 2030 -palvelumuotoiluprojektin**. Vuoden 2040 aikana on selvitetty asiakkaiden ja asukkaiden ajatuksia kirjastopalveluiden nykytilasta, kehittämistoiveista tarpeista. Vastauksia on tullut yhteensä noin 1500. Vastaukset analysoidaan vuoden 2025 aikana ja materiaalia hyödynnetään kirjastopalveluiden kehittämissuunnitelman laadinnassa 2025–2026.

Muut toiminnan painopisteet

Vuoden 2025 alussa työllisyyspalveluiden vastuu siirtyi valtiolta kunnille. Lisäksi samalla uudistui laki kotoutumisen edistämisestä, jonka myötä kotouttamistyön painopisteet muuttuivat. Työllisyys- ja kotoutumispalveluissa painopisteenä on ollut **TE- ja kotoutumispalveluiden uudistukseen vastaaminen** yhdessä Keravan kaupungin kanssa.

Liikuntapalveluissa on tehty **parannuksia liikuntapaikkoihin ja virkistysalueille** (mm. Nikkilän keskusurheilukentän perusparannus, monitoimihallin kamppailuliikuntasali, Talman frisbeegolf-kentän laajennus, ulkokuntoilulaitteita Nikkilän keskusurheilukentälle). Saaristossa Norrkullalandetin virkistysalueella on tehty **esteettömyyskartoit**. Valtuustokaudella on **valmisteltu ja suunniteltu myös useita uusia liikuntapaikkoja** (mm. Söderkullan tekojää, Kerava-Sipoo-liikuntahalli sekä Miilin liikuntahalli). Sipoon kunnalle luotiin ArcGis-järjestelmä, jossa näkyvät latu- ja jääkenttien ylläpitotilanteet.

Liikuntapalveluissa tehtiin **liikuntapalvelusuunnitelma**, jonka valmisteluvaiheessa toteutettiin kyselyt kuntalaisille ja koululaisille sekä haastateltiin useita sidosryhmiä. Liikuntapalvelusuunnitelmaa valmisteltaessa koululaisryhmille laadittiin oma kysely.

Lasten ja nuorten liikuntaneuvonnan polku on rakennettu yhteistyössä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen toimijoiden, sekä Sipoon kunnan eri toimijoiden kanssa. Hankkeeseen on saatu valtion hankerahoitusta. Myös **aikuisten liikuntaneuvonta** on toiminut aktiivisesti.

Topeliussali remontoitiin, mikä mahdollistaa paremmin saavutettavat ja erityyppiset kulttuuritapahtumat.

Vuonna 2024 kirjastoissa laadittiin **turvallisemman tilan periaatteet ja** toimintaohjeet. Ne julkaistaan vuoden 2025 aikana.

Vuonna 2024 valmisteltiin uusi **elinkeino-ohjelma**, joka luo suuntaviivoja kunnan elinvoimaisuuden edistämiseksi seuraavina vuosina. Ohjelma käsiteltiin elinkeino- ja työllisyysjaostossa joulukuussa 2024, ja se etenee muiden toimielinten käsittelyyn kevään 2025 aikana.

Sipoon kunta edisti tietoisuutta paikallisista matkailupalveluista tekemällä **kunnan oman matkailuesitteen** ja mahdollistamalla luontoon pääsyn **Sipoonkorpi Hop-On Hop-Off bussilla**. Bussi toimii kesäkaudella, ja sen toimintaa on toteutettu yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa. Lippujen hinnat on haluttu pitää edullisina, jotta luontoon pääseminen olisi mahdollisimman vaivatonta ja yhdenvertaista.

Koulutus

Kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaiset toimenpiteet

Parannetaan lastemme ja nuoremme hyvinvointia + Lasten ja nuorten oppimistulokset ovat valtakunnan ensimmäisessä neljänneksessä

Oppilaiden **poissaoloihin puuttumiseen on kiinnitetty erityistä huomiota**. Oppilaiden poissaoloja ehkäistään ja kouluun kiinnittymistä vahvistetaan koulun yhteisöllisellä opiskeluhoitotyöllä, kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastaisella työllä, kodin ja koulun yhteistyöllä sekä oppilaiden osallisuutta vahvistavalla toimintakulttuurilla. Sipoon peruskouluissa otettiin elokuussa 2022 käyttöön Toimenpiteet oppilaan poissaolotilanteissa -toimintamalli. Mallissa on kuvattu kouluun kiinnittymistä vahvistava yhteisöllinen työ ja oppilaskohtaisesti poissaoloihin puuttuminen, tukitoimien järjestäminen sekä yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden ja muiden sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa. Poissaoloja seurataan kouluissa oppilaskohtaisesti sekä luokka- ja ryhmäkohtaisesti. Lisäksi niitä seurataan kunnan tasolla. Poissaoloista kerättyä tietoa käytetään, kun suunnitellaan oppilaskohtaisia, luokkakohlaisia tai koulukohtaisia tukitoimia.

Lukuvuoden 2024–25 alusta lähtien Nikkilän Sydämen ja Miilin koulukeskuksissa on työskennellyt kunnan omana toimintana **kouluvalmentajia ja yhteisökasvattajia**. Tätä ennen näiden uusien ammattilaisten toimintaa toteutettiin hankerahoituksella. Opetukseen sitomattoman henkilöstön työskentely vahvistaa kouluyhteisöä, luo turvallista ilmapiiriä, tukee vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja auttaa oppilaita löytämään paikkansa luokka- ja kouluyhteisössä. Työn tavoitteena on lisätä koko kouluyhteisön hyvinvointia ja tukea näin oppilaiden kouluun kiinnittymistä ja koulussa viihtymistä.

Kouluvalmentajan ja yhteisökasvattajan työtehtäviä ovat muun muassa

- ryhmäytymisen tuki ja ryhmähengen seuraaminen luokissa/opetusryhmissä
- tunne- vuorovaikutus- ja kaveritaitojen opetus opettajien työparina sekä näiden taitojen harjoittelu oppilaiden kanssa arjen tilanteissa
- yhteiset tapahtumat, juhlat ja teemapäivät yhteisöllisyyden vahvistamiseksi
- välituntitoiminnan ja after school -toiminnan suunnittelu ja toteutus yhdessä oppilaiden kanssa.

Vuosina 2023 ja 2024 erityistä huomiota on kiinnitetty **osallisuuteen**, joka lisää tutkitusti lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta sekä tukee säännöllistä koulunkäyntiä. Konkreettisia osallistumismuotoja on kehitetty koulukohtaisesti. Koulun käytössä olevat osallisuutta lisäävät ja vahvistavat toimintamallit ja käytännöt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Koulutuksen toimialan hyvinvointikyselyssä on tapahtunut myönteistä kehitystä osallisuuden suhteen. Jos tuloksissa on havaittu negatiivista kehitystä, siihen on vastattu tarpeellisilla toimenpiteillä.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien aikuisten turvallisuuskoulutuksen ja -valmennuksen järjestämiseen saatiin valtionavustus. Teemaan liittyen on järjestetty restoratiivisen sovittelun koulutus, joka antaa välineitä arkisiin konfliktin ratkaisuihin. Rehtoreille ja koulujen turvallisuusvastaaville on järjestetty kaksi lukuvuotta kestävä turvallisuuskoulutus ja sovittelukoulutus. Opetushenkilöstölle järjestettiin koulutusta oppilaiden haastavan käytöksen ennalta ehkäisyyn ja hallintaan (Mapa-koulutus).

Kaikissa peruskouluissa on käytössä **kulttuuri- ja liikuntapolku**. Jokaiselle vuosiluokalle määritellään lukuvuosittain kulttuuri- ja liikuntatapahtumat, jotka mahdollistavat oppimista ja elämyksiä koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Polun avulla varmistetaan, että oppilaat saavat yhdenvertaisia kulttuuri- ja liikuntapalveluita koulun sijainnista ja koulukielestä riippumatta.

Perusopetuksen vuosiluokkien 3–9 oppilaat sekä lukioiden opiskelijat ovat vastanneet vuosittain **koulutuspalveluiden hyvinvointikyselyyn**. Peruskouluissa kyselyä on toteutettu vuodesta 2019 alkaen ja lukioissa vuodesta 2022 alkaen. Kyselyn tarkoituksena on selvittää, mitkä asiat ovat oppilaille tärkeitä koulujen turvallisuuden, terveellisyyden, viihtyvyyden ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Tulokset käsitellään vuosittain yhdessä oppilaiden kanssa, ja niistä tiedotetaan huoltajia Wilman välityksellä. Tulosten perusteella jokaisen koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä valitsee kehittämiskohteet ja suunnittelee tarvittavat toimenpiteet. Koonti hyvinvointikyselyn tuloksista vuosina 2019–2024 on liitteenä (liite 6).

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen

Sipoon opiskeluhuollon ohjausryhmä valitsee **lukuvuosittain yhteisöllisen opiskeluhoitotyön teeman**, joka ohjaa ja suuntaa koulujen työskentelyä. Kunkin lukuvuoden teeman mukaisia toimenpiteitä työstetään yhdessä oppilaskunnan hallituksen ja oppilasryhmien kanssa. Koulut kuvaavat opiskeluhoitosuunnitelmissaan, millä käytännön toimenpiteillä teeman mukaisia asioita edistetään.

Koulussa tuetaan kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa. Valtuustokauden aikana teemat ovat olleet seuraavat:

- Lukuvuodet 2020–2021 ja 2021–2022: Kaikki mukana
- Lukuvuosi 2022–2023: Jokainen koulupäivä on merkityksellinen
- Lukuvuosi 2023–2024: "Kiva, kun tulit kouluun!"
- Lukuvuoden 2024–2025: "Yhdessä olemme enemmän".

Lukuvuoden 2024–2025 teema painottaa oppilaiden välistä kunnioittavaa käytöstä ja ystävällistä puhetyyliä. Tarkoituksena on tarjota oppilaille monipuolisesti kokemuksia siitä, että yhdessä tekeminen ja toisten huomioiminen tekee meistä vahvempia. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Gutsy Go -yhteisömenetelmä vahvistaa nuorten osallisuutta ja valmentaa kokonaiset nuorten ikäluokat kehittämään yhdessä rauhaa ja luottamusta vahvistavia ratkaisuja. Kolmivuotinen Gutsy Go HUB -hanke toteutettiin kaikissa yläkouluissa vuosina 2021–2023.

Varhaiskasvatus

Kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaiset toimenpiteet

Parannetaan lastemme ja nuortemme hyvinvointia

Lapsiryhmän vertaissuhteiden ja osallisuuden vahvistamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Varhaiskasvatuksen palveluissa toteutetaan vuosittain **kehittävän palautteen laadunhallinnan analyysi**, jonka tulosten pohjalta toimintaa kehitetään.

Vuoden 2024 tavoitteena oli **tukea lasten liikunta-aktiivisuutta** järjestämällä huoltajille ja lapsille yhteisiä toiminnallisia ulkotapahtumia kaikissa varhaiskasvatustilanteissa. Jokaisessa varhaiskasvatustilanteissa järjestettiin vähintään yksi toiminnallinen ulkotapahtuma perheille. Tarkoituksena oli edistää lasten ja perheiden terveellisiä elämäntapoja madaltamalla perheiden kynnystä lähteä yhdessä ulos liikkumaan ja tuoda päiväkotien piha-alueet osaksi perheiden arkista liikkumisympäristöä. Päiväkotien palautteen perusteella perheet osallistuivat tapahtumaan, tapahtumat koettiin myönteisiksi ja pihojen käyttö arki-iltoihin ja viikonloppuihin on lisääntynyt aiemmasta. Yhteiset toiminnalliset tapahtumat varhaiskasvatuksessa vahvistavat myös yhteisöllisyyttä.

Osaamista ja johtamista kehitetään suunnitelmallisesti

Henkilöstön osaamista on kartoitettu Reunamo Educationin työkalua käyttäen. Osaamisen kartoituksen tulosten perusteella varhaiskasvatuspalveluiden koulutussuunnitelma on kohdistettu kahteen keskeisimpään kehittämiskohteeseen.

Henkilökunnalle on järjestetty **Mapa-koulutuksia**, jotka antavat valmiuksia haastaviin vuorovaikutustilanteisiin, lasten väkivaltatilanteiden ja aggressiivisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn sekä niihin vastaamiseen. Vuoden 2024 aikana 13 prosenttia henkilöstöstä osallistui koulutuksiin. Haastavien tilanteiden ennaltaehkäisy vahvistaa sekä lasten että henkilöstön hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. Toimintamalli on koettu mielekkääksi ja Mapa-koulutukset otetaan jatkuvaksi osaksi varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämistä.

Terveellisten elintapojen ja kulttuurisen hyvinvoinnin edistäminen

Jokaisessa varhaiskasvatus- ja esiopetustilanteissa on **erikseen nimetty liikuntavastaava**, joiden kanssa on järjestetty erillisiä tapaamisia ja käsitelty ennalta esitettyjä Kehittävän Palautteen tutkimustuloksia liikuntaan liittyen. Liikuntavastaavien kouluttamisesta vastaavat kunnan liikuntapalvelut. Sipoossa toimii myös erillinen liikuntapalveluiden ylläpitämä varhaiskasvatuksen **liikuntavälinelainaamo**.

Kulttuurikalenterin puitteissa lapsille on järjestetty muun muassa teatteriesityksiä. Kolme varhaiskasvatustilannetta on osallistunut **Skapa-hankkeen Taidekaruselli-toimintaan**. Skapa on lasten ja nuorten taidekasvatuksen kehittämishanke, jonka tavoitteena on edistää ja kehittää lasten ja nuorten taidekasvatuksen monipuolisuutta, saavutettavuutta ja laatua yhdessä eri toimijoiden kanssa. Svenska Kulturfondenin rahoittamat Skapa-hankkeet kohdistuvat ruotsinkielisiin ja kaksikielisiin kuntiin. Taidekaruselli-toiminnassa esitellään lapsille leikin kautta eri taidemuotoja ja taiteen tekemistä. Toiminta jatkuu vuonna 2025 uusissa varhaiskasvatustilanteissa. Sekä kulttuurikalenterin että Skapa-hankkeen toimintaa on toteutettu varhaiskasvatuksen ja kulttuuripalveluiden yhteistyönä.

Sipoon varhaiskasvatuksessa tehdään tiivistä **yhteistyötä ruokapalveluiden kanssa ravitsemussuositusten mukaisen ruoan tarjoilemiseksi**. Sipoon varhaiskasvatuksessa ei tarjoilla makeisia.

Sipoo on saanut valtion **erityisavustusta varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen koronaepidemian vaikutusten tasoittamiseksi** vuosille 2022–2024. Hankerahoituksella on palkattu varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen resurssiopettaja tukemaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, sekä tasaamaan koronaepidemian heijastusvaikutuksia lasten kehitykseen ja oppimiseen sekä tuen järjestämiseen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetukseen.

Muut toiminnan painopisteet

Strategian mukaista **osaamisen ja johtamisen kehittämistä** on toteutettu suunnitelmallisesti valtionavustuksen avulla (Valtion erityisavustus varhaiskasvatuksen laadun, arvioinnin ja johtamisen kehittämiseen vuosille 2022–2023). Hankerahalla on kehitetty apulaisjohtajuutta osana laadukasta varhaiskasvatuksen johtamisrakennetta sekä johtajien arviointiosaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaista uutta osaamisen aluetta, **digitaalista osaamista**, on kehitetty valtionavustuksen avulla (Erityisavustus digitaalisiin taitoihin ja osaamiseen liittyvän pedagogisen toiminnan kehittämiseen varhaiskasvatuksessa). Hankerahalla on palkattu digikoordinaattori opettamaan ja mallintamaan digitaitoja varhaiskasvatuksessa.

Nivelvaiheiden ylittävää joustavaa esi- ja alkuopetusta on kehitetty yhteistyössä koulutuksen toimialan kanssa, ja kuntaan on laadittu yhteiset reunaehdot esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle. Vuonna 2022 palkattiin hankerahoituksella kuraattori, jonka työaika kohdentui kokonaisuudessaan esiopetukseen. Kuraattori arvioi yhteisöllisen hyvinvointityön lähtötilanteen yhdessä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstön kanssa. Työn painopiste oli yhteisöllisen hyvinvointityön kehittäminen niistä lähtökohdista, jotka jokaisen lapsiryhmän sisäinen dynamiikka ja tätä kautta työyhteisö asetti. Yhteisöllisen hyvinvoinnin kehittämistä tarkasteltiin sekä lapsiryhmän, että henkilöstön tarpeiden näkökulmasta ja havaittiin näiden yhteys toisiinsa. Hankkeessa vahvistettiin esiopetuksen ja oppilashuollon yhteistyötä, sekä luotiin toimintamallia esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle. Lisäksi kehitettiin nivelvaihe yhteistyötä lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen.

Varhaiskasvatuksen toimialalla on laadittu **toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma**, jossa linjataan kuntakohtaisesti varhaiskasvatuksen yleiset periaatteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelma on laadittu varhaiskasvatuksen eri toimijoita osallistaen pedagogisten foorumeiden ja kommenttikierrosten muodossa. Suunnitelman laadinnassa on tehty yhteistyötä kirjastopalveluiden kanssa muun muassa lastenkirjallisuuden teemojen osalta, jotta syrjiviä elementtejä etenkin vanhemmassa lastenkirjallisuudessa opitaan tunnistamaan ja käsittelemään yhdessä lasten kanssa. Varhaiskasvatusyksiköt laativat kevään 2025 aikana yksikkökohtaisen toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus suunnitelman, jonka pohjalta toteutetaan yksikkökohtaista kehittämistyötä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö edistää arjen turvallisempaa toimintakulttuuria sekä yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja mielen hyvinvointia.

Yhdyskunta ja ympäristö

Kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaiset toimenpiteet

Kunnan **kestävän kehityksen työtä** tehdään poikkihallinnollisesti kunnan eri toimialojen kanssa sekä aktiivisen sidosryhmäyhteistyön kautta. Päävastuu kestävän kehityksen kokonaisuuden koordinoinnista ja sen kehittämisestä on yhdyskunnan ja ympäristön toimialan kehittäminen ja tuki -yksiköllä.

Yhdyskunnan ja ympäristön toimialalla on luotu **kestävän kehityksen kokonaiskuva**. Sipoon kunnan **ilmastosuunnitelma Hiilineutraali Sipoo 2035** hyväksyttiin loppuvuonna 2024. Ilmastotoimenpiteitä on tehty Sipoon kunnassa laajalti jo aiemmin, mutta ilmastosuunnitelman myötä kunnan ilmastotyöstä tulee kokonaisvaltaisempaa ja suunnitelmallisempaa sekä näkyvämpää niin henkilöstölle kuin asukkaille. Hiilineutraaliustavoite on tarkoitus kytkeä jatkossa kunnan kokonaisvaltaiseen kestävän kehityksen suunnitteluun ja toimeenpanoon. Suunnitelmassa olevat toimenpiteet tulevat läpileikkaamaan kestävän kehityksen, hiilineutraaliuden ja hyvinvoinnin teemoja. Toimenpiteet tulevat näkyväksi seuraavina vuosina kaikilla toimialoilla.

Kerava-Nikkilä henkilöjunaliikenteen käynnistämisestä on luotu kokonaiskuva. Suunnittelu on edennyt tiekartan mukaisesti. Liikenneyhteyksien kehittäminen parantaa alueen elinvoimaa, yhdenvertaisen liikkumisen mahdollisuuksia ja siten väestön hyvinvoinnin edellytyksiä.

Valtuustokauden tavoitteena on ollut tehdä päätös **kävely- ja pyöräilyväylän rakentamisesta Nikkilän ja Söderkullan välille**. Asia on viety MAL-sopimuksen investointeihin.

Muut toiminnan painopisteet

Yhdyskunnan ja ympäristön toimiala vastaa sipoolaisten arjen ympäristöjen suunnittelusta, toteutuksesta ja ylläpidosta. Sipoolaisten oman asuinalueen viihtyisyys ja turvallisuus, lähipuiston siisteys sekä kausi-istutuksien miellyttävyys, lapsien päiväkodin tai koulun toimivuus sekä vesihuollon palvelut ovat esimerkkejä kuntalaisten arjen keskeisistä toimialaan liittyvistä tekijöistä. Hyvä, miellyttävä ja turvallinen elinympäristö on nostettu toimialan keskeiseksi ja läpileikkaavaksi tavoitteeksi jokapäiväisessä toiminnassa.

Yksi toimialan painopisteistä on **osallisuus ja yhteistyö eri sidosryhmien kanssa** niin kaava- kuin rakentamisprosessien aikana. **Sidosryhmätyön kehittämiseen on lisätty resursseja** vuosien 2021–2025 aikana. Kaavaprosessiin kuuluu tiiviisti erilaiset osallistamisen ja vuorovaikutuksen tavat. Erityisesti S26 Opintien asemakaavamuutoksen kohdalla ja G28 Sipoon yleiskaava 2050 -rakennemallivaiheessa hyödynnettiin osallistamisen eri mahdollisuuksia. Rakennushankkeiden **oikea-aikainen viestintä** suunnittelu- ja rakennusvaiheessa sekä ylläpitotoimenpiteissä on nostettu kiinteäksi osaksi toimialan toimintaprosesseja. Näissä prosesseissa sidosryhmäyhteistyön on huomattu parantavan rakennusprosessien läpiviemistä, mikä puolestaan vähentää rakentamisesta aiheutuvaa häiriötä ja haittaa.

#MunSipoo-osallistuvan budjetoinnin hankkeita on toteutettu vuosittain vuodesta 2022 lähtien. Vuonna 2022 osallistuvaan budjetointiin oli varattu 70 000 euroa, jolla toteutettiin asukkaiden äänestämiä hankkeita yhdeksällä Sipoon alueella. Vuonna 2023 osallistuvassa budjetoinnissa 20 000 euroa suunnattiin saariston kehittämiseen. Vuoden 2023 osallistuvan budjetoinnin hankkeessa toteutettiin yhteistyössä Sipoon kunnan liikuntapalveluiden kanssa saariston grillipaikkoja ja Vilstrandin laiturin kunnostamista, lisättiin kiinnityspaikkoja saariston laitureihin sekä toteutettiin esteettömyyskartoitus Norrkullalandetin ja Kalkkirannan satamiin.

Vuonna 2024 osallistuva budjetointi keskittyi kahden Nikkilässä ja Söderkullassa tyhjäksi jääneen tontin kehittämiseen asukkaiden toiveiden ja ideoiden mukaisesti. Vuoden 2024 osallistuvaan budjetointiin oli varattu 50 000 euroa. Asukkaat äänestivät tyhjälle tontille annetuista ideoista Nikkilään asukaspuiston, jossa on oleilupaikkoja kaikille sekä lapsille suunnattu pyöräilyn tekniikkarata. Söderkullaan puolestaan sijoitettiin kolme ulkokuntoilulaitetta.

Katu- ja viheralueyksikkö rakennutti uuden **Kukkiva puisto -puistoalueen** Nikkilään. Kukkiva puisto on keskeinen jatko Nikkilän keskuspuistolle, jonka kehittäminen on aloitettu vuonna 2020 osallistuvan budjetoinnin projektina. Kukkivaan puistoon on istutettu noin sata kukkivaa puuta ja erilaisia pensaita sekä sipulikukkia. Ajanviettoon ja oleskeluun kannustavia toiminnallisia elementtejä puistossa ovat grillipaikka, pöytäryhmät sekä aurinkotuolit. Katu- ja viheralueyksikkö on lisännyt yleisten alueiden ja puistojen viihtyisyyttä ja monimuotoisuutta istuttamalla isokoista puun taimia. Niillä on osin korjattu kuollutta puustoa, mutta suurin osa puista istutettiin tuomaan vehreyttä ja varjoa viheralueille, kadunvarsille sekä leikkipaikkojen läheisyyteen. Näin tehostetaan luonnon monimuotoisuutta sekä ylläpidetään ympäristöjen kestävä kehitystä.

Yhdyskunta ja ympäristö toimiala vastaa kunnan tilojen kehittämisestä. Västerskogin päiväkotia ja Landsängens daghem ovat hyviä esimerkkejä **uusista rakennuksista**, jotka toimivat arjessa onnistuneesti sekä palvelevat henkilökuntaa ja lapsiryhmiä. Lisäksi päiväkotien **uudistetut piha-alueet** lisäävät ulkoilumahdollisuuksia päiväkodin arjessa sekä ovat leikkipaikkoja alueen lapsiperheitä iltaisin ja viikonloppuisin.

4.4 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä kuntien että hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä silloin, kun tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueella taas on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä silloin, kun se kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kuntaliitto ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy ovat laatineet kolmiosaisen julkaisusarjan kuntien ja hyvinvointialueen tehtävistä ja niiden määrittelystä. Ensimmäinen osa on Kuntaliiton [Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa](#). Toinen osa on Hyvil Oy:n [Hyvinvointialueen tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä](#). Vielä julkaisemattomassa kolmannessa osassa määritellään kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspintoja.

Hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö rakentuu hyvinvointikertomustyön ympärille. Hyvinvointialueen tulee laatia alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joka kattaa koko hyvinvointialueen alueen. Lisäksi jokaisen alueen kunnan tulee laatia omat hyvinvointikertomuksensa ja -suunnitelmansa. Jotta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö olisi mahdollisimman vaikuttavaa, hyvinvointialueen ja kuntien tulisi tunnistaa yhteisiä painopisteitä ja tehdä työtä samansuuntaisesti. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu alueellisen suunnitelman ja kuntien suunnitelmien yhteensovittamisesta. Yhteensovittaminen edellyttää toimivaa yhteistyötä, jonka rakentaminen on sekä hyvinvointialueen että kuntien vastuulla.

Sipoon kunta kuuluu Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Alueeseen kuuluu seitsemän kuntaa: Askola, Lapinjärvi, Loviisa, Myrskylä, Porvoo, Pukkila ja Sipoo.

Valtuustokauden 2023–2025 alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue on laatinut [alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vuosille 2023–2025](#). Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella on tunnistettu lähivuosina palvelutarvetta lisääviksi tekijöiksi pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien suuri määrä, tyttöjen hyvinvoinnin ongelmat, ikääntyneiden päihdeongelmat sekä ylipainon ja diabeteksen yleistyminen. Alueellisissa hyvinvointisuunnitelmassa vuosien 2023–2025 painopisteiksi on määriteltä hyvä terveys, työ- ja toimintakyky, mielen hyvinvointi sekä terveelliset elintavat.

Itä-Uudenmaan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2023–2025 valmistelun aikaan hyvinvointialueen toiminta oli vasta käynnistymässä, eikä kuntien ja muiden alueen toimijoiden kanssa ollut vielä toimivia yhdyspintarakenteita. Siksi alueellista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ei valmisteltu yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa todetaan, että jatkossa yhteiseen tekemiseen pyritään osallistamaan paremmin asukkaat, kunnat, järjestöt, HUS sekä hyvinvointialueen omat substanssiosaajat.

Valtuustokauden 2025–2029 alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue valmistelee valtuustokauden 2025–2029 hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa samalla aikataululla kuin Sipoon kunta. Alueellinen hyvinvointikertomus valmistellaan alkuvuodesta 2025, ja sen käsittelee vanha aluevaltuusto ennen valtuustokauden vaihtumista. Alueellinen hyvinvointisuunnitelma valmistellaan, kun valtuustokausi on vaihtunut. Alueellisen hyvinvointikertomuksen

ja -suunnitelman sekä kuntien omien hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien yhteensovittamista käsitellään alueellisessa hyvinvointikoordinaattoriverkostossa.

Syksyllä 2024 järjestetyissä Itä-Uudenmaan alueellisissa hyte-neuvotteluissa päätettiin Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja kuntien yhteisiksi painopisteiksi **mielen hyvinvointi** ja **liikkumattomuus**. Painopisteet on päätetty alustavasti vuodelle 2025, mutta todennäköistä on, että samat painopisteet tulevat kattamaan koko valtuustokauden 2025–2029. Painopisteet vastaavat hyvin myös Sipoossa tunnistettuihin hyvinvointihaasteisiin, ja ne tulisi huomioida mahdollisuuksien mukaan Sipoon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmissa.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Laajassa hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2021–2024 on kuvattu Sipoon kunnan hyvinvoinnin edistämisen rakenteita, sipoolaisten hyvinvointia sekä kunnan tekemää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kuluneen valtuustokauden aikana.

Hyvinvoinnin edistämisen rakenteissa on tunnistettu kehittämiskohteita. Kunnan eri toimialoilla ja palveluissa on paljon laadukasta toimintaa, mutta käytäntöjen systemaattisuudessa ja koko kunnan yhteisissä rakenteissa on kehitettävää. Valtuustokauden aikana on tapahtunut suuria rakenteellisia uudistuksia, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät kunnalta hyvinvointialueelle, työllisyys- ja kotoutumispalvelut valtiolta kunnalle ja Sipoon kunnassa tehtiin oma organisaatiouudistus. Muutokset ovat vaikuttaneet myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteisiin ja tarpeeseen luoda uusia yhdyspintarakenteita.

Valtuustokauden aikana Sipoossa on aloitettu suunnitelmallinen koko kunnan tasoisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuden rakentaminen. Kunnan toimialat ovat toimineet monilta osin varsin itsenäisesti, ja toimialoilla on tehty hyvää kehittämistyötä. Toimialakohtaisista toimintatavoista koko kunnan yhteisiin rakenteisiin siirtyminen sekä tiedolla johtamisen käytänteiden kehittäminen vaativat aikaa ja toimintakulttuurin muutosta.

HYTE-kerroin eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa otettiin käyttöön vuoden 2023 alussa. Sen suuruus määräytyy kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön perusteella. Vuonna 2024 Sipoon HYTE-kertoimeen perustuva valtionosuuden lisäosa oli **408 800 euroa**. Suhteessa asukaslukuun se oli pienempi kuin Sipoon vertailukunnissa tai koko maassa keskimäärin. Tulevaisuudessa Sipoon on mahdollista kasvattaa hyte-kertoimeen perustuvaa valtionosuutta, kun systemaattiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön panostetaan.

Sipoo kuntana tarjoaa hyvät edellytykset sipoolaisten hyvinvoinnille. Sipoo on elinvoimainen kasvukunta, jossa moni väestön sosioekonomista asemaa kuvaava mittari on koko maan keskiarvoa paremmalla tasolla. Sipoon taloudellinen tilanne on ollut verrattain hyvä suhteessa Suomen kuntakenttään. Se on osaltaan mahdollistanut kunnan hyvät palvelut, jotka tukevat kuntalaisten hyvinvointia ja vähentävät eriarvoisuutta. Kunnassa on paljon haja-asutusaluetta ja kyliä, ja pitkät etäisyydet ja julkisen liikenteen puute haja-asutusalueella vaikeuttavat palveluiden saavutettavuutta. Sipoon hyvinvointikyselyn vastaajista selvä enemmistö piti Sipoota turvallisena asuinalueena.

Sipoon väestö on kasvanut tasaisesti läpi valtuustokauden. Kunnan väestösuunnitteen mukaan Sipoon väkiluvun odotetaan kasvavan kymmenen seuraavan vuoden aikana noin 275–580 asukkaan vuosivauhdilla. Ruotsinkielisen väestön osuus on pienentynyt tasaisesti. Vuonna 2023 ruotsinkielisiä oli 28,1 prosenttia sipoolaisista. Myös Sipoossa väestö vanhenee, mutta muutos ei ole yhtä suuri kuin muualla Suomessa.

Kaikkien ikäryhmien hyvinvointia kuvaavien mittarien perusteella sipoolaisten hyvinvointi on hyvällä tasolla. Sipoossa on huomattavasti vähemmän sairastavuutta kuin muualla Suomessa. Sipoolaisten hyvinvointikyselyssä yli 90 prosentilla vastaajista osallisuuden kokemus oli joko erittäin hyvä tai melko hyvä. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä terveydentilaansa ja hyvinvointiinsa. Sipoon **turvallisuustilanne** on verrattain hyvä. Sipoossa on poliisin tietoon tullutta rikollisuutta vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Kun sipoolaisten hyvinvointia tarkastellaan **ikäryhmittäin**, erityisesti **lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet korostuvat**. Vaikka lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin taustatekijät ja perheiden sosioekonomiset tekijät ovat yleisesti ottaen hyvällä tasolla, erityisesti nuorten pahoinvointi on lisääntynyt.

Sipoolaisten **lasten hyvinvointi** on yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Lasten hyvinvoinnin haasteita ovat erityisesti ylipainon lisääntyminen ja vähäinen liikkuminen. Fyysistä toimintakykyä mittaavissa Move!-mittausten Sipoon tulokset ovat heikentyneet. Vuonna 2024 yli kolmasosalla 5. luokan oppilaista oli heikko fyysinen toimintakyky.

Sipoolaiset **nuoret voivat huonommin** kuin suomalaiset nuoret keskimäärin. Viimeisimmässä kouluterveyskyselyssä 4. ja 5. luokan oppilaiden tulokset olivat liki kautta linjan parempia kuin koko maassa keskimäärin tai Sipoon vertailukunnissa. Sen sijaan 8. ja 9. luokan oppilailla ja lukion 1. ja 2. luokan tulokset olivat keskimäärin huonommat kuin koko maassa tai Sipoon vertailukunnissa. Mielen hyvinvoinnin haasteet ovat yleistyneet entisestään varsinkin tytöillä. Tyttöjen haasteet ovat poikia suuremmat myös monella muulla kouluterveyskyselyn osa-alueella.

Kouluterveyskyselyn mukaan huomattavan moni sipoolainen lapsi ja nuori on kokenut viimeisen vuoden aikana vanhempien tai muiden huolta pitävien fyysistä väkivaltaa: 16,2 prosenttia 4. ja 5. luokan oppilaista, 16,1 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista ja 9,8 prosenttia lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.

Sipoossa on nuorisotyöttömyyttä sekä toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita nuoria aikuisia selvästi vähemmän kuin Sipoon vertailukunnissa. Sen sijaan koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita on enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2023 useampi kuin joka 6. sipoolainen 18–24-vuotias oli syrjäytymisriskissä eli ei opiskellut eikä ollut töissä tai varusmies- tai siviilipalveluksessa.

Työikäisten hyvinvointia koskevaa tietoa on saatavilla heikosti. Siksi työikäisten hyvinvoinnista ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Sipoossa työllisyystilanne on hyvä ja sipoolaisten työkykyisyys selvästi parempaa kuin Suomessa keskimäärin. Valtuustokauden aikana on havaittu merkkejä työikäisten toimeentulon heikentymisestä. Kuten muuallakin Suomessa, myös Sipoossa mielenterveysperustaista sairauspäivärahaa saaneiden osuus on kasvanut viime vuosien aikana.

Myös Sipoossa **väestö vanhenee**, ja erityisesti 75 vuotta täyttäneiden osuuden ennustetaan kasvavan. Väestön ikääntyminen korostaa tarvetta tukea ikäihmisten aktiivisuutta sekä kunnan palveluissa että tukemalla järjestöjen toimintaa. Esteettömälle ja saavutettavalle asumiselle lähempänä tukiverkostoja ja palveluita on entistä suurempi tarve. Tämä tulee huomioida Sipoon asuntorakenteen suunnittelussa. Sipoon hyvinvointikyselyssä korkeampi ikä oli yhteydessä heikompaan kykyyn selvittää eteen tulevista haasteista. Vanhusneuvosto nostaa esiin ikääntyneiden yksinäisyyden.

Sipoon kunnan kaikilla toimialoilla on toteutettu väestön **hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimenpiteitä valtuustokauden 2021–2025 aikana**. Kuluneen valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat olleet laajoja ja yleisellä tasolla kuvattuja. Siksi niiden toteutumisen arviointi on haasteellista, eivätkä ne ole erityisesti suunnanneet kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Tulevaisuudessa tavoitteet tulisi laatia keskeisten tunnistettujen hyvinvointihaasteiden pohjalta ja määritellä riittävän konkreettisesti. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen ja -suunnitelman on tarkoitus toimia kunnan toiminnan suunnittelua ja päätöksentekoa tukevinä työkaluina.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen pohjalta laaditaan **hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma valtuustokaudelle 2025–2029**. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus toimii myös tulevan valtuustokauden kuntastrategian tausta-aineistona, ja toisaalta strategiaprosessi ohjaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelua. Seuraavan valtuustokauden strategisissa suunnitelmissa tulisi huomioida väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sipoolaisten hyvinvointia koskeva tieto ja tiedon pohjalta tunnistetut keskeiset hyvinvointihaasteet.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja alueen kuntien yhteisiksi painopisteiksi on valittu **mielen hyvinvointi** ja **liikkumisen lisääminen**, jotka vastaavat myös Sipoossa tunnistettuihin hyvinvointihaasteisiin.

6 Käsittely toimielimissä

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä § 6 mukaan kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Sipoon hallintosäännön § 26 mukaan kunnanhallituksen hyvinvointijaoston tehtävänä on huolehtia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Hyvinvointijaosto käsitteli hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2021–2024 helmikuussa 2025. Kertomus viedään tiedoksi sivistysvaliokunnalle, tekniselle valiokunnalle, rakennus- ja ympäristövaliokunnalle, tarkastuslautakunnalle vapaa-ajan jaostolle, elinkeino- ja työllisyysjaostolle, suomenkieliselle ja ruotsinkielisille koulutusjaostolle sekä maankäyttöjaostoille. Lisäksi kertomus viedään tiedoksi nuorisovaltuustolle, vanhusneuvostolle ja vammaisneuvostolle. Toimielimet käsittelevät kertomuksen maaliskuussa 2025.

Hyvinvointijaosto käsittelee hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen uudelleen huhtikuussa 2025 ja esittää sen kunnanhallituksen ja valtuuston hyväksyttäväksi toukokuussa 2025.

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma valmistellaan syksyllä 2025. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta pyydetään lausunnot kaikilta poliittisilta toimielimiltä ja vaikuttamistoimielimiltä.

Liitteet

Sipoon kunnan keräämää tietoa väestön hyvinvoinnista

- Liite 1** [Sipoon kunnan hyvinvointikyselyn tulokset 2024](#)
- Liite 2** [Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden ja hyvinvointialueen väliset rajapinnat 2023](#)
- Liite 3** [Lasten ja nuorten palveluiden nykytilakuvaus 2024](#)
- Liite 4** [Planet Youth -kyselyn tulokset 2024](#)
- Liite 5** [Koulutuspalveluiden raportti vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksista](#)
- Liite 6** [Koulujen kouluhyvinvointikyselyn tulokset 2019–2024, suomenkieliset koulut](#)
- Liite 7** [Ruokapalveluiden kouluruokailun asiakaskyselyn tulokset 2023](#)
- Liite 8** [Ruokapalveluiden kouluruokailun asiakaskyselyn tulokset 2024](#)

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen muut liitteet

- Liite 9** [Laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen kuvat ja taulukot](#)
- Liite 10** [Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällön indikaattorit](#)
- Liite 11** [Sipoon kunnan rakenteiden itsearviointit](#)
- Liite 12** [Vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston näkemyksiä sipoolaisten hyvinvoinnista](#)
- Liite 13** [Koonti nuorisovaltuuston yhteistyöseminaarin työpajasta 29.8.2024](#)
- Liite 14** [PESTEL-analyysi Sipoon kunnan toimintaympäristöstä](#)